

Grästorps kommun  
Årsredovisning 2017



Skubbets rekreationsområde



Grästorps kommun



# Innehåll

---

4	Kommunstyrelsens ordförande summerar 2017
5	Sammanfattning
	<b>God ekonomisk hushållning</b>
8	Styrmodell
8	Sammanfattande analys och måluppfyllelse
10	Prioriterade mål
	<b>Förvaltningsberättelse</b>
18	Det här är Grästorp
19	Organisation
20	Ekonomisk sammanfattning
21	Omvärldsanalys
22	Ekonomiskt resultat
28	Driftredovisning
29	Investeringsredovisning
31	Personalekonomisk redovisning
38	Sammanställd redovisning
	<b>Räkenskaper</b>
42	Ekonomi i sammandrag
43	Resultaträkning
44	Finansieringsanalys
45	Balansräkning
46	Nothänvisningar
52	Redovisningsprinciper
53	<b>Allmän verksamhet</b>
62	<b>Teknisk verksamhet</b>
71	<b>Bildningsverksamhet</b>
83	<b>Social verksamhet</b>
94	<b>Miljö- och byggnämnd</b>
102	Revisionsberättelse

# Kommunstyrelsens ordförande summerar 2017

Grästorp fortsätter att vara en attraktiv kommun att flytta till. Under 2017 ökade vi med ytterligare 29 invånare och med ökningen 2016 inräknad innebär det mer än 100 personer på två år. Vi kan konstatera att mandatperiodens prioriterade mål börjar ge effekt och det byggs glädjande nog som aldrig förr i kommunen. Utmaningar som vi inte upplevt på decennier, som att skaffa ny industri- och tomtmark, börjar nu bli ”vardag”.

I Svenskt Näringslivs ranking hamnade vi återigen bland de 25 bästa kommunerna i landet. Den uthållighet som kommunen visar på ”topp 25-nivån” är fantastiskt och den ska vi värna om.

Samarbeten med andra kommuner ökar och det är den självklara vägen för Sveriges alla mindre kommuner. Grästorp är ofta initiativtagare och att en del kommuner är mer framsynta än andra kan konstateras. De sex kommunerna i västra Skaraborg (V6) är ett gott exempel på hur gemensamma krafter kan ge långsiktigt bra resultat, ökad effektivitet och mer valuta för skattepengarna.

## Bra verksamhetsresultat och god ekonomi

Vi har ett välutvecklat kvalitetsarbete i Grästorp och verksamheterna visar goda resultat, ofta till en lägre kostnad jämfört med andra mindre kommuner. Vi får ofta bra erkännanden och resultat genom alla de nationella jämförelser som årligen genomförs. Två bra exempel är att vi serverar Sveriges bästa mat till våra äldre och att vi har Sveriges näst mest nöjda kunder på våra äldreboenden.

Vi har fortsatt en mycket god ekonomi i kommunen. Vår organisation med en förvaltning visade på styrkan när det gäller att ta ansvar för kommunens gemensamma ekonomi. Ett starkt resultat är en grundförutsättning för vidareutveckling av Grästorps kommun. Den goda befolkningstillväxten skapar högt tryck i våra investeringar, speciellt inom förskolan, skolan och samhällsbyggnad. Här måste vi planera och agera smart för att använda resurserna på bästa sätt.

## Nya tider – Grästorp 5.0

Det är viktigt att kontinuerligt arbeta innovativt och resurseffektivt, så att skattebetalarnas pengar kan användas så att fler av medborgarnas behov och önskemål kan uppfyllas inom prioriterade områden.

I förvaltningen pågår en stor förändringsprocess, där riktningen går mot ett mycket mer dynamiskt arbetssätt än tidigare, vilket är en förutsättning för att klara alla framtidens utmaningar som vi ser komma. Med det engagemang och innovativa tanke-sätt som kommunen har tagit sig an utmaningarna kommer Grästorp vara med och leda utvecklingen mot framtidens kommuner i Sverige.

Jag vill till sist rikta ett stort tack till alla medarbetare och förtroendevalda för ert fantastiska arbete och stora engagemang i Grästorps utveckling. Ni gör skillnad och ni skapar värde för alla invånare och företag i kommunen.

Kent Larsson  
Kommunstyrelsens ordförande



# Sammanfattning

Grästorps kommun är välkött med bra styrning, ledning och god framåtanda. Kvaliteten i verksamheterna var generellt hög och inom förskola, skola samt äldreomsorg redovisades goda resultat. Detta är ingen tillfällig trend, utan ett resultat av ekonomistyrning, kvalitetsarbete och värdegrundsarbete som gett en förbättrad och långsiktigt hållbar utveckling. En framgångsfaktor är att fullmäktige i sitt inriktningsdokument 2010 prioriterade tre verksamhetsmål och sedan höll fast vid dem. Det krävs ett långsiktigt och uthålligt kvalitets- samt värdegrundsarbete för att nå ett gott resultat. Under 2017 fick Grästorp många utmärkelser och låg i topp bland Sveriges 290 kommuner utifrån flera mätningar. Sammanfattningsvis var det ett synnerligen gott år i Grästorps kommun.

## Vision 2020

*Grästorp har Västra Götalands bästa boendemiljö. Invånarna är nöjda med service och fritidsutbud och det är nära till mycket – allt från jobbutbudet i regionen till golfbanan i centrum. Förskolan och skolan ligger i topp i nationella undersökningar. Näringslivet sjuder av entreprenörsanda och de gröna näringarna blomstrar.*

## Arbete i linje med visionen

Visionen för Grästorps kommun fastställdes av kommunfullmäktige redan 2008. Mycket har hänt sedan dess. Alla verksamheter utvecklades åt rätt håll med en hållbar ekonomi, systematiskt kvalitetsarbete och ett gediget värdegrundsarbete med fokus på värdskap, lärande och innovation. Grästorp fick flera utmärkelser i många verksamheter, vilket visade på toppkvalitet i relation till andra kommuner i Sverige.

Kommunens satsning på landsbygdsutveckling handlade främst om fiber, vatten och avlopp, där Grästorp samarbetade med föreningen i Flo. På så vis skapas attraktiva boenden i hela kommunen. Detta är också en god grund för att i framtiden kunna jobba med utvecklingen av välfärdstjänster.

Nya detaljplaner inom sammanlagt sex olika områden påbörjades i samarbete med externa arkitektfirmor.

Även projekt *Centrumutveckling* genomfördes, där syftet är att utveckla centrum i samband med övertagandet av genomfartsvägen 2019. Det finns en stor efterfrågan på tomter i Grästorp för att bygga enskilda villor och flerbostadshus.

Den positiva trenden med ett gott företagsklimat fortsatte och kommunen kunde stoltsera med en 26:e plats av Sveriges 290 kommuner. Placeringen var den bästa i Skaraborg och den näst bästa i Västra Götaland.

## Verksamhet och viktiga händelser

Året var händelserikt på många vis.

Nybyggnationen av förskolan Äventyret var ett spännande projekt som tog färg och form. Invigningen är planerad till sommaren 2018. Även byggnation av cykelvägen mellan Tre Älgar och Grästorps centrum ger känslan av att *det är i Grästorp det händer*.

Grästorps kommun deltog i flera utvecklingsprojekt som *REKO-ring* för köp och sälj av närproducerad mat via sociala media, Arena Skubbet för förstudie av skidtunnel och Geoparksprojektet för att 15 plåtåberg i Västra Götaland ska finnas med på Unescos globala geoparklista. Under 2018 kommer även avsiktsförklaringen för Halle- och Hunneberg, där besöksnäringen till bergen utvecklas samt matproduktionsystemet Akvaponik som blir delar av den nya utvecklingsorganisationen.

Planeringen av projektet *Centrumutveckling* inleddes. Flera workshops genomfördes där kommuninvånare, medborgarpanel, handlare och ungdomar bjöds in för att samskapa i olika konstellationer.

Värdskapssatsningen fortsatte under medarbetardag och chefsutvecklingsdagar. Temat var värdskap i en lärande och innovativ organisation.

Grästorps kommun och Näringslivssamverkan Grästorp (NSG) tog ett nytt grepp kring strategi och aktiviteter.

Kommunstyrelsen beslutade att anta den nya översiktsplanen under hösten 2016. Detaljplanearbetet påbörjades 2017. Planen bygger på kommunfullmäktiges vision, verksamhetsplaner och varumärkesplattform.

## Resultat och måluppfyllelse

Verksamhetsåret gick mycket bra för Grästorp. Kommunen hade en stabil ekonomi med ett gott resultat där fyra av fem finansiella mål uppfylldes. Kvaliteten i verksamheterna var god. För de stora verksamheterna som förskola, skola och äldreomsorg redovisades god måluppfyllelse. Hemtjänst, skola, äldreomsorg, företagsklimat, kommunikationsavdelning och kostenheten visade toppnoteringar i nationella mätningar. Det var ingen tillfällig trend. Ekonomistyrning, kvalitetsarbete och värdegrundsarbete visade en långsiktigt hållbar utveckling. Verksamheterna visade hög effektivitet, vilket senaste rapporten från Kommunens Kvalitet i Korthet (KKiK) visade. Medarbetarenkäten som genomfördes under slutet av 2016 visade goda siffror och hög trivsel. Det gällde även medborgarenkäten som gjordes under samma år.

## Framtiden

Grästorp kan dra nytta av de fördelar som en liten kommun har – med korta beslutsvägar och goda möjligheter att kommunicera visioner och mål till alla anställda. Kommunens styrmodell ska fortsätta att utvecklas i allt från fullmäktiges styrning till planering och uppföljning inom alla enheter. Det innebär ett bättre fokus på att utveckla och förbättra den verksamhet som de förtroendevalda prioriterar. Det blir också lättare för alla förtroendevalda att följa upp verksamheten och dess resultat. En grundläggande framgångsfaktor i kvalitetsarbetet är att dialogen och samspelet mellan de förtroendevalda och tjänstemannaorganisationen fungerar väl. De förtroendevalda är tydliga med vad de vill åstadkomma, medan verksamheten får genomföra uppdragen med frihet under ansvar utifrån sina professionella roller. Utvärderingsverktyget *Kommunkompassens* resultat visade också att området politisk styrning, uppföljning, resultat och effektivitet fick de högsta värdena. Det är helt i klass med kommuner som utsetts till *Sveriges Kvalitetskommun* av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Framtidsplanerna handlar mycket om hur verksamheten ska skapa en effektiv organisation för utmaningarna med en allt äldre befolkning. Enligt den ekonomiska långtidsprognosen i Grästorpsanalysen kommer äldreomsorgens kostnader att öka. Det beror på den demografiska utvecklingen med en allt större andel äldre i befolkningen. Under 2017 påbörjades Grästorp 5.0 som är ett utvecklingsarbete

med syfte att bibehålla och utveckla välfärden trots framtidens demografiska och ekonomiska utmaningar. Fokusområdena i Grästorp 5.0 är attraktivt medledarskap, helhetsperspektivet, digitaliseringen och medborgardialogen. Detta arbete kommer att formateras och fortgå de kommande åren.

En liten kommun måste alltid välja vad den ska klara själv och vad som ska göras i samverkan med andra. Kommunstyrelsens beslut om lönesamverkan mellan Skövde och Grästorp samt mellan Lidköping och Grästorp inom upphandling samt miljö- och byggverksamheten är exempel på vägar som Grästorp valt för att kunna fortsätta vara en fristående kommun. Fler samarbeten har växt fram, till exempel inom Göliska IT, gemensam upphandling och överförmyndare. Det finns stor potential för att inleda fler samarbeten framöver.

De kommande åren innebär förändringar och omställningar i alla verksamheter för att ta steget fullt ut i den digitala framtid som redan är här. Detta behövs även för att fortsättningsvis vara en attraktiv arbetsgivare. Arbetet med att ställa om till den lärande och innovativa organisationen kommer att bli ett viktigt steg. Även värds-kaps- och kulturarbetet kommer att vara ett prioriterat utvecklingsområde.



God ekonomisk hushållning



## Styrmodell Målstyrning

Grästorps kommuns styrmodell bygger på målstyrning. Syftet är att tydliggöra prioriterade mål och säkerställa att den politiska viljeinriktningen får genomslag i verksamheterna, så att kommunens vision och mål uppfylls. Styrmodellen baseras på dialog mellan förtroendevalda och tjänstemän samt mellan chefer och medarbetare, både vid verksamhetsplanering och uppföljningar. Resursfördelningen görs utifrån prioriterade mål och uppföljningar för att säkerställa god ekonomisk hushållning. Styrmodellen ska även underlätta för Grästorps invånare, så att de vet vad de kan förvänta sig av kommunen och vilka som är de prioriterade utvecklingsområdena.

## Den röda tråden

Utifrån visionen beslutar kommunfullmäktige om vilka övergripande mål som ska gälla. Målen blir mätbara genom att koppla mått till alla mål. Varje verksamhet ansvarar för att arbeta fram aktiviteter som bidrar till att uppfylla målen.

## Fyra perspektiv

Kommunens verksamheter styrs, planeras och följs upp utifrån fyra perspektiv. På så sätt får de förtroendevalda en helhetsbild av verksamheterna.

De fyra perspektiven är

- kund/medborgare
- verksamhet
- personal
- ekonomi.







## Uppföljning

Ekonomi och verksamhet följs upp kontinuerligt. Tre gånger om året redovisas resultatet för kommunfullmäktige. Redovisningarna omfattar första tertial, delårsbokslut och årsredovisningen. Syftet är att visa hur ekonomin utvecklas och om verksamheterna når sina mål. Uppföljningarna ska innehålla en analys och en slutsats, där verksamheterna redogör för om de måste vidta åtgärder för att nå sina mål. Den ekonomiska uppföljningen sker kontinuerligt utifrån kommungemensamma rutiner och rapporteras till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.



## Sammanfattande analys och måluppfyllelse

### Prioriterade mål

Förklaring till de färgmarkeringar och symboler som använts i rapporten framgår av tabellen nedan.

	Godkänt resultat/målet är uppnått		
	Målet är delvis uppnått		
	Underkänt resultat/målet är inte uppnått		
			Utveckling jämfört med förra året

Kvaliteten i verksamheterna var god och de stora verksamheterna som förskola, skola, hemtjänst och äldreomsorg redovisade god måluppfyllelse. Inom de flesta prioriterade mått uppnåddes målvärdet – eller hade en positiv utveckling – vid senaste mätperioden. Ett av måtten inom skolan var lägre än 2016, men fortsatte att vara förhållandevis högt. Antalet kommuninvånare ökade under 2017 och flera nya bostäder byggdes. Kvalitetsutvecklingen var ingen tillfällig trend utan berodde på att ekonomistyrning och kvalitetsarbete bidrog till en långsiktig hållbar utveckling. Grästorps kommun fick flera toppnoteringar i jämförelse med landets övriga 290 kommuner. Toppnoteringarna var spridda över samtliga verksamheter. Den sammantagna bedömningen är att Grästorps kommun lever upp till begreppet god ekonomisk hushållning.

Mål	Målupp- fyllnad	Utveckling jämfört med förra året
God ekonomisk hushållning, sammanfattande analys av verksamhetsmål		



Mål	Mått	Målupp- fyllnad	Utveckling jämfört med förra året
Invånare och kunder ska vara nöjda	Nöjd-Medborgar-Index (NMI) relativt rikssnittet	●	↗
	Andel som sammantaget är mycket eller ganska nöjda med sitt särskilda boende (Öppna jämförelser, SKL)	●	↗
	Elevers syn på skolan och undervisningen i åk 8 (Kommunens Kvalitet i Korshuset, KKIK)	◆	→
Det förebyggande hälsoarbetet prioriteras och genomsyrar all verksamhet	Andel personer med bra eller mycket bra hälsotillstånd relativt regionen	◆	↗
Förbättra barns och ungas uppväxtvillkor i kommunen	Andel behöriga elever till något nationellt program på gymnasiet	◆	↘
	Meritvärde	●	→
En attraktiv kommun och ökat bostadsbyggande	Antal invånare	●	↗
	Antal nyproducerade boenden	●	↗
	Nöjd-Region-Index (NRI)	●	↗
Grästorps kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare	Nöjd-Medarbetar-Index (NMI)	●	↗
Alla verksamheter ska öka sin effektivitet och skapa högsta möjliga kvalitet med insatta resurser	Nettokostnad per invånare jämfört med riket (Vad kostar verksamheten i din kommun, VKV)	◆	↗

## Finansiella mål

Mål	Målupp- fyllnad	Utveckling jämfört med förra året
God ekonomisk hushållning, sammanfattande analys av finansiella mål	●	↗

Mål	Målupp- fyllnad	Utveckling jämfört med förra året
Resultat – årets resultat	●	↗
Beredskap – finansiell reserv	●	↗
Risk – ränterisk/åtaganden	●	↘
Likviditet – betalningsberedskap	●	→
Investeringar – självfinansiering	■	↘

## Analys

I Grästorps kommun definieras god ekonomisk hushållning utifrån fem olika finansiella mål. Dessa riktlinjer beslutades av kommunfullmäktige redan 2013. För de finansiella målen gjordes en samlad bedömning om kommunen uppnådde god ekonomisk hushållning utifrån fem områden.

Områdena beskriver

- resultat
- beredskap
- risk
- likviditet
- finansieringsgrad av investeringar.

Resultatet för 2017 visade en förbättring av det finansiella och ekonomiska resultatet för kommunen. Samtliga områden som definierar god ekonomisk hushållning uppfylldes, förutom självfinansiering av investeringar. För två av områdena var trenden positiv, för två negativ medan utvecklingen bedömdes som neutral inom ett område. Den redovisade utvecklingen bedöms inte påverka måluppfyllelsen negativt.




### Slutsats

Kommunen uppfyllde kravet vad gäller god ekonomisk hushållning för de finansiella målen. Två av de områden som ingår i bedömningen försämrades dock jämfört med 2016, medan området likviditet redovisade en stabil nivå. Två områden visade en positiv utveckling: årets resultat och den finansiella beredskapen. I den sammantagna bedömningen av de finansiella målen väger årets resultat tyngst. Beredskapen för förändrade kostnads- och intäktsnivåer stärktes eftersom den finansiella reserven var betydligt högre under 2017. En ökad beredskap skapar bättre förutsättningar för en finansiell handlingsfrihet. Kommunen hade en god likviditetsnivå vid bokslutstillfället. Likviditeten mäts utifrån summan av likvida medel och korta fordringar i relation till korta skulder.

Området för risk i bedömningen av god ekonomisk hushållning avser ränterisker. Här ingår även risken när kommunen går i borgen för kommunala företag, föreningar och organisationer. Genom en låg ränta, omplaceringar av lån samt varierande löptider minimerades ränterisken. Det totala borgensåtagandet ökade visserligen under 2017, men större delen av åtagandet bedömdes inte ha ökat i samma omfattning. Självfinansieringen av investeringar uppfylldes inte, trots en god resultatnivå som bidrar till självfinansieringen. Investeringsnivån var betydligt högre jämfört med 2016, bland annat beroende på en stor pågående investering i om- och tillbyggnad av Backens förskola. En så pass hög investeringsnivå är inte möjlig att finansiera med egna medel och därför lånefinansierades delar av investeringarna. Inför kommande år planeras en fortsatt hög investeringsnivå, vilket kräver fortsatt upplåning för att kunna finansiera investeringarna. Sammantaget var bedömningen att kommunen uppfyllde nivån för god ekonomisk hushållning.

### Prioriterade mål

Förklaring till färgmarkeringar och symboler i rapporten framgår av tabellen nedan.

	Målvärdet är uppnått
	Målvärdet är delvis uppnått
	Målvärdet är inte uppnått

### Kund och medborgare Invånare och kunder ska vara nöjda

	Mått	Utfall	Målvärde
↘ ●	Nöjd-Medborgar-Index (NMI) relativt rikssnittet	56	53
↗ ●	Andel som sammantaget är mycket eller ganska nöjda med sitt särskilda boende, bland de 25 procent bästa i Sverige (Kommun- och landstingsdatabasen, Kolada)	97 %	90 %
↗ ●	Andel som sammantaget är mycket eller ganska nöjda med hemtjänsten, bland de 25 procent bästa i Sverige (Kommun- och landstingsdatabasen, Kolada)	92 %	90 %
↘ ■	Elevers syn på skolan och undervisningen i åk 8 (Kommunens Kvalitet i Korthet, KKiK)	76 %	85 %
↘ ■	Nöjda vårdnadshavare skola/förskola (enkät)	69 %	85 %
↘ ●	Andelen nöjda brukare inom daglig verksamhet LSS (egen mätning, enkätverket Pict-O-Stat)	80 %	80 %

### Analys

Den sammanlagda bedömningen är att kommunen har en god måloppfyllnad. Skolan visade ett något sämre resultat, vilket gav röda målvärden. Angivna värden enligt tabellen mättes inte under 2017. Värdena bedömdes dock som goda av verksamheten och tidigare års resultat visade snarare toppnoteringar än trend.

Måloppfyllnaden är ett resultat av det arbete som gjorts genom satsningen på ett gott värdskap. Kunder inom alla verksamheter lade märke till positiva skillnader. Kommunen upplevs som framgångsrik med god ekonomi och allmänt god ordning och reda. Det har i sin tur skapat förutsättningar för satsningar på lokaler, gator, parker och VA-saneringar.

Kommunens kultur- och fritidsverksamhet visade också goda resultat med ett ökat antal besökare inom alla delar.

En annan bidragande orsak till det goda resultatet är myndighetsutövningen inom miljö- och byggnadsnämndens område. Alla mätningar visade goda resultat, liksom i återkopplingen från medborgare och företagare.

Nytt är att medborgarundersökningen som görs var tredje år blev klar. Alla resultat i de tre olika delarna visade en förbättring, och det sammanvägda indexet låg långt över vad som är normalt i en liten landsortskommun.

### Slutsats

Kommunen bör inte nöja sig med de goda resultaten utan kan hålla fast vid en fortsatt kvalitetsutveckling i verksamheterna samt en fortsatt satsning på värdskap, lärande och innovation och strävan efter ordning och reda i ekonomi och förvaltning. Ökat bostadsbyggande bör även fortsättningsvis vara ett högt prioriterat område för att kommunen och näringsliv ska kunna ta del av framgången och kommunens goda rykte. På så sätt skapas ökad tillväxt.

## Verksamhet

### Det förebyggande hälsoarbetet prioriteras och genomsyrar all verksamhet

	Mått	Utfall	Målvärde
↗	Andel personer med bra eller mycket bra hälsotillstånd relativt snittet i regionen	70 %	73 %
↘	Andel personer med stillasittande fritid (16–84 år) relativt snittet i regionen	14 %	15 %
→	Hur tryggt och säkert kan du vistas utomhus på kvällar och nätter? (medborgarundersökning)	6,9	6,9
↗	Känner du dig trygg på skolan? (drogvaneundersökning)	95,5 %	95 %

## Analys

Bakgrunden till att detta är ett av de tre högst prioriterade områdena beror på demografikutvecklingen som, om inget görs, leder till allt högre kostnader med en åldrande befolkning.

Hälsöförebyggande arbete är en av de strategiska satsningar som beslutats för att minska kostnaderna för ohälsa och mänskligt lidande. Det gäller inom alla områden; från barn och unga till kommunens egna medarbetare, befolkningen i stort och inte minst bland de äldre.

Här fattas fortfarande några viktiga nyckeltal, men ett arbete pågår i verksamheterna för att få fram detta.

Den sociala verksamheten konstaterade att den upplevda hälsan är hög bland dem som är aktiva i olika pensionärs- och seniororganisationer, och att mäns hälsa är bättre än kvinnors – vilket också gäller i hela befolkningen i övrigt. Här behövs en djupare kartläggning inom respektive verksamhet för att sedan sätta in rätt åtgärder.

En annan analys är att den upplevda tryggheten i Grästorps kommun och i skolverksamheten uppnådde de aktuella måtten.

### Slutsats

Då hälsan är bättre bland aktiva seniorer och bättre bland män än kvinnor har Grästorp långt kvar till att nå målet om en jämställd hälsa bland de äldre.

Det förebyggande arbetet med tidiga insatser och elevhälsoteamet Agera tycks ha gett effekt eftersom drogvaneundersökningen visade mycket goda resultat.

## Förbättra barns och ungas uppväxtvillkor i kommunen

	Mått	Utfall	Målvärde
↘	Andel behöriga elever till något nationellt program på gymnasiet	87,2 %	100 %
↘	Meritvärde åk 9	231,3	230

## Analys

Meritvärdet som i sig var mycket högt låg på samma nivå som 2016. Dock var andelen behöriga till gymnasieskolan färre och låg på en mer rimlig nivå än förra årets toppnotering. 68 av 78 elever med slutbetyg hade betyg i minst engelska, matematik, svenska samt fem betyg i övriga ämnen. I jämförelse med tidigare år visade meritvärden och behörighet ändå en positiv trend. Slutsatsen är att utvecklingsarbetet gav resultat. Uppföljningar för elever på gymnasiet visade att de klarade sig bra. Lärarna på gymnasieskolorna ansåg att eleverna från Grästorp hade bra grundkunskaper med sig från kommunens skolor.

## Slutsats

Verksamheten fortsätter på den framgångsrika vägen och utvecklingen av kvalitetsarbetet kommer att pågå inom alla delar av verksamheten. Den planerade familjecentralen kommer förhoppningsvis också att bidra till ökad måluppfyllelse i framtiden. Kommunen har under de senaste åren byggt en stark organisation för att ge alla barn och ungdomar goda livschanser. Det här målet har funnits med sedan styrmodellen infördes och visar vad ett långsiktigt och målmedvetet arbete kan åstadkomma.

## En attraktiv kommun och ökat bostadsbyggande

	Mått	Utfall	Målvärde
↘ ●	Antal nyföretagande under året	12	10
↘ ■	Antal nyetableringar under året	3,1	4
→ ●	Svenskt Näringslivs rankning	26	50
— ◆	Arbetsstillfällena i kommunen	1 763	1 850
↘ ●	Arbetslöshet relativt rikssnittet	5 %	8,5 %
↗ ■	Antal invånare	5 750	5 765
↗ ●	Antal nyproducerade boenden under året	25	20
— ●	Antal hushåll i kommunen jämfört med föregående år	2 627	2 478

## Analys

Näringslivssamverkan Grästorp fortsatte att leverera framgångsrika resultat. Kommunen hamnade på 26:e plats i den senaste näringslivsrankningen, som bland annat bygger på en enkät till företagarna. Här visades fortsatt förbättrade resultat.

Arbetslösheten sjönk i kommunen och hamnade på 5 procent – vilket fortfarande är för högt, men det går åt rätt håll. Kommunens arbetsmarknadsenhet gjorde värdefulla insatser och överträffade sina målvärden. 70 procent av deltagarna i deras verksamhet når målet om självförsörjning efter avslutad insats.

Inflödet av bygglov fortsatte på samma höga nivå som tidigare och tomterna på Brännebacka och Skogsgläntan är slutsålda. Nya detaljplaner arbetas fram och ny mark på Brännebacka planeras att köpas in.

Invånarantalet ökade under hela året även om målvärdet inte uppfylldes. Bostadsbyggande i kombination med en allt attraktivare kommun ger resultat.

## Slutsats

Översiktsplanen fastställdes under hösten 2016 och detaljplanarbetet på sammanlagt sex olika ställen kom igång under 2017. Ny mark planeras att köpas in under 2018, vilket möjliggör både fortsatt bostadsbyggande och företagsetableringar.

Näringslivssamverkan Grästorp (NSG) har en ambitiös handlingsplan som skapar förutsättningar för en fortsatt god utveckling för det lokala näringslivet.

## Personal Grästorps kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare

	Mått	Utfall	Målvärde
↗ ●	Nöjd-Medarbetar-Index (NMI)	76	70
→ ■	Önskad sysselsättningsgrad	74 %	100 %
↗ ■	Sjuktal (helår)	6,2 %	4 %

## Analys

Grästorps kommuns övergripande mål för personalpolitiken är att vara en attraktiv arbetsgivare. Målet innehåller flera olika delar, där bland annat kommunen ska ha lätt att rekrytera och behålla rätt kompetens.

Under senare år har det varit svårt att rekrytera rätt kompetens till skola och förskola samt socialsekreterare. Inom lärar- och förskollärargrupperna är det fortsatt svårt att rekrytera legitimerad personal, men Grästorps kommun har ett gott anseende och får behöriga sökanden.

Med lärdom utifrån tidigare års rekrytering av semestervikarier i social verksamhet togs beslut om att införa en bonus för sommarvikarier som arbetade under en sammanhängande period om minst sex veckor. Sommarbonusen uppmärksammades i lokala media samt kommunens interna kanaler.

Som en del i att vara en attraktiv arbetsgivare finns ledarutvecklingsprogrammet för framtida ledare. I september 2017 startade den andra omgången av programmet. På samma sätt som förra omgången genomfördes programmet i samverkan med övriga kommuner i V6. Grästorps kommun hade fyra deltagare i programmet.

I början av 2017 presenterades resultaten i den medarbetarenkät som genomfördes i slutet av 2016. Resultatet för hela kommunen var högt och jämfört med föregående medarbetarenkät har Nöjd-Medarbetar-Index (NMI) ökat från 71 till 76.

I medarbetarenkäten efterfrågas vilken sysselsättningsgrad som finns i anställningen samt om medarbetaren är nöjd med den gällande sysselsättningsgraden. Enkäten visade att 26 procent av medarbetarna i social verksamhet önskar att öka sin sysselsättningsgrad, jämfört med tidpunkten då de besvarade enkäten.

Sjuktalen för perioden för 2017 var något lägre än året innan. Den totala sjukfrånvaron låg på 6,2 procent jämfört med 6,4 procent året innan. Det är glädjande att detta innebär en sänkning av de totala sjuktalen, även om det är en bit kvar till målvärdet om fyra procent. Jämfört med övriga kommuner i Skaraborg har Grästorp ingen anmärkningsvärd hög sjukfrånvaro. Några kommuner har lägre total sjukfrånvaro och

det är intressant att lära av dem för att minska sjukfrånvaron i Grästorp.

Målsättningen för sjuktalen är att de på helårsbasis inte ska överstiga fyra procent. För att uppnå detta mål vid årets slut är det viktigt att arbeta aktivt med rehabilitering, samt att verka förebyggande för att begränsa inflödet av sjukskrivningar. Arbetet med friskfaktorer på arbetsplatsnivå kan medföra minskat antal sjukskrivningar.

## Slutsats

Att få ner sjuktalen till en lägre nivå är högt prioriterat. Under 2017 uppnåddes inte målet om fyra procent. Politikerna är mycket intresserade av frågan och efterfrågar vilka resurser som krävs för att nå målet, samt diskuterar om detta mål är realistiskt eller inte. En rad åtgärder planeras för att minska sjuktalen, bland annat vad gäller ledarskap och förutsättningar för att arbeta med rehabiliteringsärenden.

I slutet av 2017 köptes ett verktyg in för att hålla samman dokumentationen och uppföljning av varje rehabiliteringsärende. Implementeringen av systemet ska göras under första kvartalet 2018. Systemet i sig kommer inte att få ner sjuktalen, men det underlättar den administrativa processen där påminnelser och statistik blir verktyg för att hålla ordning på sjukfrånvaron.

Alla verksamheter ansvarar för åtgärder och aktiviteter som ger de anställda önskad sysselsättningsgrad. Ett exempel på ett framgångsrikt arbete är LSS-verksamheten, som lyckats höja den genomsnittliga sysselsättningsgraden avsevärt och därmed skapat attraktivare anställningar för både män och kvinnor. Ett annat exempel är att verksamheterna alltid strävar efter att erbjuda lämpliga vikariat till de som önskar utökad sysselsättningsgrad.

Arbetet med målet att vara en attraktiv arbetsgivare fortgår ständigt. I november 2016 genomfördes medarbetarenkäten för tredje gången. Resultatet presenterades i början av 2017 och resultatet var mycket gott. Det övergripande NMI-värdet var 76, vilket är mycket högt. Detta visar att medarbetarna trivs och anser att de har en god arbetsmiljö med möjlighet att påverka sin arbetssituation.

## Ekonomi

### Grästorps kommun ska leva upp till begreppet god ekonomisk hushållning

#### Analys

Kommunens ekonomi är fortsatt stabil, vilket tydligt framgår i årsredovisningen. Verksamheterna redovisade ett sammanlagt överskott mot budget med 2,1 mkr. De enskilda avvikelserna i verksamheterna varierade mellan ett överskott på 2,3 mkr och ett underskott på 3,9 mkr. I den löpande uppföljningen under senare delen av året, samt i delårsbokslutet, pekade redovisningen mot ett bra resultat. Det visar att kommunen har en hög effektivitet och hittar kostnadseffektiva lösningar på de ekonomiska och finansiella utmaningar som blir följden när förutsättningarna snabbt förändras. Genom en noggrann uppföljning av ekonomi och verksamhet finns goda förutsättningar till tidiga åtgärder i den verksamhet och ekonomi som planerats och budgeterats.

#### Slutsats

Resultatet i bokslutet 2017 präglades i stor utsträckning av fortsatta ekonomiska effekter av mottagandet av flyktingar. Detta gäller speciellt de ensamkommande barnen, vilket också var en effekt som märktes redan i bokslutet för 2015 respektive 2016. De ekonomiska effekterna av den verksamheten låg kvar på en hög nivå även under 2017. Detta ger tydliga avtryck i ekonomin, vilket framgår av intäktsnivån i driftredovisningen.

Det är viktigt att notera att den ekonomiska situationen snabbt kan förändras för kommunen. Förändringar i regelverken kan innebära väsentligt ändrade förutsättningar. Därför är det mycket viktigt att noga följa utvecklingen för att klara ekonomin när förutsättningarna ändras. För att möta förändrade kostnads- och intäktsnivåer under löpande verksamhetsår finns en buffert avsatt i finansförvaltningen. Denna buffert utgör en reserv för att kommunen ska klara kravet på en god ekonomisk hushållning, även när marginalerna krymper.

### Alla verksamheter ska öka sin effektivitet och skapa högsta möjliga kvalitet med insatta resurser

	Mått	Utfall	Målvärde
↘	Nettokostnad per invånare jämfört med riket, VKV	52 433	50 232
↘	Nettokostnadsavvikelse gymnasieskola	-16,8 %	0 %
↘	Nettokostnadsavvikelse grundskola	0,9 %	0 %
↗	Nettokostnadsavvikelse förskola inklusive öppen förskola	-1,1 %	0 %
↗	Nettokostnadsavvikelse individ- och familjeomsorg	16,5 %	0 %
↘	Nettokostnadsavvikelse äldreomsorg	3,1 %	0 %

#### Analys

Utfallet för nettokostnad per invånare jämfört med riket, Vad kostar verksamheten i din kommun (VKV), är från 2016. Där låg kommunen något högre i jämförelse med alla kommuner i riket. Ett annat resultat visas om jämförelsen görs med andra kommungrupper:

- Kommuner med invånarantal 5 000–9 999 invånare: 56 347 kr per invånare. Grästorp hade *lägre* kostnad (3 912 kr per invånare).
- Kommuner i Västra Götaland: 52 255 kr per invånare. Grästorp hade *högre* kostnad (180 kr per invånare).
- Pendlingskommuner till större stad: 52 243 kr per invånare. Grästorp hade *högre* kostnad (192 kr per invånare).

I denna jämförelse redovisade Grästorp även jämförelsestörande poster som motsvarade cirka 1 538 kr per invånare. Om motsvarande effekter finns i jämförelsekommunerna framgår inte i underlaget.

Nettokostnadsavvikelserna för de olika verksamheterna indikerar om en kommun har högre eller lägre kostnader, än vad som motiveras av den egna strukturen enligt det statliga kostnadsutjämnings-systemet. Samtliga värden avsåg 2016.

## Slutsats

Verksamhetsåret 2017 innebar en ökning av de totala nettokostnaderna. Det är ändå tydligt att verksamheten klarade en snabb och omfattande omställning på ett mycket kostnadseffektivt sätt och att en bra kvalitet uppfylldes i uppdraget. Det fortsatta uppdraget är nu att öka effektiviteten för att frigöra tid till värdeskapande arbete och utveckling av kvaliteten i hela den kommunala organisationen.

Kostnaderna per invånare för att bedriva verksamhet visar också på en effektiv verksamhet. Mest tydligt blir det när jämförelsen sker mot kommuner i liknande storlek. Vad gäller kostnader för den löpande verksamheten låg Grästorps nästan 4 000 kr lägre per invånare år 2016. I Västra Götaland och kommungruppen *pendlingskommuner* är kostnadsnivån marginellt högre, vilket visar på en kostnadseffektiv verksamhet. När kostnadsnivån jämförs med alla Sveriges 290 kommuner framgår att kostnadsnivån är högre i Grästorps. Förutsättningarna att bedriva verksamhet ser dock väldigt olika ut i svenska kommuner där invånarantalet varierar från 950 000 invånare till under 3 000 invånare.

För att få en bredare bild av kostnadsnivån och effektiviteten kan jämförelsen utökas med ovanstående mått som redovisas i analysen.

## Särskilda uppdrag och inriktningar Jämställdhet och likabehandling

	Mått	Utfall	Målvärde
↗	Andel utrikesfödda i orten Grästorps	7,3 %	10 %
↘	Andelen av det underrepresenterade könet ska öka i kommunens alla verksamheter	-2,1 %	5 %
↘	Andel underrepresenterat kön av tjänstemän i ledande ställning (kommunledningsgrupp)	50 %	40 %
↗	Andel underrepresenterat kön bland de förtroendevalda	39 %	40 %
→	Andel underrepresenterat kön av förtroendevalda i ledande ställning (presidiet)	21 %	40 %

## Analys

Andelen utrikesfödda som bor i Grästorps ökade något jämfört med 2016. År 2017 låg andelen på 7,3 procent. Målvärdet är 10 procent. Grästorps kommun ser positivt på att ta emot nyanlända till kommunen. En svårighet med mottagandet är tillgången på bostäder.

Kommunens högsta tjänstemannagrupp hade en jämn könsfördelning med 50 procent kvinnor. Måttet att andelen män ska öka i kommunens verksamheter gick åt fel håll enligt underlaget. Förmodligen finns en felkälla i mätningen från 2016.

Andelen kvinnor på ledande poster i förtroendemannorganisationen var låg. Bland presidierna var 21 procent kvinnor, vilket är en bra bit från målvärdet om 40 procent. Under valåret 2018 finns möjligheter för partierna att utse fler kvinnor på högre platser.

Grästorps kommun deltog i Jämställdhetskartans kartläggning av fördelningen av kvinnor och män i en rad olika områden. Inrapporteringen till Jämställdhetskartan har gjorts av i stort sett alla kommuner i Västra Götaland. En sammanställning av materialet för hela länet kommer att göras under 2018.

## Slutsats

Arbetsmarknadens enheten, svenska för invandrare (SFI), socialtjänsten och handläggare från arbetsförmedlingen träffades regelbundet för att hitta samverkanslösningar för enskilda individer. Därmed blir det lättare att följa upp enskilda ärenden och sätta in rätt insatser för respektive individ.

Mansdominansen bland de ledande förtroendemännen är svår att förändra under pågående mandatperioden. Men det går ändå att ge kvinnor ett större inflytande i det pågående arbetet. Det kan till exempel gälla vid tillsättning av styrgrupper samt representanter till råd som kan ha stor betydelse för kommande prioriteringar och beslut. Under 2018 års valarbete bör partierna ha könsfördelning samt mångfald som en del i det interna arbetet med partiernas listor.





# Förvaltningsberättelse



## Det här är Grästorp

### Vision Grästorp 2020 I Grästorp finns energi

*Grästorp har Västra Götalands bästa boendemiljö. Invånarna är nöjda med service och fritidsutbud och det är nära till mycket - allt från jobbutbudet i regionen till golfbanan i centrum. Förskolan och skolan ligger i topp i nationella undersökningar. Näringslivet sjuder av entreprenörsanda och de gröna näringarna blomstrar.*

Kommunen är belägen söder om Vänern. Kommunen ligger mitt i Västra Götalands län där centralorten Grästorp har goda väg-, buss- och tågförbindelser. Från Grästorp till Trollhättan/Vänern är det cirka tre mil och till Göteborg är det nio mil. Kommunen gränsar till Lidköping, Vara, och Essunga kommuner samt i väster mot Trollhättan och Vänersborgs kommuner.

### BEFOLKNING 31/12 RESPEKTIVE ÅR

	2017	2016	2015	2014	2013
Årlig förändring	29	77	14	-11	2
<b>Totalt:</b>	<b>5 750</b>	<b>5 721</b>	<b>5 644</b>	<b>5 630</b>	<b>5 641</b>
- därav 0–6 år	413	410	399	400	405
7–15 år	575	591	566	552	548
16–18 år	209	194	190	182	205
19–24 år	331	342	366	404	417
25–64 år	2 794	2 793	2 779	2 762	2 782
65–84 år	1 222	1 200	1 151	1 139	1 097
85– år	206	191	193	191	187
- varav män	2 916	2 902	2 890	2 870	2 859
- varav kvinnor	2 834	2 819	2 754	2 760	2 782

### UTDEBITERING

	2017	2016	2015	2014	2013
Kommunal utdebitering	21,57	21,57	21,57	21,57	21,57

### MANDATFÖRDELNING 2015–2018

Totalt 27 mandat i kommunfullmäktige fördelat på:

Moderaterna (M)	8 mandat
Socialdemokraterna (S)	8 mandat
Centern (C)	6 mandat
Liberalerna (L)	2 mandat
Sverigedemokraterna (SD)	2 mandat
Miljöpartiet (MP)	1 mandat

Den politiska maktfördelningen domineras av Moderaterna, Centerpartiet och Liberalerna. Ordföranden i kommunfullmäktige representerar Moderaterna och i kommunstyrelsen är ordföranden från Moderaterna.

### ARBETSMARKNAD

Arbetsstillfällena i Grästorps kommun efter näringsgren (procent)	Grästorp	Riket
Vård/omsorg	26	17
Handel	14	12
Byggsamverksamhet	12	8
Utbildning	12	11
Jordbruk/skogsbruk	10	2
Företagstjänster, finans/försäkring	6	13
Tillverkning	5	12
Personliga/kulturella tjänster	4	5
Hotell/restaurang	3	2
Transport	3	5
Information/kommunikation	2	4
Civila myndigheter och försvar	1	6
Ej specificerad verksamhet	2	3

Anmärkning: Avser 2015 vilket utgör senast tillgängliga uppgifter.

## Organisation

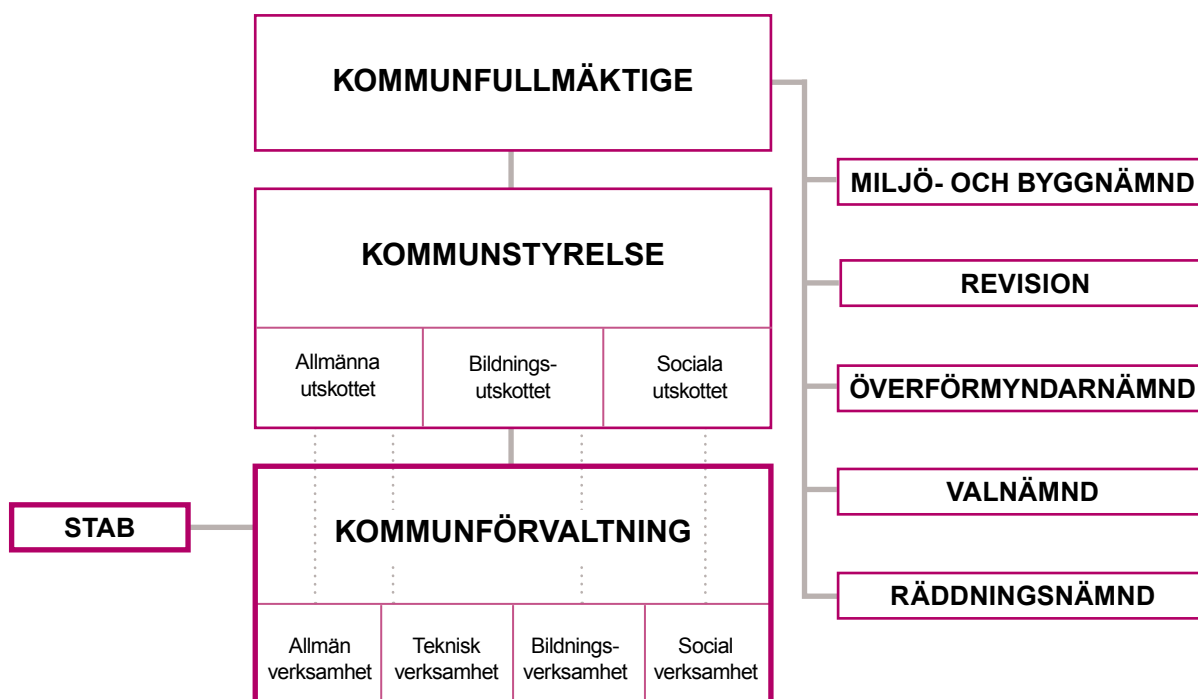
Kommunstyrelsen har tre utskott som utgör beredningsorgan. Dessutom finns miljö- och byggnämnden som arbetar med myndighetsfrågor samt tillsyn inom området miljö och bygg. Räddningsnämnden är gemensam för Grästorp, Lidköping, Vara och Essunga kommuner.

I kommunstyrelsen fattas alla beslut med undantag av de som beslutas i miljö- och byggnämnden. Det är bara kommunstyrelsen som kan lämna förslag till kommunfullmäktige och ge uppdrag till kommunens gemensamma förvaltning.

Utskottens främsta uppgifter finns inom följande områden:

- Ekonomi- och verksamhetsuppföljning
- Beredning för förslag till mål, inriktningar och särskilda uppdrag
- Medborgardialog
- Beslut i enskilda individärenden

Det allmänna utskottet är även personalutskott.



## Ekonomisk sammanfattning

Årets resultat visade ett överskott på 5,1 mkr mot budget och gav ett totalt resultat på 13,1 mkr. Därmed uppfyllde Grästorps kommunallagens krav, både vad gällde ekonomisk balans och god ekonomisk hushållning. Under 2013 definierade kommunfullmäktige vad god ekonomisk hushållning ska innebära utifrån fem finansiella mål. Resultatet var högre än 2016. Men budgetåret 2016 innehöll flera stora poster av engångskaraktär som belastade resultatet med cirka 8,8 mkr. Om dessa jämförelsestörande poster exkluderas, betyder det att resultatet låg runt 15,3 mkr 2016. Sedan balanskravet infördes år 2000 har kommunen visat positiva resultat, med undantag av 2003 och 2004. Med resultatet 2017 har kommunen redovisat överskott 13 år i rad.

Budgetavvikelserna i den löpande verksamheten, som nämnder och utskott ansvarar för, varierade mellan 2,3 mkr och -3,9 mkr. 2016 redovisade alla verksamheter ett positivt resultat medan en verksamhet



redovisade ett negativt resultat 2017. Totalt redovisade den löpande verksamheten ett överskott på 2,1 mkr mot budget med en nettokostnad på 296,5 mkr. Budgetavvikelsen blev därmed cirka 0,7 procent i den löpande verksamheten. År 2016 redovisade verksamheterna ett sammanlagt överskott på 4,8 mkr mot budget, vilket motsvarade 1,6 procent i budgetavvikelse. Även under 2017 påverkades kommunens kostnader och intäkter i den löpande verksamheten av effekter av flyktingmottagningen. I redovisningen 2016 tillämpades försiktighetsprincipen vid bedömningen av storleken på statsbidragen från Migrationsverket. Intäkterna 2017 innehåller därför också intäkter som tillhörde 2016. Finansförvaltningen redovisade en mindre avvikelse på 0,7 mkr. Den viktigaste uppgiften framöver är att behålla den goda kostnadskontrollen, för att även i fortsättningen få positiva resultat. Genom god kostnadskontroll och budgetdisciplin kan Grästorps ha stabil ekonomi och långsiktigt klara en nivå som uppfyller kraven för god ekonomisk hushållning.

Investeringsvolymen var 48,5 mkr netto, vilket blev betydligt högre än 2016 och var också den näst högsta sedan tidigt 80-tal. Investeringarna 2016 uppgick till 17,4 mkr och 2015 till 18,9 mkr. Investeringsnivån 2014 var den högsta någonsin under ett enskilt budgetår, 54,2 mkr. Finansnettot, det vill säga skillnaden mellan kostnads- och intäktsränta, var något bättre än 2016 och belastade kommunens resultat med cirka 0,9 mkr. Kommunen behöver göra en noggrann prioritering av olika behov för att hålla investeringarna på en nivå som kan finansieras långsiktigt, utan alltför stora påfrestningar på ekonomin. En ökad upplåning för att finansiera höga investeringsnivåer ökar det negativa finansnettot. Den procentuella ökningen av nettokostnaderna på 3,5 procent var betydligt lägre än ökningen av skatte- och bidragsintäkterna, som ökade med 5,6 procent jämfört med 2016. För att klara de finansiella målen och en god ekonomisk hushållning, måste verksamhetens nettokostnader ligga på en nivå som är anpassad till de ekonomiska förutsättningarna. Kommunens negativa finansnetto behöver fortsätta att förbättras för att inte räntekostnaderna ska tränga undan det ekonomiska utrymmet för olika verksamheter. Pengar som då frigörs kan användas till att stärka ekonomin, vilket ökar möjligheterna till verksamhetsutveckling.

## Omvärldsanalys

### Samhällsekonomin

De ekonomiska förutsättningarna för Sveriges kommuner – även för Grästorp – påverkas av utvecklingen både inom landet och i omvärlden. Den svenska ekonomin utvecklades starkt under 2017 och Sverige befann sig i en högkonjunktur. Drivande bakom den kraftiga tillväxten av bruttonationalprodukten, BNP, på cirka 3,1 procent, var kraftigt ökande investeringar och att nettoexporten gav ett positivt bidrag till BNP-tillväxten. Även om ökningen inte var lika stor 2017 som tidigare år så levererade utrikeshandeln ett överskott. Då draghjälpen från utlandet inte var lika stor så agerade den inhemska efterfrågan som lok i den svenska tillväxten. Investeringarna ökade kraftigt, särskilt vad gäller bostadsbyggandet. Konjunkturen bidrog starkt till sysselsättningstillväxten och därmed växte skatteunderlaget i snabb takt. Antalet arbetade timmar i den svenska ekonomin ökade med 1,2 procent under 2017. Sverige befinner sig nu i en situation på arbetsmarknaden där svårigheten blir att öka antalet arbetade timmar ytterligare. De följande åren, 2019–2020, blir det betydligt svårare att finansiera verksamheterna. Det beror delvis på att skatteunderlaget då inte längre växer lika snabbt. Den starka tillväxten, till följd av högkonjunkturen i den svenska ekonomin, bidrog till att sysselsättning och skatteunderlag växte snabbt och arbetslösheten pressades ner. Skatteunderlagets utveckling bedöms bli betydligt svagare under 2019–2020. Det är en följd av att antalet arbetade timmar inte förväntas utvecklas lika starkt som under 2016 och 2017. Efterfrågan på arbetskraft är stark och därmed sjunker arbetslösheten. Men det blir allt svårare att hitta arbetskraft med rätt kompetens, det gäller speciellt inom kommunsektorn. Bristen på arbetskraft beror delvis på att antalet personer med efterfrågad utbildning är för litet, oavsett konjunkurläge.

Ekonomin kommer att påverkas av ett ökat kostnadstryck, framför allt på grund av befolkningsförändringar. Det är känt sedan lång tid att den demografiska utvecklingen, tillsammans med ökad efterfrågan av välfärd, kommer att innebära ökade utmaningar inom välfärdssektorn. I och med att antalet arbetade timmar inte beräknas att öka alls nästa år sker en snabb uppbromsning av den reala skatteunderlagstillväxten. Det innebär att ett betydande glapp riskerar att uppstå mellan kommunernas



intäkter och de kraftigt växande behov av välfärdsomsorg som den snabba befolkningstillväxten och den förändrade befolkningsstrukturen för med sig. En annan växande fråga är den kostnadsdrivande effekten av de riktade och till viss del tillfälliga statsbidragen, med försämrade förutsättningar för planering som följd. Det finns i nuläget mer än 80 riktade statsbidrag till kommunsektorn. Här finns en rad exempel på riktade bidrag som snarare ställer till än löser problem. Ett exempel är olika lönesatsningar, bland annat inom utbildningssektorn, som höjer lönenivån. Samtidigt har kostnaden för lönerevision och ökade pensionskostnader inte finansierats med statliga medel. Den kostnadsökningen blir därför ett rent kommunalt ansvar. Genom att staten styr med riktade bidrag fräntas den lokala nivån ansvaret. Detta minskar den lokala anpassningsförmågan som finns i ett decentraliserat styrsystem.

## Grästorps kommuns ekonomi

Ekonomi i Grästorps kommun var stark från 2005 och framåt. Sedan balanskravet infördes år 2000 har kommunen redovisat positiva resultat alla år, utom 2003 och 2004. Resultatet för 2017 blev 13,1 mkr. Det betyder att kommunen redovisat överskott 13 år i rad. Effekter av tidigare års flyktningmottagning påverkade både kostnads- och intäktsidan även 2017. Den löpande verksamheten redovisade ett överskott på 2,1 mkr. Resultatet på verksamhetsnivå 2016 var 4,8 mkr och 3,3 mkr under 2015. Utvecklingen av skatteunderlaget är en viktig del i kommunens ekonomi. Skatteintäkterna var 1,1 mkr högre än budget. 2016 var skatteintäkterna 0,5 mkr lägre än budget och 2015 var skatteintäkterna 1,1 mkr lägre än budget. Det är värt att notera att skatteintäkterna varit lägre än budget några år. Innan dess har situationen med positiva skatteavräkningar starkt bidragit till de positiva resultaten för kommunen, så även 2017.

En annan viktig del i den kommunala ekonomin är invånarantalet och hur det förändras. Grästorps kommun ökade sitt invånarantal med totalt 95 personer 2006–2009, efter att befolkningen minskat tio år i rad. En kraftig förändring inträffade 2010 då kommunen blev 81 personer färre. Trenden fortsatte även 2011, då befolkningen minskade med 102 personer. Totalt innebar det en minskning med 183 personer på två år, vilket medförde kraftiga minskningar av skatte- och bidragsintäkter. En analys av förändringen visade att det främst var inflyttningen till kommunen som minskade under dessa år. År 2012 fortsatte invånarantalet att minska, men planade ut. Totalt uppgick förändringen till ett minus på 35 personer. 2013 vände utvecklingen och kommunen ökade med 2 invånare. 2014 minskade invånarantalet återigen, denna gång med 11 personer. Den minskningen hämtades igen 2015 då invånarantalet ökade med 14 personer. Även 2016 ökade invånarantalet, nu med 77 personer. För 2017 fortsatte ökningen och uppgick till 29 personer.

Det budgeterade resultatet 2018 uppgår till 6,7 mkr. Inför kommande år är förutsättningarna för den kommunala planeringen osäkra. För att höja beredskapen för kostnadsökningar eller intäktsminskningar finns därför en finansiell reserv i budgeten. Det är också nödvändigt att kommunen fortsätter att effektivisera, förändra organisationsmönster samt samverka med andra aktörer. Därmed minskar riskerna för en försämrad ekonomi.

## Ekonomiskt resultat

Årets resultat blev 13,1 mkr, vilket motsvarade 2 282 kronor per invånare. Resultatet var 5,1 mkr högre än budget. Mellan 1993 och 1999 redovisade kommunen negativa resultat på sammantaget 52,8 mkr. Åren 2000–2002 var resultaten positiva, totalt 9,8 mkr, medan resultaten åren 2003–2004 återigen var negativa och gav ett sammanlagt underskott på 12 mkr. Från och med 2005 uppgick de sammanlagda resultaten i Grästorp till 92,3 mkr. Sedan balanskravet infördes har kommunen redovisat ett ackumulerat resultat på 90,1 mkr.

## Balanskravet

Från budgetåret 2000 kräver lagen att kommunens budget ska vara balanserad, det vill säga att intäkterna måste vara större än kostnaderna. För att uppfylla kravet räcker det inte med att kommunen redovisar ett positivt resultat på sista raden i balansräkningen. En särskild balanskravsutredning måste göras för att svara på frågan om kommunen uppnår ekonomisk balans. Uppställningsformen är delvis reglerad. Har kommunen en resultatutjämningsreserv ska förändringen av reserven också redovisas i balanskravsutredningen.

## Balanskravsutredning

(mkr)	2017	2016	2015
Årets resultat enligt resultaträkningen	13 119	6 446	13 199
Justering av samtliga realisationsvinster	-	-	-
Justering för realisationsvinster enligt undantagsmöjlighet	-	-	-
Justering för realisationsförlust enligt undantagsmöjlighet	-	-	-
Orealiserade förluster i värdepapper	-	-	-
Justering för återföring av orealiserade förluster i värdepapper	-	-	-
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	13 119	6 446	13 199
Reservering av medel till resultatutjämningsreserv	-2 000	-	-6 985
Användning av medel från resultatutjämningsreserv	-	-	-
Balanskravsresultat	11 119	6 446	6 214

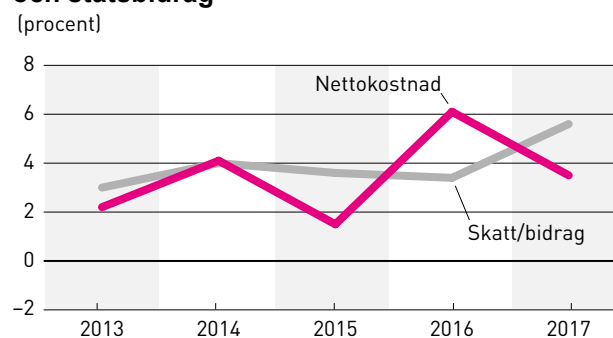
Av utredningen framgår att kommunen klarade balanskravet 2017. Av tidigare balanskravsutredningar framgår även att kommunen klarade balanskravet 2000–2002 och 2005–2016, men inte åren 2003 och 2004. Enligt kommunallagens kapitel 8, § 5, ska kommunen reglera det negativa resultatet om kostnaderna för ett visst räkenskapsår överstiger intäkterna. Kommunen ska även återställa det redovisade egna kapitalet enligt balansräkningen under de närmast följande tre åren. Kommunfullmäktige kan besluta att låta bli att göra en sådan reglering, om det finns synnerliga skäl att inte återställa resultatet. Den kommunala redovisningslagen anger i sin tur att om fullmäktige beslutar att inte göra en reglering av ett negativt resultat, ska kommunen i förvaltningsberättelsen för det aktuella året skriva att man beslutat att inte reglera underskottet. Kommunen ska redogöra för sina skäl till beslutet och även beskriva när och på vilket sätt man istället tänker återställa det negativa resultatet. Genom resultatet 2005, efter genomförd balanskravsutredning, återställde kommunen det egna kapitalet i sin helhet utifrån 2003 och 2004 års underskott. Kommunen uppfyllde därmed kommunallagens krav och är på så sätt i fas med regelverket och kraven på en ekonomi i balans. Av balanskravsutredningen 2017 framgår även att det fanns utrymme för ytterligare avsättning av medel till resultatutjämningsreserven enligt kommunens beslutade riktlinjer. Av balansräkningen framgår att resultatutjämningsreserven uppgick till 12,5 mkr vid årsskiftet.

### Verksamhetens nettokostnader

Verksamhetens nettokostnader visade hur mycket kommunens verksamheter kostade under året. Här ingick även delar av finansförvaltningen, inklusive avskrivningar. Nettokostnaderna visade hur mycket skatteintäkter och bidrag som behövde skjutas till för att finansiera den löpande verksamheten. Nettokostnaderna var 310,5 mkr år 2017, vilket innebär en ökning med 3,5 procent från 2016. I nettokostnaderna för 2016 ingick cirka 8,8 mkr som avsåg engångskostnader som stör jämförelsen mellan åren. Vid en eliminering av dessa jämförelsestörande poster var ökningen av nettokostnaderna cirka 3,0 procent för 2016. För att klara en ekonomi i balans är det viktigt att verksamhetens kostnader anpassas till kommunens

ekonomiska förutsättningar. Verksamhetens förmåga att hålla budget är avgörande för resultatet. För att kunna jämföra olika år, måste nettokostnadernas utveckling ställas i förhållande till skatteintäkterna, statsbidraget och utjämningsystem. Intäkterna från skatte- och utjämningsystem ökade med 5,6 procentenheter och uppgick till 324,7 mkr i bokslutet. Ökningen av intäkterna, räknat i procent, var alltså större än den procentuella ökningen av de löpande nettokostnaderna. Skatteintäkter och statsbidragen i utjämningsystemen blev 2,2 mkr högre än budget. Det berodde bland annat på den så kallade välfärdssatsningen och det extra statsbidraget 2017 för flyktingmottagningen. 2016 var intäkterna 4,1 mkr högre än budget och 2015 var intäkterna 2,0 mkr lägre än budget. Av redovisningen framgick att nettokostnadsökningen de senaste fem åren var större än ökningen av skatte- och bidragsintäkter under 2016. Förändringen var lika stor 2014. Åren 2013, 2015 och 2017 ökade skatteintäkter och statsbidrag mer än verksamhetens nettokostnader. Kostnads- och intäktsförändringen över tid signalerar hur kommunens ekonomi utvecklas. Det är viktigt att nettokostnaderna inte ökar mer än skatte- och bidragsintäkterna. Målet är att kommunen ska kunna skattefinansiera sina investeringar, vilket är ett av de finansiella målen. Resultatutvecklingen får därför inte försämrats. Utvecklingen 2017 stabiliserade förutsättningarna för en ekonomi i balans. Den procentuella ökningen av intäkterna under 2013, 2015 och 2017 gav en positiv inverkan på ekonomin. För 2016, med utgångspunkt från det redovisade resultatet, var situationen den omvända, vilket gav direkt effekt på resultatet. Det minskade förutsättningarna att finansiera kommunens investeringar med skatteintäkter.

### Utveckling av nettokostnader, skatteintäkter och statsbidrag

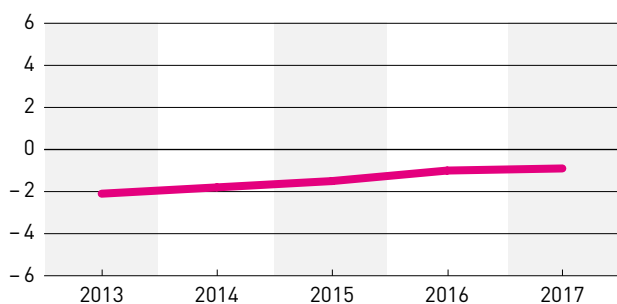


## Resultat före extraordinära poster

Resultatet visade hur mycket årets verksamhet inklusive finansförvaltningen kunde bidra med till investeringar eller påverka rörelsekapitalet. Årets resultat på 13,1 mkr blev bättre än 2016. Finansnettot – som påverkar resultatnivån – är skillnaden mellan ränteintäkterna på kapital och räntekostnaderna för kommunens lån, inklusive räntekostnaden på avsättningen till pensioner. Från 2015 redovisades även intäkterna av kommunens borgensavgifter under finansiella intäkter i resultaträkningen. Finansnettot 2017 var cirka 0,9 mkr i kostnader, vilket betyder att kommunens räntekostnader var högre än intäkterna. Finansnettot var något bättre 2017 än både 2016 och 2015. Utvecklingen av finansnettot påverkade kommunens totala ekonomi. Det berodde på att räntekostnaderna upptog ett utrymme som annars kunnat användas till verksamhet.

### Finansnetto

(mkr)

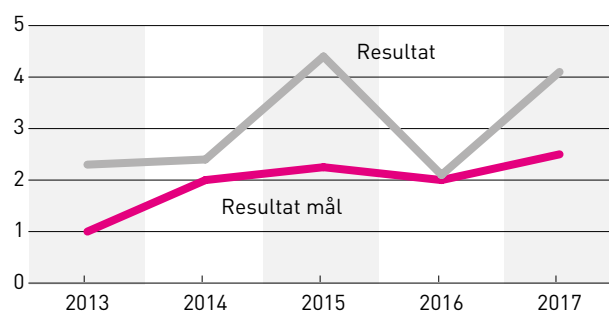


## Årets resultat

Resultatet blev 13,1 mkr. Ett annat mått på resultatutvecklingen är hur stor andel resultatet utgör i förhållande till skatteintäkter, statsbidrag och utjämningsystem. Minimnivån – en ekonomi i balans – är långt ifrån tillräcklig för att kommunen ska ha långsiktigt stabila, ekonomiska förutsättningar. I ett längre perspektiv kan kommunen därför inte nöja sig med att nå ett nollresultat eller strax över noll. Kommunen måste ha ett ekonomiskt överskott. Det behövs för att skapa handlingsutrymme och hantera svängningar i skatte- och utjämningsystem, eller andra oförutsedda händelser som påverkar kostnads- och intäktsutvecklingen. Resultatet var 4,0 procent av skatte- och bidragsintäkterna. Därmed klarade kommunen resultatmålet som var 2,5 procent i budgeten för 2017.

### Årets resultat av skatter och statsbidrag

(procent)



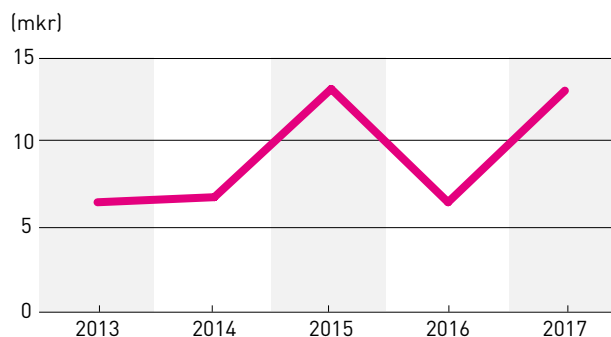
Kulturhuset med bibliotek.



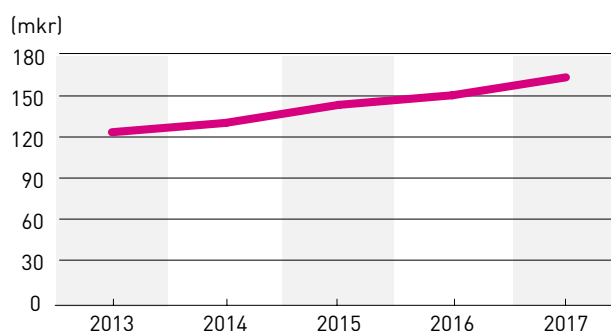
## Eget kapital

Förändringen av det egna kapitalet i balansräkningen var 13,1 mkr, vilket är detsamma som det redovisade resultatet i resultaträkningen. Det egna kapitalet uppgick till 166,6 mkr i bokslutet. Den del av pensionsåtagandet som intjänades före 1998 redovisades i sin helhet som en ansvarsförbindelse enligt den så kallade blandmodellen. Ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelserna uppgick till 110,3 mkr, inklusive ränta. Totalt, med löneskatten inräknad, uppgick pensionsåtagandet till 137,0 mkr. Det var en minskning med 1,1 mkr jämfört med 2016. Det är viktigt att kommunen skapar utrymme för dessa kostnader under lång tid framöver. På skuldsidan i balansräkningen redovisas bara de pensionsförpliktelser som intjänats från och med 1998, och som gäller det tidigare pensionsavtalet PA-KL. För övriga pensionsåtaganden har kommunen en försäkringslösning som regleras via premieinbetalning. Premien för försäkringen redovisades i finansförvaltningen. Under 2013 beslutade kommunfullmäktige om riktlinjer för en resultatutjämningsreserv (RUR). Beslutet innefattade även att avsätta medel till reserven. Det innebar att cirka 2,0 mkr av resultatet för åren 2010–2012 redovisas som en separat post under rubriken Eget kapital i balansräkningen. 2013 avsattes ytterligare cirka 1,0 mkr till reserven. För 2014 avsattes ytterligare 0,5 mkr till resultatutjämningsreserven enligt regelverket i kommunallagen och kommunens riktlinjer som styr hanteringen av reserven. Även 2015 fanns utrymme att avsätta 7,0 mkr till reserven. RUR uppgick därmed till 10,5 mkr som en del av det egna kapitalet. Någon avsättning till RUR gjordes inte i bokslutet för 2016 men 2017 avsattes 2,0 mkr till reserven som därefter uppgick till 12,5 mkr. Restande del på 154,1 mkr utgjordes av övrigt eget kapital. Kommunen hade inga andra avsättningar specificerade inom det egna kapitalet.

## Förändring av eget kapital



## Utveckling av eget kapital



## Pensionsförpliktelserna i sin helhet

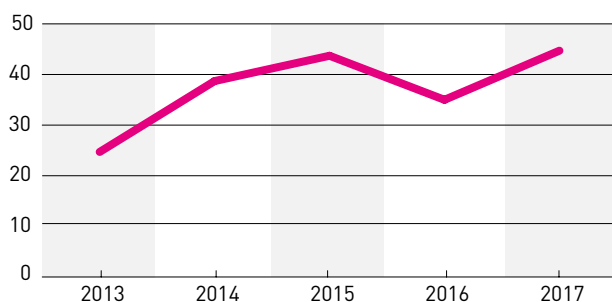
(mkr)	2017	2016	2015
Avsatt för pension inklusive löneskatt	5,1	4,5	4,2
- Pensionsförpliktelser inklusive löneskatt som redovisas som ansvarsförbindelse	137,0	138,1	145,8
Summa pensionsförpliktelser (återlån)	142,1	142,6	150,0

## Rörelsekapital

De likvida medlen ökade med 9,7 mkr och var vid årsskiftet 44,7 mkr. Förändringar i kortfristiga skulder och fordringar påverkade också kommunens rörelsekapital. De kortfristiga fordringarna minskade med 12,8 mkr och var vid årets slut totalt 29,8 mkr. Minskningen avsåg till största delen fordringar på Migrationsverket för den ökade flyktingmottagningen då en stor del av statsbidraget betalades ut under 2017. De kortfristiga skulderna ökade med 2,1 mkr till 79,3 mkr vid årsskiftet. De korta skulderna till kommunens leverantörer minskade med 0,8 mkr. Semesterlöneskulden räknades upp med 1,2 mkr till totalt 16,5 mkr. Rörelsekapitalet var totalt -3,0 mkr då omsättningstillgångarna (76,3 mkr) var lägre än kommunens kortfristiga skulder (79,3 mkr).

## Likvida medel

(mkr)



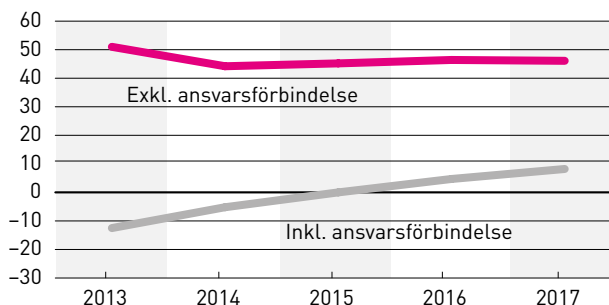
## Soliditet

Soliditet är ett mått på den finansiella styrkan. En sjunkande soliditet är ett tecken på en ekonomi i obalans. Inom den privata sektorn är soliditetsbegreppet viktigt för att mäta den ekonomiska styrkan i ett företag. Inom den offentliga sektorn har inte soliditetsmättet samma tyngd, bland annat på grund av beskattningsrätten. Soliditeten i Grästorp var 46,1 procent, det vill säga 0,3 procentenheter lägre än 2016. Ett annat och tydligare sätt att redovisa soliditeten är att räkna in det totala pensionsåtagandet – även de pensionsförpliktelser i ansvarsförbindelsen som intjänats före 1998. Med det sättet att räkna hade kommunen en svagare soliditet. Det berodde på att det egna kapitalet (166,6 mkr) i balansräkningen var något högre än pensionsförpliktelserna i ansvarsförbindelsen (137,0 mkr). Soliditeten 2017 uppvisade ett positivt värde även när hela pensionsåtagandet lyftes in i underlaget för beräkningen. Då var soliditeten 8,2 procent. Hela ansvarsförbindelsen minskade med 1,1 mkr mellan 2016 och 2017. Utbetalningarna av pensionsmedel från ansvarsförbindelsen blev 5,2 mkr inklusive löneskatt. Detta minskade skulden. Motsatt effekt – en ökning av skulden – får de finansiella posterna som värdesäkrar åtagandet. Förändringen var 4,1 mkr inklusive löneskatt.

Diagrammet visar utvecklingen av soliditeten; dels exklusive pensionsförpliktelser i ansvarsförbindelsen (den övre rosa kurvan) och dels inklusive ansvarsförbindelsen (den nedre grå kurvan).

## Soliditeten

(procent)



## Låneskuld

Av finansieringsanalysen framgick att kommunen amorterade låneskulden med 26,4 mkr. Summan bestod av en amortering enligt löpande kreditavtal (4,2 mkr), omsättning av befintliga lån (21,5 mkr) samt en förändring av nästkommande års amortering, som betraktas som kort skuld, med 0,7 mkr. Upplåningen (41,5 mkr) som redovisades i finansieringsanalysen avsåg en nyupplåning (20,0 mkr) samt omsättning av befintliga lån (21,5 mkr). Viss upplåning är budgeterad för 2018 gällande finansiering av om- och tillbyggnad av förskolan Backen. Enligt balansräkningen hade kommunen långfristiga skulder på 101,7 mkr vid årsskiftet 2017–2018. Av dessa skulder utgjorde 97,9 mkr anläggningslån. Den faktiska låneskulden till kommunens långgivare var 102,9 mkr. Skillnaden utgör 2018 års planerade amorteringar, som i redovisningen betraktas som kortfristig skuld. Övrig redovisad långfristig skuld i balansräkningen, 1,1 mkr, utgjordes av värdet på periodiserade anslutningsavgifter. Grästorps kommun har inga utlandslån. 69,9 procent av den totala låneskulden har bunden ränta, medan resterande 30,1 procent löper med rörlig ränta. Att ha delar av den totala låneskulden med rörlig ränta innebär att kommunen är känslig för ränteförändringar och därmed utsatt för en viss ränterisk. Då låneskulden ökade från 26,7 mkr 2010 till nuvarande 102,9 mkr, har en större del av låneskulden bunden ränta för att minska ränterisken. Genomsnittsräntan 2017 för kommunens

krediter var 1,1 procent. Samtliga krediter finns hos Kommuninvest AB.

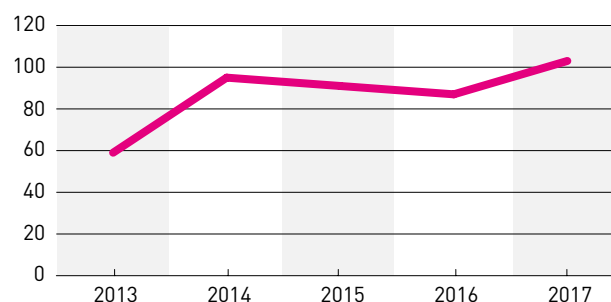
Krediter med bunden ränta, 71,9 mkr, fördelas enligt följande:

- 10,3 mkr omsätts i maj 2018
- 19,8 mkr omsätts i oktober 2018
- 41,8 mkr omsätts i juni 2019

Fördelningen av den samlade låneskulden vad gäller ränte- och kreditförfall avvek något i förhållande till normalfallet i finansieringspolicyn. Den aktuella fördelningen vid årsskiftet innebar att beloppen för ränte- och kreditförfall på längre löptider, 2–4 år, var något lägre än riktvärdet i policyn. Orsaken till avvikelserna var den relativt snabba ökningen av låneskulden de senaste åren, samt en strävan att nyttja det låga ränteläget som för närvarande råder för krediter med kortare löptider.

### Låneskuld

(mkr)



## Driftredovisning

Sammanställningen visar verksamhetens redovisade resultat och fördelningen mellan kommunens olika verksamheter. En redovisning av ekonomin finns även i kommunstyrelsens och miljö- och byggnämndens enskilda redovisningar. I driftredovisningen ingår verksamheternas interna kostnads- och intäktsposter. Dessa poster elimineras sedan i finansförvaltningens redovisning för att resultatet ska bli detsamma som visas i kommunens externredovisning – resultaträkningen. Av sammanställningen framgår att resultatet på verksamhetsnivå var 2,1 mkr. Sammanfattningsvis överskred kostnaderna budgeten med 18,6 mkr. Intäkterna blev 20,7 mkr högre än budgeterat. De kraftiga avvikelserna mot budget berodde till stor del på de ekonomiska effekter som var en följd av mottagningen av ensamkommande barn och ungdomar. Budgetavvikelse, för både kostnader och intäkter, påverkade även resultatet i årsredovisningarna för 2015 och 2016. Den rådande situationen påverkade både kostnads- och intäktsutvecklingen, framför allt inom bildningsverksamheten och social verksamhet. Statsbidragen från Migrationsverket, som kommunen får för att finansiera mottagandet av ensamkommande barn, bedömdes enligt försiktighetsprincipen i redovisningen för 2016. En del av intäkterna 2017 avser därför bidrag som i sin tur avsåg 2016; även om det fortfarande återstår bidrag för 2016 som ännu inte betalats ut. Budgetavvikelse varierade mellan allmänna verksamhetens överskott på 2,3 mkr och bildningsverksamhetens underskott på 3,9 mkr.

Finansförvaltningen redovisade ett överskott på 0,1 mkr exklusive avskrivningar. De stora

budgetavvikelse, som redovisas på kostnads- respektive intäktsidan beror på elimineringen av interna poster. Beslut har fattats om statlig medfinansiering om 1,0 mkr, vilket redovisades som kostnad i sin helhet i finansförvaltningen 2017. Arbetsgivaravgifter, försäkringsavgifter och pensionskostnader ökade också under året med anledning av olika riktade lönelöft i verksamheten. Några beslut att använda medel ur den finansiella reserven togs inte. Kostnadsökningar i finansförvaltningen balanserades delvis mot reserven. Därmed blev den totala budgetavvikelsen liten. Den statliga medfinansieringen betraktas i redovisningen 2017 som en jämförelsestörande post. I finansförvaltningen redovisades även 0,3 mkr som utgjorde en kostnad motsvarande 1/25-del av kostnaden för den statliga medfinansieringen av utbyggnaden av E20. Resultatet för avskrivningarna var en följd av genomförda investeringar. Avskrivningarna uppgick till 14,0 mkr, vilket var cirka 0,6 mkr lägre än budget trots en hög investeringsvolym. Den lägre avskrivningskostnaden är ett resultat av att stora delar av investeringsprojekten pågår över årsskiftet och belastas därför inte av några avskrivningar 2017. En annan effekt är att allt fler anläggningstillgångar omfattas av komponentavskrivning. Avskrivningarna var dock cirka 1,4 mkr högre än 2016. Ökningen orsakades delvis av en nedskrivning av värdet på förskolan Backen eftersom delar av förskolan revs i anslutning till om- och tillbyggnaden. Totalt blev nettokostnaderna i den löpande verksamheten, inklusive finansförvaltningen, 2,8 mkr lägre än budgeterat. Det motsvarade 0,9 procent av de budgeterade nettokostnaderna för 2017.

NÄMND (tkr)	KOSTNAD		INTÄKT		NETTOKOSTNAD	
	Redovisning	Avvikelse mot budget	Redovisning	Avvikelse mot budget	Redovisning	Avvikelse mot budget
Kommunstyrelsen						
- allmän verksamhet	51 437	-540	15 877	2 838	35 560	2 298
- teknisk verksamhet	90 988	-2 833	60 842	3 110	30 146	277
- bildningsverksamhet	149 296	-5 680	20 398	1 819	128 898	-3 861
- social verksamhet	196 057	-9 497	84 323	12 703	111 734	3 206
Miljö- och byggnämnd	2 049	-69	1 317	265	732	196
<b>Summa</b>	<b>489 827</b>	<b>-18 619</b>	<b>182 757</b>	<b>20 735</b>	<b>307 070</b>	<b>2 117</b>
Finansförvaltningen	-69 913	10 471	-59 345	-10 345	-10 568	126
<b>Summa</b>	<b>419 914</b>	<b>-8 148</b>	<b>123 412</b>	<b>10 390</b>	<b>296 502</b>	<b>2 242</b>
Avskrivningar	14 037	580			14 037	580
<b>SUMMA</b>	<b>433 951</b>	<b>-7 568</b>	<b>123 412</b>	<b>10 390</b>	<b>310 539</b>	<b>2 822</b>

## Investeringsredovisning

*Kommunen investerade i fastigheter och anläggningar för totalt 48,5 mkr, netto, under 2017.*

De mest omfattande investeringarna var:

- Förskolan Backen: 36,2 mkr
- Gata, vatten- och avloppsnät inklusive saneringsåtgärder: 2,3 mkr
- Inventarier/maskiner/utrustning till den tekniska verksamheten: 1,9 mkr
- Säkerhets- och trygghetsåtgärder: 1,7 mkr
- Campingstugor: 1,2 mkr
- Exploatering av Brännebacka Södra: 1,1 mkr

Vidare har cirka 3,0 mkr förbrukats på mindre investeringar och planerade underhållsåtgärder då dessa aktiveras fullt ut från redovisningsåret 2016.

Ovanstående projekt motsvarade drygt 97 procent av de totala investeringarna. I november 2016 fastställde kommunfullmäktige 2017 års investeringsbudget till 36,8 mkr. Kommunstyrelsen beslutade i april att ombudgetera cirka 8,4 mkr för pågående projekt och/eller täckning av underskott i investeringsredovisningen 2016. Efter detta beslut ökade budgeten för investeringar 2017 till totalt 45,2 mkr.

Investeringsutgifterna uppgick till 48,9 mkr och investeringsinkomsterna till cirka 0,4 mkr för 2017. Därmed blev investeringsvolymen 3,3 mkr högre än budgeterat. En del av återstående medel avsåg pågående investeringsprojekt och fördes över till 2018 års investeringsbudget samt att underskott på vissa projekt fördes över till 2018 för att täckas med nya budgetmedel.

Under de senaste åren har kommunen haft för höga nettoinvesteringar i förhållande till resultatutvecklingen över tid. Nettoinvesteringarna 2017 var cirka 31,1 mkr högre än 2016 och 29,6 mkr högre än 2015. Investeringsnivån har legat på en hög nivå sedan 2008, med undantag av 2013, 2015 och 2016. Investeringarna 2017 var de näst högsta sedan början av 1980-talet då byggnationen av vårdcentralen, nuvarande Kommunens Hus, genomfördes.

Den högre investeringsnivån 2017 medförde att kommunen behövde lånefinansiera en del av inves-

teringarna med sammanlagt 20,0 mkr. De senaste tio åren redovisade kommunen en nettoinvesteringsnivå som var högre än 20 mkr vid fem tillfällen, åren 2009, 2011, 2012, 2014 och 2017. De senaste fem åren, 2013–2017, investerade kommunen 150,8 mkr netto, vilket motsvarar drygt 30 mkr årligen.

Inför 2018 budgeterade kommunen 60,5 mkr till investeringar. Det gjorde att nivån ökade markant i förhållande till tidigare år. I den totala nivån för 2018 ingår ett anslag för att slutföra byggnationen av förskolan Backen. Detta projekt kommer att slutföras under 2018. Vidare ingår ett anslag på 4,0 mkr för planerat underhåll som ska betraktas som investeringsutgifter enligt det nya regelverket. Dessutom finns ett anslag om 4,0 mkr för investering i en familjecentral. Ett anslag för markförvärv med 4,0 mkr är också upptaget i budget 2018, då kommunen är i stort behov av ny mark att exploatera för boende. Vidare fortgår investeringar i gator och va-nät enligt en långsiktig plan samt ombyggnad av skollokaler med anledning av ökat elevantal och omstrukturering av verksamheten. Något anslag som kommunstyrelsen disponerar och som kan fördelas i investeringsbudgeten under löpande år finns däremot inte med i budgeten för 2018.

Nivån på investeringsutgifterna under de senaste fem åren (150,8 mkr), i relation till årets resultat och avskrivningar för samma period (114,2 mkr), visade en obalans på totalt 36,6 mkr sedan 2013. Det motsvarar 7,3 mkr per år. Denna obalans måste varje år finansieras med ökad upplåning eller minskning av likviditeten. En alltför hög investeringsvolym över tid medför också ökade driftkostnader och avskrivningsnivåer. Det medför även behov av lånefinansiering som påverkar kommunens räntekostnader, finansnetto och årets resultat. Med de planerade nivåerna i investeringsbudgeten för 2018 och planen för 2019–2020 kommer kommunen tvingas att öka lånefinansieringen betydligt de kommande åren för att kunna finansiera investeringsutgifterna.

Tabellen på nästa sida visar pågående och avslutade investeringsprojekt. För en fullständig investeringsredovisning, se not 11 i finansieringsanalysen.

## FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

Nämnd/projekt	Proj nr	Nettoanslag per projekt	Nettoinv t o m 2016	Utgifter 2017	Inkomster 2017	Nettoinv 2017	Nettoinv t o m 2017
<b>Kommunstyrelsen</b>							
- allmän verksamhet varav				87		87	
IT	0002,0183, 0190	10 350	7 623	87		87	7 710
- teknisk verksamhet varav				48 715	399	48 316	
Va/gata	0208	11 100	8 918	2 628	367	2 261	11 179
Familjecentralen	0240	3 300	198	349		349	547
Förskoleprojekt Backen	0201	22 200	2 214	36 189	32	36 157	38 371
Brännebacka, Södra	0242	4 000	1 970	1 099		1 099	3 069
Skogsgläntan	0234	5 250	3 557	82		82	3 639
- social verksamhet				56		56	
<b>SUMMA</b>				<b>48 858</b>	<b>399</b>	<b>48 459</b>	

Kolumn "Nettoinv t o m 2017" innehåller investeringar fr o m redovisningsåret 2007.



## Personalekonomisk redovisning

Syftet med redovisningen är att följa upp det personalpolitiska arbetet samt ge en bild av personalrelaterade aktiviteter och åtaganden under 2017. Redovisningen visar ett urval av de viktigaste händelserna.

I början av 2017 pågick rekryteringsprocessen av ny skolchef. Kommunen samarbetade med en extern rekryteringskonsult som använts vid flera chefsrekryteringar de senaste åren. Flera sökande uppfyllde kravprofilen. Slutintervjuer och tester genomfördes med två av de utvalda kandidaterna, som intervjuades av fackliga företrädare, rektorer och representanter från kommunledningsgruppen. Eva Dahl valdes som ny skolchef och tillträdde tjänsten i maj.

Under våren gjordes en satsning för verksamhetsutveckling och ledarutveckling genom att anställa en utvecklingscoach på deltid. En del av utvecklingscoachs uppdrag innebär att handleda och coacha alla kommunens chefer individuellt. Utvecklingscoachen genomför också en genomlysning av social verksamhet, som bland annat ska belysa verksamhetens organisation.

Under hösten inleddes rekryteringsprocessen för att anställa en samhällsbyggnadschef som ersättare för teknisk chef som börjat ett jobb i grannkommunen. Även här samarbetade kommunen med rekryteringskonsulten. Det är svårt att rekrytera samhällsbyggnadschefer. Trots detta ansökte flera kvalificerade kandidater till tjänsten. Efter intervjuer och tester anställdes Johan Skoglund som samhällsbyggnadschef.

Projektet *Vårdskap – med hjärta och kunskap* som inleddes 2013 fortsatte. Vårdskapsarbetet definieras dock inte längre som ett projekt, utan innebär numera en värderiktning som är en del av den interna kulturen i Grästorps kommun. En höjdpunkt under året var medarbetardagen den 20 oktober, som inriktades på ett av de tre benen i verksamhetsidéen: *Innovation*. Programmet bestod av en föreläsning av en professor i innovation vid Karlstads universitet. Föreläsningen handlade bland annat om att nya innovationer måste vara värdeskapande för de som berörs av dem. Dagen följdes av en personalfest. Där delades utmärkelserna *Årets Innovatör* ut för första gången samt *Årets värdskapare* ut för andra gången. Under hösten hade alla medarbetare möjlighet att nominera medarbetare eller arbetslag i kommunen till utmärkelserna. Kriterier togs fram och en motivering skulle finnas med till nomineringarna. Eftersom många bra nomineringar gjordes, beslutade juryn att

utse bonuspriser i båda kategorierna. Ett trettiotal nomineringar kom in totalt och juryn som bestod av kommunledningsgruppen valde ut vinnarna i respektive kategori. Årets värdskapare blev Margot Svensson, allmän verksamhet. Bonuspriset i kategorin Årets värdskapare gick till Fredrik Lindberg i bildningsverksamheten. Priset till Årets innovatör delades ut till Anette Nilsson, bildningsverksamheten, och bonuspriset gick till Mattias Ymefors, social verksamhet. Finalisterna presenterades under personalfesten under högtidliga former.

Bytet av HR-system som genomfördes i slutet av 2016 gav mycket merarbete även under 2017. De största svårigheterna var att få fram rättvisande personalstatistik samt att få en korrekt ekonomisk uppföljning. Flera felaktigheter i utbetald lön är ett annat exempel på merarbete. I vissa fall berodde problemen på fel och buggar i systemen, men det uppstod ofta även handhavandefel som genom rätt utbildningsinsatser kan arbetas bort.

En del av nyckeltalen nedan visar inte mätten för helåret 2016, utan består enbart av underlag för perioden 1 januari–31 augusti 2016. I aktuella fall finns en fotnot.



## Antalet anställda och personalkostnader

Antalet anställda omfattar alla månadsanställda, det vill säga både tillsvidare- och visstidsanställda. I december 2017 hade Grästorps kommun 583 anställda. Det är en ökning med 6 medarbetare jämfört med samma period föregående år. Antalet visstidsanställda med månadslön var 114 personer i december 2017. Cirka 80 procent av samtlig personal arbetade inom bildningsverksamheten och social verksamhet. Undersköterskor var den största enskilda yrkesgruppen i kommunen, följd av lärare. Under de närmaste tio åren kommer 155 personer i kommunal anställning att nå pensionsålder. Hälften av kommunens undersköterskor kommer att gå i pension inom tio år. Inom personlig assistans blir cirka 30 procent 65 år inom en tioårsperiod. Kostpersonalen är också en grupp där hälften av personalen går i pension de närmaste tio åren. Verksamheterna måste därför planera för den framtida organisationen och vilken kompetens som behövs. Behovet av kompetens kommer också att öka på grund av demografiska förändringar, eftersom de äldre medborgarna blir fler. Inom förskolan väntar också flera pensionsavgångar bland både förskollärare och barnskötare. Detta, tillsammans med den politiska intentionen att öka befolkningen i kommunen, gör att det behövs mer personal inom förskolan.

Personalomsättningen under året var 19,8 procent. För helåret 2016 finns ingen säkerställd siffra. 2015 var personalomsättningen för hela året 11,4 procent. Personalomsättningen för 2017 kan tyckas oroväckande hög jämfört med tidigare år. En skillnad i underlaget för 2017 är att personalomsättningen här omfattar både extern och intern omsättning. Det innebär att de medarbetare som byter anställning inom kommunen numera ingår i underlaget. En extern personalomsättning om ungefär 10 procent är bra för organisationen, eftersom det ger möjlighet till ny kompetens och erfarenhet. Medarbetare som går vidare till andra utmaningar hos nya arbetsgivare för att utvecklas vidare är positivt, även om det också är viktigt att det finns utvecklingsmöjligheter inom Grästorps kommun.

Mellan 2015 och 2016 ökade antalet anställda med cirka 8 procent. Kommunen tog emot många ensamkommande ungdomar och startade boenden för dem. Eftersom antalet anställda ökade blev också lönekostnaderna betydligt högre mellan åren 2015 och 2016. Ökningen av antalet månadsanställda var knapp mellan 2016 och 2017. Ett av skälen är att volymen för boenden för ensamkommande flyktingbarn minskade under året. Lönekostnaderna ökade med drygt 6 procent mellan 2016 och 2017. Det är mer än vad som var avsatt i budget för löneöversyn 2017. De ökade lönekostnaderna beror inte enbart på kostnadsökningarna i den årliga löneöversynen. Inom många befattningsgrupper råder idag stor konkurrens på arbetsmarknaden. Det gör att lönenivåerna vid ersättningsrekryteringar kan öka betydligt för att rätt kompetens ska kunna knytas till verksamheten.

### Personal

Antal	2017	2016	2015
Årsarbetare	*	*	468
Anställda	583	577	533

\*Antal årsarbetare för 2016 och 2017 går inte att ta fram med rättvisande siffror. Det beror på att det var svårt att få fram uppgifter om den totala arbetade tiden.

### Personalkostnader

(mkr)	2017	2016	2015
Lönesumma inklusive personalomkostnader	267,3	251,2	221,9

## Ålder och könsfördelning

Medelåldern bland medarbetare i Grästorps kommun är hög. Någon exakt siffra är svår att ta fram, men medelåldern är strax under 50 år. Störst andel anställda bland både kvinnor och män finns i åldersgruppen 50–59 år, medan kommunen har få medarbetare i åldern 20–29 år. Totalt sett var könsfördelningen 81,5 procent kvinnor och 18,5 procent män. Det fanns flest kvinnliga medarbetare inom traditionellt kvinnodominerade yrken, till exempel undersköterskor, barnskötare och personliga assistenter.



## Löneöversyn

Löneöversyn för samtliga tillsvidareanställda medarbetare genomfördes. Flertalet centrala avtal var klara, vilket gjorde att löneöversynsprocessen för Vårdförbundet, Akademikeralliansen och lärarfacken genomfördes enligt plan. Alla utbetalningar planades till tidigast maj månad. Avtalet för Allmätkommunal verksamhet (Ledarna, Akademikerförbundet SSR och Vision) löpte ut 31 mars, där avtalet förhandlades på central nivå. Ett nytt centralt avtal tecknades under våren och ny lön betalades ut i juni månad.

Kommunal tecknade ett nytt avtal under våren 2016. Nivån för 2017 sattes utifrån industrisektorns avtal. Det innebar att löneöversynsprocessen inte kunde göras i sin helhet och cheferna genomförde lönesamtal utan att ange något förslag till ny lön. Den nya lönen meddelades senare då centrala parter fastställt krontalsnivåerna i avtalet. Den undersköterskesatsning som förhandlades fram under 2016 fick en utvidgning 2017. Orsaken var att centrala parter kom fram till att även medarbetare med undersköterskeutbildning inom boenden för personer med funktionshinder omfattades. En lokal satsning, där personliga assistenter med undersköterskeutbildning omfattades, gav ett ytterligare lönepåslag som fördelades individuellt.

I 2017 års löneöversyn beslutade personalutskottet att inte prioritera några särskilda befattningsgrupper, utan istället ge företräde till individer i grupper där det råder konkurrens om arbetskraft. Ett annat skäl till beslutet var att behålla medarbetare för att säkerställa att kvaliteten i verksamheten prioriteras. För alla avtalsområden hölls lönesamtal i februari och mars. Men inom Kommunals samt Allmätkommunal verksamhets avtalsområde lämnades inget förslag till ny lön eftersom avtalet inte var klart i tid.

Modellen chef–medarbetare användes fullt ut i organisationen. Lönekriterierna som tillämpades i årets löneöversyn har använts sedan 2012. Avsikten är att behålla samma lönekriterier under några år, för att medarbetarna ska känna igen sig i strukturen och innehållet. Lönekriterierna ska vara kända för medarbetarna och tydligt kommunicerade. Det har visat sig att resultatet lyckas bäst i de enheter där arbetsgivaren, tillsammans med fackliga företrädare, diskuterar kriterierna under en arbetsplatsträff.

## Jämställdhet

Grästorps kommun hade en ojämn könsfördelning, precis som de flesta kommuner. Inom vård och omsorg var cirka 90 procent av medarbetarna kvinnor. Totalt i Grästorp var andelen kvinnor 81,5 procent. Arbetsmarknaden i kommunerna är köns-segregerad då drygt 80 procent av medarbetarna är kvinnor. Det finns många grupper med enbart kvinnor och ytterligare några grupper med endast ett fåtal män. Det finns också grupper, exempelvis inom teknisk verksamhet, med bara män. Att bryta den könsstereotypa uppdelningen erbjuder ingen snabb lösning för landets arbetsgivare. I de fall där det är möjligt, är det värdefullt att försöka få in det under-representerade könet vid nyrekryteringar.

Från och med januari 2017 förändrades diskrimineringslagen. Den ställer numera krav på riskbedömning och dialog kring det förebyggande arbetet med alla diskrimineringsgrunder. Ett diskussionsmaterial togs fram i samverkan med Vara, Skara, Götene och Essunga kommuner. Materialet ska diskuteras på arbetsplatsträffar, APT, eller i andra forum för dialoger. En utbildning för förändringarna i lagen samt en inspirationsföreläsning ska tas fram i samverkan med V6-kommunerna.

## Arbetsmiljö

Arbetet med att förfina och utveckla gemensamma rutiner och riktlinjer för det systematiska arbetsmiljö- och hälsoarbetet fortsatte under året. Kommunledningsgruppen fattade beslut om att införa en modul för arbetsmiljöarbetet i verksamhetsstödet Stratsys. Syftet är att få en tydligare struktur, förenkla arbetet med arbetsmiljöfrågorna för cheferna samt att skapa påminnelser och systematik. Modulen namngavs till SHAM-modulen som står för Systematiskt hälso- och arbetsmiljöarbete. En projektgrupp ska arbeta med uppbyggnaden av modulen. Till projektgruppen knöts två enhetschefer som utgjorde en pilotgrupp för att testa arbetssättet i modulen. Projektgruppen påbörjade sitt arbete i november, med målet att modulen ska vara i drift 2018. Till modulen ska även rutinerna för det systematiska brandskyddsarbetet (SBA) kopplas. Införandet av SHAM-modulen gör inte att arbetsmiljöarbetet går av sig självt. Dialogen på arbetsplatserna är den viktigaste delen. Intentionen och målsättningen är att synliggöra arbetsmiljöarbetet på ett nytt sätt som skapar nyfikenhet och delaktighet kring frågorna.

## Medarbetarenkät

Under senhösten 2016 genomfördes en medarbetarenkät i hela kommunen. Syftet var att få en bild av hur medarbetarna upplever sin arbetsmiljö, arbets-situation, organisationsklimat och ledarskap. Resultatet färdigställdes i början av 2017. Det presenterades i rapporter på övergripande, verksamhets- samt enhetsnivå. Alla svar sammanställdes till ett indexvärde, det så kallade NMI-värdet, nöjd medarbetarindex (NMI). NMI-värdet går att jämföra mellan åren men är svårt att jämföra med andra organisationer. Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, tog fram nio frågor som tillsammans ger ett sammantaget mått, hållbart medarbetarengagemang, HME. Grästorps kommun ställde HME-frågorna i slutet av enkäten för att få fram ett värde som går att jämföra med andra kommunala arbetsgivare.

Resultatet i enkäten blev mycket högt för kommunen som helhet. NMI-värdet var 76, vilket innebar en förbättring från 71 i föregående undersökning. Svarefrekvensen var låg, totalt 68 procent. Detta är ett förbättringsområde till nästkommande enkät. Områden som fick mycket gott resultat var den allmänna trivselen, medarbetarnas engagemang, ledarskap och brukarperspektiv. Områden som behöver utvecklas finns i vissa verksamheter, där balansen mellan arbete och fritid är svår eftersom arbetsbelastningen tidvis är hög.

Resultatet för HME-frågorna från SKL visade ett högre värde än snittet för de kommuner som också använder dem. Grästorps kommun hade ett värde om 84 och snittet för kommunerna 2016 var 78.

## Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron (mätt i procent av arbetad tid) sjönk marginellt från 6,4 procent till 6,2 procent. Både de långa sjukskrivningarna och korttidssjukfrånvaron var höga under året. Trenden var att antalet långtidssjukskrivningar inte ökade nämnvärt, men befintliga sjukskrivningar pågår under längre tid.

Personalenheten samarbetade med cheferna för att se över både långtidssjukskrivningarna och hur korttidsfrånvaron ser ut. Den psykiska ohälsan ökar. Enligt statistik från Försäkringskassan utgör den psykiska ohälsan mer än hälften av sjukdomsorsakerna vid längre sjukskrivningar. Försäkringskassan ser en ökning av sjukskrivningar i kontaktyrken, som till stor del finns i offentlig sektor. Andelen långtidssjukfrånvaro sjönk jämfört med 2015. I år utgjorde andelen långtidssjukfrånvaro (mer än 60 dagar)

42,8 procent av den totala sjukfrånvaron. För två år sedan var samma mått drygt 51 procent.

Sjukfrånvaron har ökat i hela landet under det senaste året. Stort fokus låg på sjuktal och åtgärder för att få ner sjukfrånvaron. Det finns ingen universallösning, utan det krävs flera olika insatser. Grästorps kommun arbetar aktivt med förebyggande åtgärder samt rehabilitering för att få tillbaka medarbetarna till arbetsplatsen.

Social verksamhet testar insatsen med sjuk- och friskanmälan via Previa under en period om sex månader. Insatsen inleddes i november 2017 och har använts för kort tid för att dra några större slutsatser om effekten på korttidsfrånvaron. Ett mål är att minska korttidsfrånvaron och ge cheferna en bättre översikt över deras medarbetares sjukfrånvaro samt uttag av tillfällig föräldrapenning. Sjuk- och friskanmälan ger cheferna möjlighet till bättre uppföljning av korttidsfrånvaron och att fånga upp medarbetare som har varit frånvarande vid tre tillfällen under en sexmånadersperiod. Personalspecialist deltog i flera möten tillsammans med chef och medarbetare för att följa upp korttidsfrånvaron.

Under senare delen av året fattades beslutet att införa rehabiliteringsverktyget Adato för att föra dokumentation och få en överblick av chefens alla ärenden. Verktyget genererar påminnelser till chefen när det närmar sig avstämningstidpunkter i ärendet, eller då medarbetare har upprepade korttidsfrånvarotillfällen.



Kommunens Hus.

**Sjukfrånvaro totalt per verksamhet**

(Procent av arbetad tid)	2017	2016	2015
KS/allmän verksamhet	5,1		3,1
KS/teknisk verksamhet	4,5		6,5
KS/bildningsverksamhet	8,0		5,4
KS/social verksamhet	5,6		6,7
Miljö- och byggnämnd	0		0
<b>Totalt</b>	<b>6,2</b>	<b>6,4</b>	<b>6,3</b>

För 2016 går det inte att ta fram någon sjukfrånvarostatistik som är uppdelad per verksamhet.

**Sjukfrånvaron uppdelad i intervall**

(Dagar)	2017	2016	2015
Dag 1	1 302		1 068
Dag 2–14	2 633		3 712
Dag 15–90	2 216		1 347
Dag 91–	2 237		2 689
<b>Totalt</b>	<b>8 388</b>		<b>8 816</b>

Sjukfrånvaron uppdelad per intervall går inte att redovisa för 2016 eftersom det inte går att få fram statistik som visar relevanta jämförbara tal med föregående år.

**Sjukfrånvaro**

(%)	2017	2016	2015
Total sjukfrånvaro av total ordinarie arbetstid	6,2	6,4	6,3
Långtidssjukfrånvaro (>60 dagar) av total sjukfrånvarotid	42,8		51,3
Sjukfrånvarotid av total ordinarie arbetstid för kvinnor	6,6		6,6
Sjukfrånvarotid av total ordinarie arbetstid för män	4,6		5,2
Sjukfrånvarotid av total ordinarie arbetstid, 29 år eller yngre	5,1		4,4
Sjukfrånvarotid av total ordinarie arbetstid, 30–49 år	5,8		5,9
Sjukfrånvarotid av total ordinarie arbetstid, 50 år eller äldre	6,9		7,1

Det finns bara uppgifter som avser den totala sjukfrånvaron för 2016. Det finns inte uppgifter uppdelat på kön eller ålder. Andelen långtidssjuka går inte heller att få fram för hela året.

**Frisknärvaro**

Frisknärvaro är ett mått som mäter hur stor andel av medarbetarna som har låg eller ingen sjukfrånvaro alls under en period. Måttet mäter hur stor andel av medarbetarna som hade max fem sjukdagar under 2017. Totalt sett var frisknärvaron 62,8 procent under 2017. Cirka hälften av alla medarbetare hade inte någon sjukfrånvarodag alls under året.

Frisknärvaron uppdelad per verksamhet visar att teknisk verksamhet hade högst andel medarbetare med max fem sjukdagar. Bland männen i teknisk verksamhet var frisknärvaron 100 procent.

Verksamhet	Kön	Procent friska
Allmän verksamhet	Kvinnor	64,1
	Män	59,5
	Kvinnor och män	62,2
Teknisk verksamhet	Kvinnor	53,7
	Män	100
	Kvinnor och män	70,3
Bildningsverksamhet	Kvinnor	62,8
	Män	75,6
	Kvinnor och män	65,1
Social verksamhet	Kvinnor	58,3
	Män	68,1
	Kvinnor och män	59,8
<b>Totalt</b>	<b>Kvinnor</b>	<b>60,1</b>
	<b>Män</b>	<b>73</b>
	<b>Kvinnor och män</b>	<b>62,8</b>

**Rehabilitering**

Rehabilitering är mycket viktigt för att medarbetarna ska kunna komma tillbaka till arbetet. Cheferna behöver mer stöd i arbetet med rehabilitering för att inte tappa fart när en medarbetare är sjukskriven. Personal-specialist har i uppdrag att vara ett stöd för cheferna och att kunna vara med på olika möten med medarbetarna under rehabiliteringen. Cheferna har fortfarande ansvar för rehabiliteringen, men personal-enheten kan stödja dem på en operativ nivå.

När det gäller rehabiliteringsarbete är det viktigt att hålla i och hålla ut i varje ärende för att komma framåt. Målet är att medarbetaren ska komma tillbaka i eget arbete efter så kort tids sjukskrivning som möjligt.

## Företagshälsovård

Företagshälsovården är en viktig stödresurs vad gäller arbetsmiljöarbete, rehabilitering och förebyggande hälsofrågor. Grästorp har ett avtal med Previa där kommunen köper de tjänster som behövs. Det kan handla om lagstadgade undersökningar, samtalskontakter, arbetsplatsbesök med ergonomisk inriktning eller olika slags utredningar.

En viktig del är förebyggande åtgärder. Om en verksamhet vill ha annat stöd än de tjänster som är upphandlade, kan företagshälsovården vara en part i den delen.

## Hälsoutveckling

*Hälsa Grästorp* är en satsning för både medarbetare och medborgare i kommunen. *Hälsa Grästorp* tog fram ett gediget friskvårdsprogram med ett urval av aktiviteter som passar alla. Målet är att öka medarbetarnas trivsel och minska sjukfrånvaron. Under året erbjöds flera olika aktiviteter; bland annat yoga, morgonsim, vattengymnastik, spinning, core-training och gyminstruktörer. Flera av aktiviteterna var mycket populära. Vissa aktiviteter riktade sig till både medarbetare och medborgare.

*Hälsa Grästorp* ordnade även föreläsningar och andra aktiviteter under temat hälsa och trivsel. Ett område som *Hälsa Grästorp* utvecklade under året var friskvårdsaktiviteter för de medarbetare som vanligtvis inte utför så mycket fysisk aktivitet.

*Hälsa Grästorp* genomförde en hälsovecka i april tillsammans med folkhälsoplaneraren. Aktiviteter, föreläsningar och andra hälsoinsatser erbjöds till både medborgare och medarbetare. Verksamheterna anordnade även interna aktiviteter eller tävlingar under veckan för att öka trivselen, samvaron och den upplevda hälsan.

I teknisk verksamhet genomfördes fortsatta hälsoprofilbedömningar. Bedömningarna gjordes för första gången 2016 och under 2017 erbjöds alla medarbetare en uppföljning. Bedömningen utfördes av samma externa företag som föregående år. Den innehöll en skattning av upplevd hälsa, kartläggning av motionsvanor och ett konditionstest. Även medarbetare i allmän verksamhet fick möjlighet att göra uppföljningen av hälsoprofilbedömningen.

## Ledarskap

Goda ledare är en förutsättning för en väl fungerande organisation. Under 2017 genomförde utvecklingscoachen en värdekartläggning med varje chef. Kartläggningen ger en bild av varje persons styrkor, utmaningar, allergier och fallgropar och kan fungera som en grund för fortsatt egen utveckling samt utvecklingen av chefsgruppen.

I september genomfördes två chefsdagar med temat Grästorp 5.0. Alla chefer arbetade tillsammans för att identifiera mål och aktiviteter som blir viktiga i de kommande årens arbete för att ställa om till en modern välfärdskommun.

Den lilla kommunens fördel är att det är lätt att samla cheferna och informera om vad som händer i organisationen. Alla chefer träffas regelbundet för att diskutera aktuella frågor eller ta del av en utbildning i mindre omfattning. Vid sammankomsterna under året togs bland annat områden som återkoppling upp. Många chefer upplever att de lägger mycket av sin tid på möten. Ett utvecklingsområde är därför att arbeta med effektiva möten för att frigöra tid till annat.

I september startade en andra omgång av utvecklingsprogrammet *Framtida ledare* för blivande ledare i organisationen. Det vänder sig till medarbetare som ännu inte har ett ledaruppdrag, där arbetsgivaren bedömer att medarbetaren har utvecklingspotential och är ett ledarämne. Under våren genomfördes en intern rekryteringsprocess för att välja ut kandidater till programmet. Grästorp hade fyra deltagare och innehållet i *Framtida ledare* gjordes om inför denna omgång. Endast interna resurser användes som utbildare, vilket visar att V6-kommunerna har stor kompetens. Att använda interna resurser har också ett stort symbolvärde och ger ett mervärde i att vara en lärande organisation.

Under hösten startade ett utbildningsprogram för nya chefer. Programmet planerades och genomfördes tillsammans med Essunga och Götene kommuner. Utbildningen består av olika moduler i bland annat arbetsgivarfrågor, ekonomi, styrning och ledning och rekrytering. Tanken med utbildningen är att den ska vara återkommande och skapa flexibilitet, så att nya chefer i organisationerna ska kunna delta i var och en av modulerna allt eftersom det passar dem. En utmaning är att de tre kommunerna inte har så stor volym vad gäller nya chefer. Därför kan det vara svårt att få ihop tillräckligt många chefer till utbildningarna.

## Kompetensutveckling

Verksamheterna genomförde kompetensutveckling inom en rad olika områden.

All personal på Nya Centralskolan gick en utbildning kring ledarskap i klassrummet i samarbete med Högskolan Väst. Utbildningen genomfördes i form av kollegialt lärande med förstelärarna som ledare. Även förskolorna och F-3 samt fritidshemmen fick kontinuerlig kompetensutveckling och utvecklade former för kollegialt lärande.

I social verksamhet fick alla medarbetare inom äldreomsorgen utbildning i Individens behov i centrum, IBIC. Medarbetare inom LSS-verksamheterna kommer också att få utbildning i IBIC, men alla medarbetare genomförde webbintroduktionen. HSL-personal utbildades i ICF – en metod som är gruppens motsvarighet till IBIC.

All personal i social verksamhet gick en utbildning kring hot och våld under våren. Under senhösten bjöds alla medarbetare in till en föreläsning av Michael Södermalm som pratade om vikten av att välja rätt inställning och att det alltid finns ett val att göra.

Alla medarbetare har fått *nanoutbildning* i informations-säkerhet. Nanoutbildning är kort information som mailas ut en gång per vecka och som ger tips och information inom informationssäkerhetsområdet.

Kompetensutveckling är mycket viktigt att prioritera i verksamheterna. Medarbetarna uppdateras inom den senaste forskningen och de senaste arbetssätten. Kompetensutveckling gör att Grästorps kommun kan uppfattas som en ännu mer attraktiv arbetsgivare.

## Framtida strategier

Bytet av HR-system hösten 2016 gjorde att många frågor fick pausas under 2017. I många fall återupptogs dock arbetet igen. Svårigheterna med HR-systemet gjorde att fördelarna med att ha det i samma IT-miljö som övrig IT-drift uppmärksammats. Under 2018 planeras därför en övergång av lönehantering till Lidköpings kommun.

Heltidsfrågan är ett fortsatt utvecklingsområde som måste drivas av verksamheterna i samverkan med personalenhet och fackliga organisationer. Det finns skrivningar i avtalet med Kommunal där utgångspunkten är att heltid ska vara norm inom ett par år. En möjlighet för medarbetarna att arbeta i en högre sysselsättningsgrad är viktigt ur ett kompetensförsörjningsperspektiv, men också för att vara en attraktiv arbetsgivare. Att kunna erbjuda högre sysselsättningsgrad är

också en viktig jämställdhetsfråga eftersom det är en högre andel kvinnor som arbetar deltid än männen.

En annan fråga som prioriteras högt är frisknärvaron som behöver öka i samtliga verksamheter. Sjukfrånvaron sjönk något under 2017, vilket är glädjande. Siffrorna är dock höga och långt från målet om 4 procents sjukfrånvaro. Det krävs förebyggande insatser för att öka medarbetarnas frisknärvaro och det är viktigt att aktivt arbeta med rehabilitering om medarbetarna blir sjuka.

Under 2018 omfördelas resurserna i allmän verksamhet för att möjliggöra en satsning inom kommunikationsområdet. Satsningen ska paketera kommunens arbetsgivarvarumärke och skapa ett nytt intranät.

Samverkan med kommunerna i V6 och personalcheferna i hela Skaraborg fortsätter. Samverkan ger Grästorp större möjligheter att utveckla personalfrågorna inom en rad olika områden.

Värdskapsarbetet är fortsatt viktigt och behöver planeras för nästa steg. Alla nya medarbetare får grundutbildningen i värdskap i samband med den kommunövergripande introduktionen. Det är också viktigt att fortsätta grundarbetet med värdskap och att påminna varandra i vardagen om att *"tänka turkost"*, *inte prata om varandra utan med varandra* och att göra det lilla extra för medarbetare och medborgare. En medledarutbildning med temat Grästorp 5.0 planeras.

Personalpolitiken utvecklades positivt. Det finns dock flera utmaningar i framtiden, som till exempel stora pensionsavgångar och konkurrens om kvalificerad personal. Den ökade sjukfrånvaron och en hållbar arbetsmiljö, inte minst för chefer i organisationen, är också stora frågor som behöver lösas. Genom samverkan med de övriga kommunerna i V6 öppnas möjligheter för samverkanslösningar som hade varit svåra att ordna i egen regi. Ledarutvecklingsprogrammet *Framtida ledare* är ett sådant exempel. Utbildningsinsatser för nya chefer är ett annat område som diskuteras inom V6-kommunerna. Att vara en attraktiv arbetsgivare är grunden inför framtida rekryteringar. De medarbetare som ser positivt på kommunen som arbetsgivare är de bästa ambassadörerna för Grästorp.

Kompetensutveckling är viktigt för att vara en attraktiv arbetsgivare. Under 2017 genomfördes inga generella, kommunövergripande värdskapsutbildningar för alla medarbetare. Dock fortsätter utvecklingen på arbetsplatsnivå. Önskad sysselsättningsgrad i kommunens verksamheter finns med i inriktningsdokumentet för mandatperioden.

## Sammanställd redovisning

Redovisningen ger en samlad bild av det totala ekonomiska åtagandet för kommunen och dess bolag, oavsett verksamhetsform. I den sammanställda redovisningen ingår Grästorps kommun och Grästorps Fjärrvärme AB (GFAB). Sammanställningen baseras på kommunens och bolagets resultat- och balansräkningar. Alla interna mellanhavanden mellan enheterna i koncernen är borttagna. Kommunens redovisningsprinciper var vägledande när redovisningen upprättades. I aktiebolag anses kommunen ha ett väsentligt inflytande om den har en röstandel på minst 20 procent. Kommunens andel i Grästorps Fjärrvärme är 40,2 procent. Grästorps kommun är



även delägare i andra verksamheter, men kommunens andel är där mindre än 10 procent. Det gör att kommunens ekonomiska åtagande i dessa verksamheter är försumbart. Därför ingår inte dessa i den sammanställda redovisningen. Kommunens engagemang i Riksbyggens kooperativa hyresrättsförening Trygga Hem ingår heller inte i sammanställningen.

Grästorps Fjärrvärme AB startade 1999 med produktion och försäljning av fjärrvärme till det befintliga kulvertnätet i Grästorps tätort. Bolaget ägdes tidigare helt av Grästorps kommun. Numera har den andra delägaren i bolaget, Lantmännen Agrovärme AB, en ägarandel på 59,8 procent.

Bolaget producerar och säljer färdig värme. Energin framställs av biobränsle och distribueras via fjärrvärmekulvert till fastigheter i Grästorps tätort. Panncentralen i Grästorp är integrerad med kulvertnätet. Bolagets verksamhet är anmälningspliktig enligt miljöbalken. Den anmälningspliktiga produktionen stod för den klart dominerande delen av bolagets nettoomsättning. Bolaget har ett kontrollprogram för att besikta utsläpp och ta hand om restprodukter.

Det finns planer på att bygga ut kulvertnätet ytterligare och att ansluta nya kunder till det befintliga kulvertnätet. Av bolagets redovisning framgick att resultatet för 2017 blev 1 437 tkr efter bokslutsdispositioner. Försäljningsintäkterna uppgick till 8 319 tkr och kostnaderna, inklusive avskrivningar och bokslutsdispositioner, var 6 858 tkr, vilket gav ett rörelseresultat på 1 461 tkr. Finansnettot uppgick till -24 tkr. Bolagets balansomslutning blev 25 829 tkr, varav eget kapital utgjordes av 23 620 tkr. Bolaget har inga långfristiga skulder. Bolagets soliditet uppgick till 91 procent.

Sedan 2016 är kommunen medlem i Göliska IT som är ett kommunalförbund och ägs tillsammans av Essunga, Götene, Lidköping, Skara och Grästorps kommuner. Göliska IT levererar IT-drift till medlemskommunerna och ett flertal kommunala bolag. Ägarandelen för Grästorps kommun uppgår till cirka 7 procent enligt årsredovisningen för Göliska IT. Där motsvarar ägarandelen, enligt förbundsordningen, den relativa omfattningen av kommunens inköpta verksamhet från förbundet.

Grästorps kommun tog i balansräkningen upp 737 tkr som finansiell tillgång i Göliska IT.

Då Grästorps ägarandel i Göliska IT var relativt låg ingår de inte i den sammanställda redovisningen.

**SAMMANSTÄLLD RESULTATRÄKNING 2017**

Belopp i tkr	Kommunen	Koncernen	Koncernen	
	2017	2017	2016	2015
Verksamhetens intäkter	123 412	125 633	128 526	96 895
Verksamhetens kostnader	-419 914	-421 372	-414 803	-363 636
Avskrivningar	-14 037	-14 213	-12 984	-15 980
<b>Verksamhetens nettokostnader</b>	<b>-310 539</b>	<b>-309 952</b>	<b>-299 260</b>	<b>-282 721</b>
Skatteintäkter	243 385	243 385	231 566	221 049
Generella statsbidrag	81 204	81 204	75 886	76 434
Finansiella intäkter	701	703	647	361
Finansiella kostnader	-1 632	-1 644	-1 698	-1 929
<b>Resultat före extraordinära poster</b>	<b>13 119</b>	<b>13 697</b>	<b>7 141</b>	<b>13 194</b>
<b>Årets resultat</b>	<b>13 119</b>	<b>13 697</b>	<b>7 141</b>	<b>13 194</b>

**SAMMANSTÄLLD BALANSRÄKNING 2017**

Belopp i tkr	Kommunen	Koncernen	Koncernen	
	2017	2017	2016	2015
<b>TILLGÅNGAR</b>				
<b>ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR</b>	<b>284 848</b>	<b>287 780</b>	<b>254 879</b>	<b>245 515</b>
<b>Immateriella anläggningstillgångar</b>	<b>475</b>	<b>475</b>	<b>490</b>	<b>0</b>
Nyttjandetillstånd	475	475	490	0
<b>Materiella anläggningstillgångar</b>	<b>266 465</b>	<b>272 085</b>	<b>239 232</b>	<b>230 884</b>
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	255 447	255 734	222 467	222 523
Maskiner och inventarier	11 018	16 351	16 765	8 361
<b>Finansiella anläggningstillgångar</b>	<b>17 908</b>	<b>15 220</b>	<b>15 157</b>	<b>14 127</b>
Aktier och andelar	10 928	8 240	7 897	6 587
Långfristiga fordringar	1 100	1 100	1 100	1 100
Bidrag till statlig infrastruktur	5 880	5 880	6 160	6 440
<b>OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR</b>	<b>76 309</b>	<b>81 073</b>	<b>83 936</b>	<b>79 694</b>
Förråd	1 841	1 915	1 950	1 948
Fordringar	29 753	30 417	43 108	31 017
Kassa och bank	44 715	48 741	38 878	46 729
<b>SUMMA TILLGÅNGAR</b>	<b>361 157</b>	<b>368 852</b>	<b>338 814</b>	<b>325 209</b>
<b>EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER</b>				
<b>EGET KAPITAL</b>	<b>166 632</b>	<b>173 439</b>	<b>159 850</b>	<b>146 864</b>
Därav årets resultat	13 119	13 697	7 167	13 204
<b>AVSÄTTNINGAR</b>	<b>13 273</b>	<b>13 273</b>	<b>14 776</b>	<b>11 247</b>
Pensioner och liknande förpliktelser	5 043	5 043	4 502	4 247
Avsättningar	8 230	8 230	10 274	7 000
<b>SKULDER</b>	<b>181 252</b>	<b>182 140</b>	<b>164 187</b>	<b>167 098</b>
Långfristiga skulder	101 909	101 909	86 369	88 783
Kortfristiga skulder	79 343	80 231	77 818	78 314
<b>SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER</b>	<b>361 157</b>	<b>368 852</b>	<b>338 814</b>	<b>325 209</b>





# Räkenskaper



## Ekonomi i sammandrag

### NYCKELTAL

		2017	2016	2015	2014	2013
Antal invånare 31 dec		5 750	5 721	5 644	5 630	5 641
förändring under året		29	77	14	-11	2
Verksamhetens						
kostnader, inklusive avskrivning	mkr	433,9	426,2	377,4	359,5	346,2
intäkter	mkr	123,4	126,2	94,7	81,1	78,8
nettokostnader	mkr	310,5	300,0	282,7	278,5	267,4
nettokostnader/inv	kr	54 007	52 438	50 096	49 465	47 409
Nettoinvesteringar	mkr	48,5	17,4	18,9	54,2	11,8
Nettoinvesteringar/inv	kr	8 428	3 044	3 352	9 628	2 089
Utdebitering	%	21,57	21,57	21,57	21,57	21,57
Skatteintäkter	mkr	243,4	231,6	221,0	215,8	211,0
Totala tillgångar	mkr	361,2	331,2	323,7	301,3	247,8
Totala tillgångar/inv	kr	62 810	57 890	57 350	53 519	43 935
Anläggningstillgångar/inv	kr	49 539	44 013	43 811	42 865	35 669
Omsättningstillgångar/inv	kr	13 271	13 877	13 469	10 654	8 266
Avsättning/skuld, pensioner	mkr	5,0	4,5	4,2	3,7	4,3
Ansvarsförbindelse, pensioner	mkr	137,0	138,1	145,8	148,9	157,5
Anläggningslån, faktisk skuld	mkr	102,9	87,0	91,0	94,9	59,0
Låneskuld/inv	kr	17 895	15 207	16 123	16 856	10 459
Eget kapital	mkr	166,6	153,5	146,5	133,3	126,5
Eget kapital/inv	kr	28 979	26 833	25 951	23 671	22 424
Soliditet	%	46	46	45	44	51
Soliditet inklusive ansvarsförbindelse	%	8	5	0	-5	-13
Borgen och förpliktelser <sup>1)</sup>	mkr	200,9	178,6	163,9	116,0	100,6
Borgen och förpliktelser/inv	kr	34 942	31 214	29 035	20 606	17 839
Likvida medel	mkr	44,7	35,0	43,7	38,7	24,7
Likviditet <sup>2)</sup>	%	94	100	95	89	75
Finansnetto	mkr	-0,9	-1,0	-1,5	-1,8	-2,1
Årets resultat/inv	kr	2 282	1 128	2 339	1 203	1 147
Årets resultat i % av skatt och statsbidrag	%	4,0	2,1	4,4	2,4	2,3

<sup>1)</sup> Exklusive ansvarsförbindelse pensioner

<sup>2)</sup> Likvida medel och korta fordringar/korta skulder

## Resultaträkning

Belopp i tkr	Not	Budget	2017	2016	2015
Verksamhetens intäkter	1	113 022	123 412	126 158	94 658
Verksamhetens kostnader	2	-411 766	-419 914	-413 530	-362 587
Avskrivningar	3	-14 617	-14 037	-12 608	-14 814
<b>VERKSAMHETENS NETTOKOSTNADER</b>		<b>-313 361</b>	<b>-310 539</b>	<b>-299 980</b>	<b>-282 743</b>
Skatteintäkter	4	242 325	243 385	231 566	221 049
Statsbidrag och utjämning	5	80 162	81 204	75 886	76 434
Finansiella intäkter	6	586	701	645	359
Finansiella kostnader	7	-1 649	-1 632	-1 671	-1 900
<b>RESULTAT FÖRE EXTRAORDINÄRA POSTER</b>		<b>8 063</b>	<b>13 119</b>	<b>6 446</b>	<b>13 199</b>
<b>ÅRETS RESULTAT</b>		<b>8 063</b>	<b>13 119</b>	<b>6 446</b>	<b>13 199</b>

## Finansieringsanalys

<b>Kassaflödesanalys</b>				
<b>Belopp i tkr</b>	<b>Not</b>	<b>2017</b>	<b>2016</b>	<b>2015</b>
<b>DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN</b>				
Årets resultat	8	13 119	6 446	13 199
Justering för av- och nedskrivningar		14 037	14 341	14 975
Justering för övriga ej likviditetspåverkande poster	9	1 233	3 455	501
<b>Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital</b>		<b>28 389</b>	<b>24 242</b>	<b>28 675</b>
Ökning/minskning, kortfristiga fordringar		12 771	-12 078	-9 683
Ökning/minskning, förråd, exploateringsstillgångar	10	21	0	659
Ökning/minskning, kortfristiga skulder		2 107	-646	11 317
<b>MEDEL FRÅN DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN</b>		<b>43 288</b>	<b>11 518</b>	<b>30 968</b>
<b>INVESTERINGSVERKSAMHETEN</b>				
Förvärv av immateriella anläggningstillgångar		0	0	-504
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	11	-48 459	-17 415	-18 920
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		0	0	0
Förvärv av finansiella anläggningstillgångar	12	-1 292	-457	-3 886
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar		0	0	0
<b>MEDEL FRÅN INVESTERINGSVERKSAMHETEN</b>		<b>-49 751</b>	<b>-17 872</b>	<b>-23 310</b>
<b>FINANSIERINGSVERKSAMHETEN</b>				
Nya lån	13	41 466	10 035	14 295
Amortering av skuld	14	-26 417	-14 000	-18 185
Ökning av långfristiga fordringar	15	1 244	1 697	1 282
Minskning av långfristiga fordringar	16	-121	-85	-37
<b>MEDEL FRÅN FINANSIERINGSVERKSAMHETEN</b>		<b>16 172</b>	<b>-2 353</b>	<b>-2 645</b>
<b>ÅRETS KASSAFLÖDE</b>				
Likvida medel vid årets början		35 006	43 713	38 700
Likvida medel vid årets slut		44 715	35 006	43 713

## Balansräkning

Belopp i tkr	Not	2017	2016	2015
<b>TILLGÅNGAR</b>				
<b>ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR</b>		284 848	251 795	247 665
<b>Immateriella anläggningstillgångar</b>		475	490	504
Nyttjandetillstånd	17	475	490	504
<b>Materiella anläggningstillgångar</b>		266 465	233 460	230 346
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	18	255 447	222 168	221 985
Maskiner och inventarier	19	11 018	11 292	8 361
<b>Finansiella anläggningstillgångar</b>		17 908	17 845	16 815
Aktier och andelar	20	10 928	10 585	9 275
Långfristiga fordringar	21	1 100	1 100	1 100
Bidrag till statlig infrastruktur	22	5 880	6 160	6 440
<b>OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR</b>		76 309	79 392	76 021
Förråd och exploateringsstillgångar	23	1 841	1 862	1 862
Fordringar	24	29 753	42 524	30 446
Kassa och bank	25	44 715	35 006	43 713
<b>SUMMA TILLGÅNGAR</b>		<b>361 157</b>	<b>331 187</b>	<b>323 686</b>
<b>EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER</b>				
<b>EGET KAPITAL, vid årets början</b>	26	<b>153 513</b>	<b>147 041</b>	<b>133 268</b>
Årets resultat	27	13 119	6 472	13 199
<b>EGET KAPITAL, vid årets slut</b>	28	<b>166 632</b>	<b>153 513</b>	<b>146 467</b>
- resultatutjämningsreserv	29	12 500	10 500	10 500
- övrigt eget kapital		154 132	143 013	135 967
<b>AVSÄTTNINGAR</b>		<b>13 273</b>	<b>14 702</b>	<b>11 247</b>
Pensioner och liknande förpliktelser	30	5 043	4 502	4 247
Andra avsättningar	31	8 230	10 200	7 000
<b>SKULDER</b>		<b>181 252</b>	<b>162 972</b>	<b>165 972</b>
Långfristiga skulder	32	101 909	85 736	88 090
Kortfristiga skulder	33	79 343	77 236	77 882
<b>SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER</b>		<b>361 157</b>	<b>331 187</b>	<b>323 686</b>
<b>Panter och ansvarsförbindelser</b>				
<b>Borgensförbindelser</b>		<b>200 917</b>	<b>178 576</b>	<b>163 874</b>
Borgensåtaganden egna hem	34	71	77	101
Övriga förpliktelser	35	200 846	178 499	163 773
<b>Ansvarsförbindelser</b>		<b>137 016</b>	<b>138 110</b>	<b>145 771</b>
Pensionsförpliktelser intjänade före -98	36	137 016	138 110	145 771
- därav särskild löneskatt		26 750	26 964	28 460

## Nothänvisningar

tkr	2017	2016
<b>1 Verksamhetens intäkter</b>		
Nämndrelaterade intäkter	123 041	125 964
Ersättning pensionskostnad	21	20
Reservation för befarade kundförluster	- 144	1
Försäkringskassan, ersättning för höga sjuklönekostnader	235	167
Provision långtidsbevakning	18	6
Omprövningsbeslut Skatteverket	201	0
Försäljning tomter	40	0
<b>Verksamhetens intäkter</b>	<b>123 412</b>	<b>126 158</b>
<b>2 Verksamhetens kostnader</b>		
Nämndrelaterade kostnader	- 414 320	- 400 219
Interna poster mellan drift och investering	1 345	582
Faktiska personalkostnader	- 59 553	- 55 254
Kalkylerade personalkostnader	60 744	56 729
Pensioner	- 15 411	- 16 905
Kalkylerade pensionskostnader	12 827	11 810
Löneskatt	- 3 699	- 4 141
F-skatt fastigheter	5	3
Periodiserad kostnad medfinansiering E20	- 280	- 280
Medfinansiering cykelväg Mjölån	- 1 000	0
Övriga kostnader	- 572	- 5 855
<i>Jämförelsestörande poster:</i>		
<i>Skadereglering industrifastighet</i>	0	- 2 400
<i>Skadereglering i samband med översvämning 140820</i>	0	- 3 350
<i>Partiell inlösen av ansvarsförbindelse inklusive löneskatt</i>	0	- 3 105
<i>Medfinansiering cykelväg Mjölån</i>	- 1 000	0
<b>Verksamhetens kostnader</b>	<b>- 419 914</b>	<b>- 413 530</b>
<b>3 Avskrivningar</b>		
Avskrivningar av anläggningstillgångar görs efter en bedömning av tillgångens nyttjandeperiod	- 14 037	- 12 608
Från 2015 tillämpas komponentavskrivning för större, nya investeringar.		

tkr	2017	2016
<b>4 Skatteintäkter</b>		
Årets preliminära skatteintäkter	244 246	232 490
Prognos årets slutavräkning	- 1 162	- 1 162
Slutavräkning föregående år	301	238
<b>Summa</b>	<b>243 385</b>	<b>231 566</b>
<b>5 Statsbidrag och utjämning</b>		
Inkomstutjämningsbidrag	60 367	58 727
Bidrag för LSS-utjämning	8 081	6 604
Fastighetsavgift	10 291	10 029
Regleringsavgift/-bidrag	- 55	- 193
Kostnadsutjämningsavgift/-bidrag	- 1 355	- 2 313
Välfärdssatsning	2 941	0
Tillfälligt stöd för flyktingmottagning	934	3 032
<b>Summa</b>	<b>81 204</b>	<b>75 886</b>
<b>6 Finansiella intäkter</b>		
Räntor placerade medel	212	210
Övriga ränteintäkter	34	63
Borgensavgifter	455	372
<b>Summa</b>	<b>701</b>	<b>645</b>
<b>7 Finansiella kostnader</b>		
Räntekostnader, anläggningslån	- 1 164	- 1 525
Ränta pensionskostnad	- 122	- 50
Dröjsmålsränta (lev fakturor)	- 18	- 11
Indexuppräknning medfinansiering E20	- 230	0
Avgift bankgirot	- 98	- 85
<b>Summa</b>	<b>- 1 632</b>	<b>- 1 671</b>
<b>8 Årets resultat, före extraordinära poster</b>		
Beloppet överförs från resultat-räkningen, motsvarar resultat före extraordinära poster	<b>13 119</b>	<b>6 446</b>
<b>9 Ej likvidpåverkande poster</b>		
Skuldförändring och finansiell kostnad inklusive löneskatt på avsättning pensioner	538	255
Differens mellan återförd och kalk amortering	775	0
Justeringspost	- 80	0
Reglering av beräknad kostnad, översvämning 2014	0	3 200
<b>Summa</b>	<b>1 233</b>	<b>3 455</b>

tkr	2017	2016
<b>10 Förändring förråd/exploateringsstillgångar</b>		
Avslut virkesförråd	21	0
<b>Summa</b>	<b>21</b>	<b>0</b>

tkr	2017	2016
<b>11 Förvärv materiella anläggningar</b>		
IT-investeringar	-87	-1 212
Inventarier/maskiner	-1 936	-2 712
Säkerhet/trygghetsåtgärder	-1 655	-267
Centralskolan projektering/omb	0	-867
Förskoleprojekt Backen	-36 158	-2 102
Maskinhall/varmlager	0	-38
VA/gata	-2 261	-2 338
Stallbyggnad	0	217
Kartsystem	0	-283
Tillgänglighetsåtgärder gata	0	-42
Lekplatser	0	-60
Lunneviskolan ventilation	0	-25
Förbättringar Skubbet	-127	-62
Resecentrum förstudie	0	-32
Fritidsgård	-50	-51
Reningsverk förbättring	0	-1 654
Skogsgläntan	-82	-104
Utemiljö Nya Centralskolan	0	-236
Förskola Ambjörngården	0	120
Åse Vistehallen anpassning	0	-241
Lillstuga Lunneviskolan	0	-226
Familjecentral	-349	-198
Välfärdsteknologi	-56	-228
Brännebacka södra	-1 099	-1 970
Lekutrustning badet	-30	-225
Centrumutveckling	-117	-72
Brännebacka södra etapp 3	-53	0
Lunnevisbadet	-170	0
Campingstugor	-1 231	0
Planerat underhåll, mindre investeringar	-2 998	-2 507
<b>Summa</b>	<b>-48 459</b>	<b>-17 415</b>

tkr	2017	2016
<b>12 Förvärv av finansiella anläggningstillgångar</b>		
Andelar Göliska IT	0	-737
FSF AB	-300	0
SKL Företag/Inera AB	-42	0
Medfinansiering cykelväg Mjölån	-1 000	0
Indexuppräknning medfinansiering E20	-230	0
Återföring del av medfinansiering E20	280	280
<b>Summa</b>	<b>-1 292</b>	<b>-457</b>

tkr	2017	2016
<b>13 Nya lån</b>		
Nya lån	20 000	0
Konverterade lån	21 466	10 035
<b>Summa</b>	<b>41 466</b>	<b>10 035</b>

tkr	2017	2016
<b>14 Amortering av skuld</b>		
Amortering innevarande år	-4 176	-3 965
Konverterade/inlösta lån	-21 466	-10 035
Återförda kalkylerade amorteringar innevarande år	4 195	4 195
Kalkylerade amorteringar nästkommande år	-4 970	-4 195
<b>Summa</b>	<b>-26 417</b>	<b>-14 000</b>

tkr	2017	2016
<b>15 Ökning av långfristiga fordringar</b>		
Anslutningsavgifter 85 % av totalinkomsten periodiseras	1 244	1 697
<b>Summa</b>	<b>1 244</b>	<b>1 697</b>

tkr	2017	2016
<b>16 Minskning av långfristiga fordringar</b>		
Årets återföring av periodiserade anslutningsavgifter	-121	-85
<b>Summa</b>	<b>-121</b>	<b>-85</b>

tkr	2017	2016
<b>17 Immateriella anläggningstillgångar</b>		
Nyttjandetillstånd	475	490
<b>Summa</b>	<b>475</b>	<b>490</b>

tkr	2017	2016
<b>18 Mark, byggnader och tekniska anläggningar</b>		
Exploateringsmark		
Ingående bokfört värde, justeras ingående balans	1 361	3 069
därav anskaffningsvärden	1 361	3 069
därav ack avskrivningar	0	0
Försäljning	-1 361	-1 708
Utgående bokfört värde	0	1 361
därav anskaffningsvärden	0	1 361
därav ack avskrivningar	0	0

## RÄKENSKAPER

tkr	2017	2016
Förvaltningsfastigheter		
Ingående bokfört värde	130 197	131 038
<i>därav anskaffningsvärden</i>	249 991	245 105
<i>därav ack avskrivningar</i>	-119 794	-114 067
Nyanskaffning	1 820	2 586
Pågående investering	38 161	2 300
Försäljning	-939	0
Årets avskrivning	-5 868	-5 727
Utgående bokfört värde	163 371	130 197
<i>därav anskaffningsvärden</i>	289 033	249 991
<i>därav ack avskrivningar</i>	-125 662	-119 794
Anläggningar/industriell verksamhet		
Ingående bokfört värde	18 736	15 662
<i>därav anskaffningsvärden</i>	57 963	53 847
<i>därav ack avskrivningar</i>	-39 227	-38 185
Nyanskaffning	2 689	4 116
Pågående investering	0	0
Årets avskrivning	-1 116	-1 042
Utgående bokfört värde	20 309	18 736
<i>därav anskaffningsvärden</i>	60 652	57 963
<i>därav ack avskrivningar</i>	-40 343	-39 227
Gator, vägar, gatubelysning		
Ingående bokfört värde	31 689	30 816
<i>därav anskaffningsvärden</i>	61 255	58 891
<i>därav ack avskrivningar</i>	-29 566	-28 075
Nyanskaffning/netto	1 720	2 364
Pågående investering	0	0
Årets avskrivning	-1 484	-1 491
Utgående bokfört värde	31 925	31 689
<i>därav anskaffningsvärden</i>	62 975	61 255
<i>därav ack avskrivningar</i>	-31 050	-29 566
Övriga fastigheter/anläggningar		
Ingående bokfört värde	40 184	41 398
<i>därav anskaffningsvärden</i>	66 618	65 622
<i>därav ack avskrivningar</i>	-26 434	-24 224
Nyanskaffningar	1 991	945
Pågående investering	0	51
Årets avskrivning	-2 334	-2 210
Utgående bokfört värde	39 841	40 184
<i>därav anskaffningsvärden</i>	68 609	66 618
<i>därav ack avskrivningar</i>	-28 768	-26 434
<b>Summa utgående bokfört värde</b>	<b>255 447</b>	<b>222 168</b>
<i>därav anskaffningsvärden</i>	481 269	437 188
<i>därav ack avskrivningar</i>	-224 822	-215 021

tkr	2017	2016
<b>19 Maskiner och inventarier</b>		
Maskiner		
Ingående bokfört värde	5 237	3 180
<i>därav anskaffningsvärden</i>	10 292	7 581
<i>därav ack avskrivningar</i>	-5 055	-4 401
Nyanskaffning	1 860	2 711
Försäljning	-34	0
Justering	-22	0
Årets avskrivning	-927	-654
Utgående bokfört värde	6 114	5 237
<i>därav anskaffningsvärden</i>	12 152	10 292
<i>därav ack avskrivningar</i>	-5 982	-5 055
Inventarier		
Ingående bokfört värde	5 787	5 118
<i>därav anskaffningsvärden</i>	27 902	25 762
<i>därav ack avskrivningar</i>	-22 115	-20 644
Nyanskaffningar	219	2 140
Avyttring/utrangering	0	-11
Årets avskrivning	-1 363	-1 460
Utgående bokfört värde	4 643	5 787
<i>därav anskaffningsvärden</i>	28 121	27 902
<i>därav ack avskrivningar</i>	-23 478	-22 115
Övriga inventarier		
Ingående bokfört värde	267	63
<i>därav anskaffningsvärden</i>	1 481	1 256
<i>därav ack avskrivningar</i>	-1 214	-1 193
Nyanskaffningar	30	225
Årets avskrivning	-36	-21
Utgående bokfört värde	261	267
<i>därav anskaffningsvärden</i>	1 511	1 481
<i>därav ack avskrivningar</i>	-1 250	-1 214
<b>Summa utgående värde</b>	<b>11 018</b>	<b>11 292</b>
<i>därav anskaffningsvärden</i>	41 784	39 675
<i>därav ack avskrivningar</i>	-30 710	-28 384
<b>Leasing (kronor)</b>		
<b>Operationell leasing</b>		
<i>Framtida minimileaseavgifter förfaller enligt följande:</i>		
Inom 1 år	2 283 648	2 379 255
Senare än 1 år men inom 5 år	1 603 640	1 600 525
Senare än 5 år	0	0
<b>Summa</b>	<b>3 887 288</b>	<b>3 979 780</b>



tkr	2017	2016
<b>Finansiella leasingavtal vars avtalstid överstiger 3 år</b>		
Totala minimileaseavgifter	112 248	256 967
Framtida finansiella kostnader	-1 108	-2 995
Nuvärdet av minimileaseavgifterna	111 140	253 972
Nuvärdet av minimileaseavgifterna förfaller enligt följande:		
Inom 1 år	40 769	142 832
Senare än 1 år men inom 5 år	70 370	111 140
Senare än 5 år	0	0
<b>Summa</b>	<b>111 139</b>	<b>253 972</b>
<b>20 Aktier och andelar</b>		
Grästorps Fjärrvärme AB	2 688	2 688
Naturgaskonsortiet, Skaraborg	6	6
Förenade Småkommuners Försäkring	2 300	2 000
SKL Företag/Inera AB	43	0
Summa aktier	5 037	4 694
Stiftelsen Bergagården	10	10
Laxfond Vänern	20	20
Västergötlands turistråd	5	5
Grästorps Energi, reglering med Grästorps Fjärrvärme AB	10	10
Kommuninvest ek för	5 067	5 067
Göliska IT	737	737
RKHF Trygga Hem i Grästorp	42	42
Summa andelar	5 891	5 891
<b>Summa aktier och andelar</b>	<b>10 928</b>	<b>10 585</b>
<b>21 Långfristiga fordringar</b>		
Långfristig fordran förlagslån		
Kommuninvest ek för	1 100	1 100
<b>Summa långfristiga fordringar</b>	<b>1 100</b>	<b>1 100</b>
<b>22 Bidrag till statlig infrastruktur</b>		
Medfinansiering enligt beslut oktober 2014	7 000	7 000
Upplösning 1/25-del om året t o m år 2038		
Upplösning t o m 2017	-1 120	-840
<b>Summa</b>	<b>5 880</b>	<b>6 160</b>

tkr	2017	2016
<b>23 Förråd</b>		
Virkesförråd	0	21
Exploateringsstillgångar	1 841	1 841
<b>Summa</b>	<b>1 841</b>	<b>1 862</b>
<b>24 Fordringar, kortfristiga</b>		
Kundfordringar	3 005	3 687
Skatt- och statsbidragsfordringar	18 692	31 418
Övriga fordringar	8 056	7 419
<b>Summa</b>	<b>29 753</b>	<b>42 524</b>
<b>25 Kassa, bank</b>		
Kassa, växelkassa	42	39
Plusgiro	225	168
Bank	44 448	34 799
<b>Summa</b>	<b>44 715</b>	<b>35 006</b>
<b>26 Eget kapital</b>		
Ingående eget kapital enligt fastställd balansräkning	153 513	146 467
Justering ingående balans andelar		
Kommuninvest	0	574
<b>Eget kapital efter justering</b>	<b>153 513</b>	<b>147 041</b>
<b>27 Årets resultat, enligt resultaträkning</b>		
Justering av årets resultat	0	26
<b>Årets resultat inklusive justering</b>	<b>13 119</b>	<b>6 446</b>
<b>28 Utgående eget kapital med hänsyn tagen till årets resultat</b>		
Rörelsekapital	-3 034	2 156
Anläggningsskapital	169 666	151 357
<b>Eget kapital</b>	<b>166 632</b>	<b>153 513</b>
<b>29 Resultatutjämningsreserv, RUR</b>		
2013 beslutade kommunfullmäktige om riktlinjer för en resultatutjämningsreserv.		
Ingående värde av resultatutjämningsreserv	10 500	10 500
Årets avsättning	2 000	0
<b>Utgående värde av resultatutjämningsreserv</b>	<b>12 500</b>	<b>10 500</b>

## RÄKENSKAPER

tkr	2017	2016
<b>30 Avsättningar</b>		
Pensionsförpliktelser intjänade fr o m 1998 inklusive ränta		
Ingående avsättning	3 623	3 418
Ränteuppräknig	57	53
Basbeloppsuppräknig	40	-13
Årets utbetalningar	-141	-140
Intjänad PBF/PRF	431	330
Övrig post	10	-36
Intjänad förtroendevalda OPF-KL	38	11
Utgående avsättning	4 058	3 623
<b>Summa avsättningar</b>	<b>5 043</b>	<b>4 502</b>
Ingående avsättning löneskatt	879	829
Ränteuppräknig	14	13
Basbeloppsuppräknig	10	-3
Årets utbetalningar	-34	-34
Intjänad PBF/PRF	105	80
Övrig post	2	-9
Intjänad förtroendevalda OPF-KL	9	3
Utgående avsättning löneskatt	985	879
<b>Summa avsättningar</b>	<b>5 043</b>	<b>4 502</b>
Aktualiseringsgrad	98,0 %	98,0 %
Beräkningsgrund för pensioner framgår av avsnittet Redovisningsprinciper.		
Antal visstidsförordnanden		
Politiker	1	1
Tjänstemän	0	0

### 31 Andra avsättningar

Medfinansiering E20 enligt beslut oktober 2014	7 000	7 000
Översvämning 2014	0	3 200
Indexuppräknig medfinansiering E20	230	0
Medfinansiering cykelväg Mjölån enligt beslut december 2017	1 000	0
<b>Summa</b>	<b>8 230</b>	<b>10 200</b>

### 32 Långfristiga skulder

Ingående låneskuld	85 736	88 090
Nya lån/konverterade lån	41 466	10 035
Kalkylerad amortering innevarande år	4 195	4 195
Verklig amortering/inlösta lån	-25 641	-14 000
Kalkylerad amortering nästkommande år	-4 970	-4 195
Anslutningsavgift	1 244	1 696
Årlig återföring anslutningsavgift	-121	-85
<b>Summa</b>	<b>101 909</b>	<b>85 736</b>

tkr	2017	2016
<b>33 Kortfristiga skulder</b>		
Leverantörsskulder	21 410	22 278
Förutbetalda intäkter	8 890	9 884
Räntor, upplupna	15	72
Övriga skulder	32 553	29 664
Semesterlöneskuld inklusive okomp ö-tid	16 475	15 338
<b>Summa</b>	<b>79 343</b>	<b>77 236</b>

### 34 Borgensåtagande egnahem

Motsvarar 40 % vid eventuell förlustförsäljning av återstående kapital inklusive ränta.

SBAB Bank AB	71	77
<b>Summa</b>	<b>71</b>	<b>77</b>

### 35 Övriga förpliktelser

Grästorps Energi ek för	14 420	15 313
Grästorps Energi AB	1 104	1 288
IK Gauthiod	874	1 034
Grästorps Konserthus	100	100
Fiber, vatten och avlopp i Flo ek för	42 387	19 444
RKHF Trygga Hem i Grästorp	141 961	141 320
<b>Summa</b>	<b>200 846</b>	<b>178 499</b>

Grästorps kommun har i oktober 2008 ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförbindelser. Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemskommunerna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlemskommun lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemskommunernas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening. Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Grästorps kommuns ansvar enligt ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att per 2017-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 342 483 929 tkr och totala tillgångar till 349 243 746 tkr. Kommunens andel av de totala förpliktelserna uppgick till 131 630 tkr och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 133 275 tkr.

tkr	2017	2016
<b>36 Ansvarsförbindelser</b>		
Pensionsåtaganden intjänade före 1998		
Ingående ansvarsförbindelse	111 146	117 311
Ränteuppräknig	1 023	1 016
Basbeloppsuppräknig	2 245	661
Försäkring IPR/partiell inlösen	0	-2 464
Gamla utbetalningar	-4 647	-4 622
Aktualisering	-45	-222
Övrig post	594	-891
Beräkning förtroendevald	-50	357
Utgående avsättning	110 266	111 146
Ingående avsättning löneskatt	26 964	28 460
Ränteuppräknig	247	246
Basbeloppsuppräknig	545	160
Försäkring IPR/partiell inlösen	0	-598
Gamla utbetalningar	-1 127	-1 120
Aktualisering	-11	-54
Övrig post	144	-216
Beräkning förtroendevald	-12	86
Utgående avsättning löneskatt	26 750	26 964
<b>Summa</b>	<b>137 016</b>	<b>138 110</b>
Kapital i överskottsfonden hos KPA		
Pensionsförsäkring AB	1 294	997
<b>Pensionsförpliktelser</b>		
Pensionsförpliktelser		
i balansräkning (not 30)	5 043	4 502
Pensionsförpliktelser		
i ansvarsförbindelsen (not 36)	137 016	138 110
<b>Summa totala pensionsförpliktelser</b>		
<b>inklusive löneskatt (återlån)</b>	<b>142 059</b>	<b>142 612</b>
Inga placeringar avseende pensionsmedel finns.		

## Redovisningsprinciper

Redovisningen baseras på bokföringsmässiga grunder och följer god redovisningssed enligt reglerna i kommunal redovisningslag. Rekommendationerna från Rådet för kommunal redovisning (RKR) används där det är tillämpligt.

Undantag från rådets rekommendationer gjordes i följande fall:

*Rekommendation 11.4.* Materiella anläggningstillgångar av mindre värde skrivs av från det år (12 månader) då anläggningen tas i bruk eller är färdigställd. Detta är ett avsteg från rekommendationen som anger att all avskrivning ska ske vid den tidpunkt eller månad då anläggningen tas i bruk. Då detta endast avser tillgångar av mindre värde är skillnaden marginell och får ingen avgörande ekonomisk betydelse i redovisningen. Med hänsyn till anläggningens totala avskrivningstid bedöms detta inte utgöra något hinder.

*Rekommendation 13.2.* Redovisning av hyres- och leasingavtal tillämpas inte. Samtliga leasingavtal redovisas som hyresavtal. Däremot lämnas upplysningar om leasingavtalens omfattning och löptider i nothänvisningarna, vilket bedöms ge tillräcklig ekonomisk information.

*Rekommendation 18.1.* Inkomst från anslutningsavgifter periodiseras mot investeringsutgiftens avskrivningstid. Av det totala beloppet för anslutningsavgifter periodiseras 85 procent medan 15 procent bokförs i driftredovisningen för att täcka uppkomna kostnader i samband med anslutningen. Vid lägre belopp, upp till 250 tkr, intäktsförs anslutningsavgifterna i sin helhet, då en periodisering över tillgångens avskrivningstid inte skulle vara meningsfull med hänsyn till beloppens storlek.

Tomtmark för exploatering som gjorts i ordning till försäljning klassificerades som omsättningstillgång. De anställdas fordran på kommunen i form av sparade semesterdagar och oregerad övertid skuldbokfördes och kostnaden redovisades på verksamhetsnivå. Den avgiftsbestämda delen av pensionerna bokfördes under kortfristiga skulder, med utbetalning i mars 2018. För den förmånsbestämda delen har kommunen en försäkringslösning. Intjänad pension före 1998 redovisas i sin helhet som ansvarsförbindelse (blandmodellen).

Beräkningsunderlaget för pensioner utgår från riktlinjer för beräkning av pensionsskuld (RIPS 17). Kostnaden för löneskatt på pensioner behandlas i redovisningen på samma sätt som pensionskostnaden. Den sammanställda redovisningen upprättades enligt förvärvsmetoden. På investeringar i materiella anläggningstillgångar som pågår över bokslutsdagen görs ingen avskrivning. Anläggningstillgångar togs upp till anskaffningsvärdet (utgiften minus eventuella investeringsbidrag) med avdrag för avskrivningar.

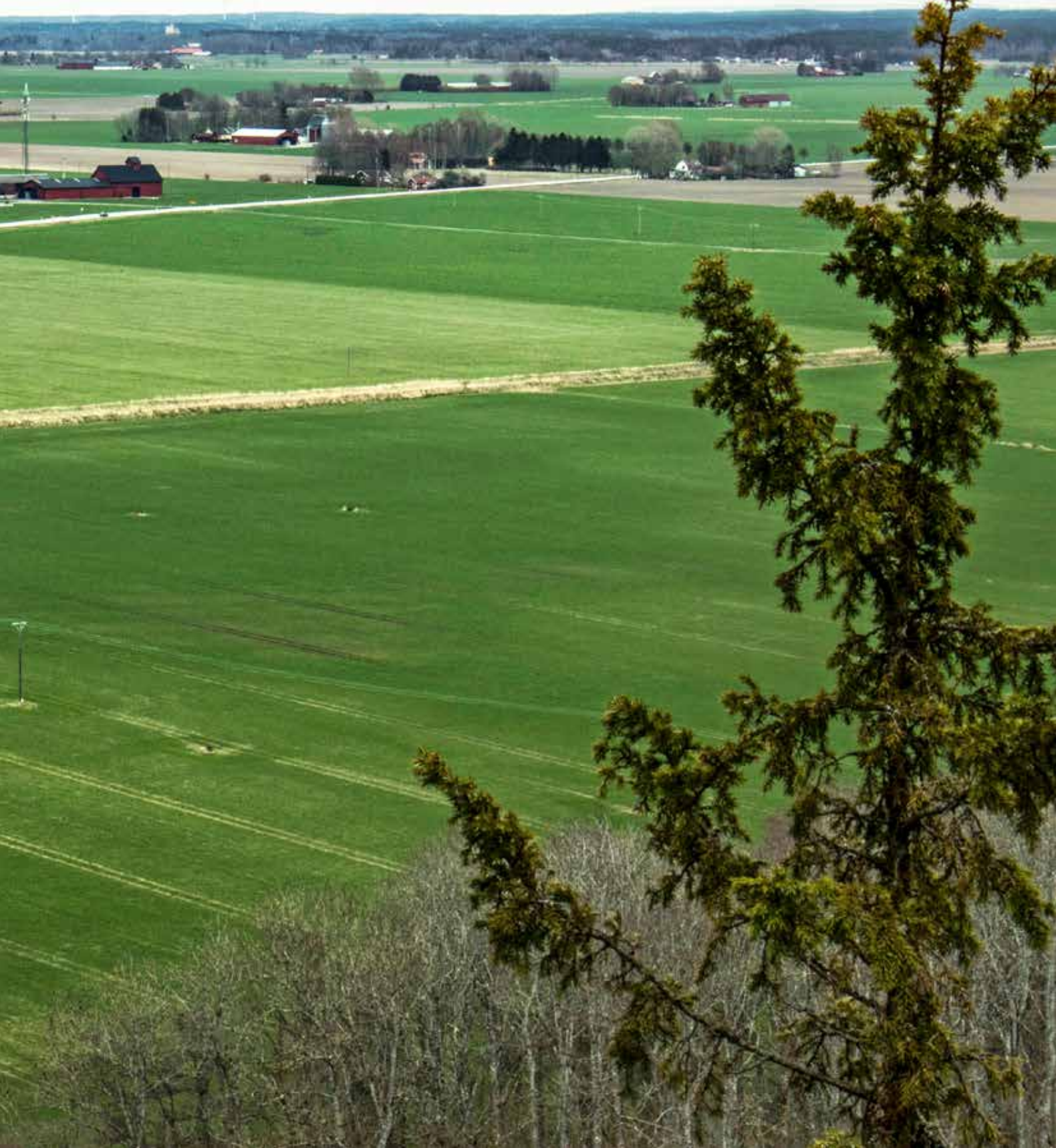
Avskrivningstiden för tillgångar beräknas efter en bedömning av tillgångens nyttjandeperiod. De generella avskrivningstider kommunen tillämpade i bokslut 2017, där inte komponentavskrivning tillämpades, framgår i tabellen.

I 2017 års bokslut tillämpades komponentavskrivning av större färdigställda objekt. Arbetet med att anpassa redovisningen till nya avskrivningsregler fortsätter genom en löpande översyn av komponentindelning för nya pågående objekt. Någon översyn av äldre objekt är inte påbörjad. En anpassning av kostnaderna för planerat underhåll genomfördes helt då dessa aktiverats i bokslutet.

Avskrivningstider	Ar
Inventarier	3–10
Fordon	10
Bostadshus	20–33
Idrottsanläggningar	20
Byggnader	20–33
Gator och vägar	33
VA-verk, ledningsnät	35

Känslighetsanalys	Resultatpåverkan (mkr)
Löneökning med 1 procent	-2,9
10 heltidstjänster	+/-5,1
Ökad upplåning med 10 mkr	-0,05
Ränteförändring med 1 procent	+/-1,0
Förändring av statsbidrag och utjämningsystemet med 1 procent	+/-0,8
Skatthöjning med 1 krona	11,7

# Allmän verksamhet



## 1 Sammanfattning

### Allmän verksamhet –

#### Linda Esseholt Hermansson, kommunchef

De förtroendevalda genomförde strategidagar för femte gången. Grunden för arbetet var en uppdaterad Grästorpsanalys. Diskussionerna fördes i god anda och var första steget mot 2018 års verksamhetsplan och budget. På fullmäktige i april hölls en politisk debatt om inriktningen för budget och verksamhetsplan 2018. Budgetberedningen gav ett enigt förslag till rambudget till kommunstyrelse och fullmäktige. I december antogs budgeten på kommunfullmäktige efter en politisk debatt. Även beslut om skattesats fattades. På strategidagarna tillsattes en grupp som arbetade med kommunens nya framtida vision. Den kommer med stor sannolikhet antas under 2018.

Medborgarundersökningen visade att medborgarna tycker att Grästorp är en mycket bra plats att leva och bo på. De var också nöjdare med kommunens verksamheter jämfört med tidigare mätning.

Allmän verksamhet tog ett stort ansvar för övergången till Göliska IT som nu är helt genomförd. It-support på distans innebar en stor omställning för medarbetarna. Övergången gick dock bra.

I en tävling som arrangerades av Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, utsågs Grästorps webb-tv till bästa medborgardialog via filmmediet under 2016. Sedan dess har webb-tv utvecklats ytterligare, kortats ner till 60 sekunder per sändning och antalet visningar har ökat markant. 2017 var Grästorp den kommun i Sverige som hade mest interaktion med sina invånare via sociala medier. Detta berodde mycket på webb-tv:s genomslagskraft.

Kommunens värds-kapsprojekt utvecklades ytterligare genom att bli en *kommun som jobbar med värds-kap i en lärande och innovativ organisation*, vilket också var temat vid höstens personaldag som fokuserade på innovation.

Under 2018 tar kommunen ett nytt grepp kring verksamhetsutvecklingen och fördjupar arbetet kring verksamhetsidéen *värds-kap med kunskap och hjärta i en lärande innovativ organisation*. Grästorp 5.0 blir ett stort utvecklingsområde under 2018. Fokus ligger på medborgardialog, digitalisering, helhetsperspektiv och attraktivt medledarskap.

Verksamheten jobbade med flera olika projekt under 2017, till exempel Arena Skubbet, Avsiktsförklaringen Halle- och Hunneberg samt Geoparksprojektet. Alla tre projekten bidrog till att utveckla varumärket Grästorp samt den lokala tillväxten.



## 1.1 Grunduppdrag och vision

### Vision 2020

I Grästorps finns energi!

Grästorps har Västra Götalands bästa boendemiljö. Invånarna är nöjda med service och fritidsutbud och det är nära till mycket – allt från jobbutbudet i regionen till golfbanan i centrum.

Förskolan och skolan ligger i topp i nationella undersökningar. Näringslivet sjuder av entreprenörsanda och de gröna näringarna blomstrar.

### Grunduppdrag

Allmän verksamhets uppdrag är att ansvara för omvärldsbevakning, samhällsservice, information, marknadsföring, kvalitetsutveckling och arbetsmarknad. Tyngdpunkten och ansvaret ligger på processerna inom verksamhets- och ekonomistyrning, personal, information, ärendehantering, inköp och it i hela kommunen. Den allmänna verksamhetens ansvar för personal, ekonomi och kvalitetsutveckling bidrar till att kommunen får en stabil ekonomi, nöjdare medborgare, framgångsrika ledare och engagerade medarbetare som tar ett stort ansvar för kvaliteten. Från och med 2018 kommer verksamheten även att ansvara för kultur, fritid och turism samtidigt som teknisk verksamhet tar över samhällsbyggnad.

En grundläggande framgångsfaktor är att dialogen och samspelet mellan de förtroendevalda och tjänstemannaorganisationen fungerar väl. De förtroendevalda är tydliga med vad de vill åstadkomma och överlåter till verksamheten att, med frihet under ansvar, genomföra uppdragen utifrån sin professionella roll.

Allmänna verksamheten bidrar till att förverkliga Grästorps vision genom samhällsplanering för ett attraktivt boende, varumärkesbyggande insatser och näringslivsfrågor. Kommunens engagemang i Näringslivssamverkan Grästorps (NSG) innebar att

samverkan mellan kommun och näringsliv hade en fortsatt god utveckling med en 24:e plats i Svenskt Näringslivs ranking. Därmed var Grästorps bäst i Skaraborg på företagsklimat. Värt att nämna är också det framgångsrika arbetet inom verksamhetens arbetsmarknadsenhet. Såväl ungdomssatsningen som verksamheten i stort uppnådde återigen sina mål. Dessutom utökades verksamheten för att ge fler möjlighet att komma ur långtidsarbetslöshet och bli självförsörjande.

Allmän verksamhet har genomgått en ganska stor omvandling på senare år. Samverkan med andra kommuner ökade, främst genom *Västra 6-samverkan*. Därmed utökade kommunkontoret sin kompetens, samtidigt som personalen minskade i omfattning.

Höga krav kommer att ställas på verksamheten i framtiden, med digitalisering av exempelvis e-tjänster och snabbare kommunikation samt service till kunderna.

## 1.2 Ekonomiskt resultat

(tkr)	Bokslut 2017	Bokslut 2016	Bokslut 2015
Intäkter	15 877	14 593	12 830
Kostnader	51 437	50 783	49 010
Nettokostnader	35 560	36 190	36 180
Budget	37 858	37 320	35 979
Budgetavvikelse	2 298	1 130	-201

## 2 Prioriterade mål

Förklaring till de färgmarkeringar och symboler som används i rapporten framgår av tabellen nedan.

<span style="color: green;">●</span>	Målvärdet är uppnått
<span style="color: yellow;">◆</span>	Målvärdet är delvis uppnått
<span style="color: red;">■</span>	Målvärdet är inte uppnått

## 2.1 Kund och medborgare

### 2.1.1 Invånare och kunder ska vara nöjda

	Mått	Utfall	Målvärde
↘	◆ Nöjda kunder – chefer (skala 1–4)	3,5	3,7
↗	■ Antal ärenden som kommit in via e-tjänster under året	102	200
↘	● Nöjda förtroendevalda (skala 1–4)	3,5	3,5
→	● Hemsida relativt rikssnitt (Kommunens Kvalitet i Korthet)	85 %	78 %
→	● Tjänstemäns attityder till företagande (företagsrankning)	8	50
—	— Andel nöjda medborgare/intressenter med kommunens skriftliga kommunikation (enkät)	-	-

#### Analys

Verksamhetens mått är valda för att se hur interna kunder, de förtroendevalda och medborgarna uppfattar service och bemötande (vårdskap). En enkät för alla chefer genomfördes inom organisationen, där målvärdet var 3,7 på en fyrgradig skala. Verksamheten uppnådde målvärdet 3,5. Få kommuninvånare använde e-tjänsterna. Det var svårt att locka medborgarna att nyttja tjänsterna, trots att utbudet är ganska stort. Enligt analysen tar det tid att lansera tjänsterna trots täta marknadsföringsinsatser. Det kan också bero på att medborgarna upplever att tillgängligheten är bra, även via mer traditionella kanaler. Förvaltningen behöver hitta nya strategier för att öka användandet. En enkät för de förtroendevalda genomfördes med gott resultat. Hemsidan överträffade målvärdet enligt Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) undersökning. Skälet till det goda resultatet var det systematiska arbetet med att åtgärda tidigare brister. Allmän verksamhet levererade fortsatt god service till företagare i kommunen, som var nöjda vad gäller tjänstemännens attityder till företagande.

#### Slutsats

E-tjänsterna ska i fortsättningen utvecklas och marknadsföras. Här gäller det att vara uthållig. De som använde e-tjänsterna var nöjda och förhoppningsvis kommer detta att sprida sig. Även hemsidan mottogs väl av kommuninvånarna. Antalet gillamarkeringar på sociala mediet Facebook ökade. Detsamma gällde antalet tittare på kommunens webb-tv. Det är dock av stor vikt att fortsätta utveckla kommunikationskanalerna för kommuninvånarna. För att lyckas behövs nya strategier och regelbundenhet.

Andelen nöjda medborgare/intressenter med kommunens skriftliga kommunikation mättes inte. Måttet togs bort i 2018 års verksamhetsplan eftersom det inte mätte kvalitet av relevans.





## 2.2 Verksamhet

### 2.2.1 Det förebyggande hälsoarbetet prioriteras och genomsyrar all verksamhet

	Mått	Utfall	Målvärde
— ●	Mäns uppfattning om möjlighet till inflytande i kommunen (nöjd inflytande-index), medborgarundersökning	53	39
— ●	Kvinnors uppfattning om möjlighet till inflytande i kommunen (nöjd inflytande-index), medborgarundersökning	52	41

#### Analys

Allmän verksamhet har inga specifika nyckeltal. Utmaningen är hälsoperspektivet i allt planeringsarbete. Detta gäller även i samhällsplaneringsarbetet som allmän verksamhet ansvarar för. Hälsoplaneraren är därför en god resurs.

I den nya översiktsplanen finns en tydlig inriktning för att uppmuntra gång-, cykel- och kollektivtrafik. Den handlar också om att utveckla naturliga mötesplatser som ska underlätta social gemenskap, där centrumutvecklingen är ett viktigt inslag.

Verksamheten arbetar aktivt med Arena Skubbet och genomför en förstudie. Arbetet har redan satt Grästorps på kartan. Arena Skubbet är en kombination av skidtunnel och aktivitetscentra där kommunen söker landsbygdsutvecklingspengar (Leader-pengar) och tillsatte en projektledare. Lokala entreprenörer har en stor del i arbetet.

Under början av 2017 antog Grästorps kommun en utmaning, där fem utvalda kommuninvånare deltog i en hälsosatsning. Kommuninvånarna kunde sedan följa deltagarnas resa på webb-tv. Att förmedla folkhälsa som livsstil och kombinera kost med ett nytänkande var spännande. Arbetsättet hade en stor genomslagskraft och ett 50-tal personer gick liknande hälsokurser som de fem utvalda kommuninvånarna. Inför 2018 finns önskemål om en ny utmaning.

#### Slutsats

I all samhällsplanering ska hälsoperspektivet vara ett viktigt inslag. Det innebär exempelvis att skapa en miljö som uppmuntrar till gång- och cykeltrafik och som ger plats för rekreation, rörelse och social gemenskap. Det handlar även om hur framtida bostadsområden utformas och hur de befintliga utvecklas.

Under 2018 planeras en ny utmaning med rörelse som tema.

### 2.2.2 Förbättra barns och ungas uppväxtvillkor i kommunen

	Mått	Utfall	Målvärde
— ◆	Ungdomars uppfattning om möjlighet till inflytande i kommunen (nöjd inflytande-index), medborgarundersökning	38	40

#### Analys

På samma sätt som hälsoperspektivet ska finnas med i samhällsplaneringen ska den också innehålla ett barnperspektiv. Det betyder att barn och ungdomar alltid ska komma till tals i alla planfrågor. Nu finns ett ungdomsråd som sakta men säkert börjar hitta sina former. Ungdomarna påverkade utformningen av både centrumutveckling och ungdomsgård.

#### Slutsats

Inför kommande byggprojekt och planarbete ska barn och ungdomar kunna påverka utformningen, till exempel vid om- och tillbyggnad av förskolor och skolor på Lunneviområdet. I förslaget till budget för 2017–2018 avsätts en miljon kronor till en aktivitetspark som barn och unga själva ska utforma genom ungdomsrådet.

### 2.2.3 En attraktiv kommun och ökat bostadsbyggande

	Mått	Utfall	Målvärde
↗ ●	Antal nyproducerade boenden under året	25	20
— ●	Antal hushåll i kommunen jämfört med föregående år	2 627	2 478
— ◆	Medborgarnas uppfattning om tillgänglighet och utbud av bostäder i kommunen relativt rikssnittet (medborgarundersökning)	54	53

#### Analys

År 2017 lämnades slutbesked för 25 producerade boenden, vilket innebar att målvärdet uppnåddes. Av dessa boenden var 18 enbostadshus, medan resterande sju enheter bestod av tre flerbostadshus.

Flera bostadshus är fortfarande under byggnation, samtidigt som alla villatomter slutsåldes.

Kommunen är välskött med nöjda medborgare, vilket skapar framtidstro. Huspriserna gick upp. Det innebär ett betydligt mindre risktagande för de som bygger nytt. Fem nya tomter planeras att släppas inom en snar framtid. Arbetet med nya detaljplaner är igång.

#### Slutsats

För fortsatt bra utveckling är det viktigt att nya bostadsområden planeras och exploateras i kommunen. Under hösten startades arbetet med sex detaljplaner. Vissa planer kommer att kunna hanteras snabbare än andra. När grundförutsättningarna är klara, utformas planering under våren 2018.

#### 2.2.3.1 Förbättra profileringen av Grästorps

	Mått	Utfall	Målvärde
↘ ◆	Antal publiceringar under året (lokalmedia)	1 498	1 500
↗ ●	Antal rikspubliceringar under året	3 863	1 500

#### Analys

Antalet publiceringar i lokalmedia har blivit i enlighet med vårt uppsatta mål. Antalet rikspubliceringar är nått med råge. Dock har det sistnämnda måttet

tagits bort i 2018 års verksamhetsplan då vi inte ser att en ökning av antalet rikspubliceringar per automatik innebär något positivt för kommunen. Det är därför inte ett mått att eftersträva.

#### Slutsats

Vi har lagt till ett nytt mått för nästa år. Vi kan se att vår digitala kommunikation har blivit allt viktigare och ser därmed att det finns ett behov av att även mäta interaktionen via Facebook. Därför kommer måttet kring rikspubliceringar att bytas ut mot ett mått kring Facebook.

## 2.3 Personal

### 2.3.1 Grästorps kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare

	Mått	Utfall	Målvärde
↗ ●	Nöjd medarbetar-index (NMI)	81	80

#### Analys

De senaste årens rekryteringar visar att Grästorp uppfattas som en attraktiv arbetsgivare. Många ansökningar innebar möjligheter att anställa mycket kompetent personal i alla nyrekryteringar. Till de trotjänare som jobbat länge i kommunen erbjöds nya och mer stimulerande arbetsuppgifter med tillhörande kompetensutveckling. Det innebar att den samlade kompetensen på kommunkontoret ökade betydligt.

Medarbetarundersökningen 2016 visade mycket höga värden. Dessa gällde sannolikt även 2017. Ett orosmoment var att besparingar ökade arbetsbelastningen för medarbetarna. Genom omorganisationer minskade dock andelen önskade deltid till något enstaka fall.

#### Slutsats

Den accelererande digitaliseringen innebär stora framtida utmaningar, där nya system kommer att kräva andra arbetsmetoder. Ökade resurser till kompetens- och organisationsutveckling krävs för att dra nytta av digitaliseringens alla fördelar. Nu finns en it-strategi i den kommunala beslutsapparaten, med nya riktlinjer och mål för it och digitalisering. Nästa steg är en digitaliseringsstrategi för att få fler äldre att använda digitala tjänster. Detta är ett mycket viktigt förebyggande arbete för att fler ska kunna nyttja välfärdstjänster i framtiden.

## 2.4 Ekonomi

### 2.4.1 Alla verksamheter ska öka sin effektivitet och skapa högsta möjliga kvalitet med insatta resurser

	Mått	Utfall	Målvärde
↘ ●	Antal frigjorda timmar per år	100	100

#### Analys

Det finns en tydlig utveckling mot samverkan med andra kommuner, främst inom de sex kommunerna i Västra Skaraborg (V6). Under 2016 gick Grästorp med i Göliska IT och en gemensam organisation för risk- och sårbarhetsarbete inrättades i Västra Räddningsnämndens regi. Under 2017 anslöt kommunen till den gemensamma upphandlingsorganisationen i Västra Skaraborg. Nästa möjliga samarbete är överförmyndare där Grästorp redan idag samverkar. Möjligheten finns till samverkan inom hela V6. De senaste åren minskade personalen på kommunkontoret, vilket innebär att färre utsätts för risker och sårbarhet. Men det minskade antalet anställda på kontoret kan även ge ökad sårbarhet.

Sedan 2015 har kostnadsbesparingar genomförts, till exempel neddragning med 1,3 tjänster. Byte av växelleverantör och konsolidering av växeln till samma system som övriga medlemskommuner i Göliska IT innebar en kostnadssänkning på cirka 300 tkr. Ett nytt samarbete kring överförmyndare gav en kostnadsminskning med cirka 150 tkr. It-kostnaderna sänktes med minst 200 tkr genom samarbetet med Göliska IT.

Enheten för nöjda kunder (interna) visade ett bra resultat med 3,5 på en fyrgradig skala. Att allmän verksamhet har god service mot de interna kunderna är avgörande för att organisationen ska kunna arbeta effektivt. Dock behövs att rutiner och processer dokumenteras för att kvalitetssäkra verksamheten och minska sårbarheten. Ersättningsplanering ska säkra känsliga rutiner. Medborgarkontorets service och bemötande var gott och uppskattades av kunderna. Detta är även viktigt för de externa kunderna.

#### Slutsats

Hur mycket kan ett kommunkontor minska sina resurser? Just nu finns ingen möjlighet att minska eller flytta mer verksamhet från kontoret.

Samverkan inom IT möjliggör nya investeringar som till exempel ett e-arkiv. Stora delar av kostnaderna kommer därför att kunna delas mellan flera kommuner. Ett annat exempel är upphandlingen av nytt ärendehanteringssystem. Kommunen sparar 1,2 mkr genom gemensam upphandling inom ramen för Göliska IT.

Genom samverkan finns tillgång till en effektiv organisation för EU-ansökningar. Detta har redan gett ökade intäkter. Dessutom är potentialen stor för finansiering av verksamhetsutveckling i betydligt större utsträckning framöver.

Vardagliga förbättringar och innovationer för effektivitet och tid till mer värdeskapande arbete genomfördes. All personal deltog i en workshop med fokus på innovationer. Innovationerna förnyar offentlig sektor i den takt som krävs för att hänga med i samhällsförändringarna. Arbetet fortsätter under 2018.

### 2.4.2 Hålla budget

	Mått	Utfall	Målvärde
— ●	Budgetavvikelse		Nej

#### Analys

Verksamheten visade ett överskott. Detta överskott berodde till största del på att förvaltningen hade en ekonomisk buffert i samband med övergången till Göliska IT. Denna buffert syns i 2017 års resultat. Verksamheten gjorde kostnadsbesparingar i samband med upphandlingar och inköp av gemensamma tjänster tillsammans med de andra kommunerna i Västra Skaraborg. Även detta gav ett positivt resultat.

#### Slutsats

Tendensen är att kostnader för diverse samverkansprojekt med andra kommuner ökar. Några exempel är samverkan med sex kommuner i Västra Skaraborg, Vänersamverkan och samverkan kring besöksnäringen på Hunneberg. Dessa utvecklingsprojekt är dock mycket kostnadseffektiva och gör stor nytta för kommunen. Därför kommer Grästorp att behöva prioritera projekten i framtida budgetarbete.

### 3 Kvalitetsgarantier

Färgmarkeringarna och symbolerna i grönt respektive rött visar om garantin är uppfylld eller inte (se illustration nedan).

- Kvalitetsgarantin uppfylls
- Kvalitetsgarantin uppfylls inte

#### Verksamheten garanterar följande servicenivå:

Kvalitetsgarantier	
<span style="color: green;">●</span>	Vi lovar att frågor via e-post från medborgare besvaras inom två arbetsdagar.
<span style="color: green;">●</span>	Vi lovar att synpunkter eller klagomål ska besvaras inom två veckor (avvikelse synpunktshantering).
<span style="color: green;">●</span>	Vi lovar att startsidan på hemsidan ska uppdateras varje vecka.

Inga avvikelser finns gällande kvalitetsgarantierna.

### 4 Framtida strategier

Verksamhetsidéen *Värdskap i en lärande och innovativ organisation* är en ledstjärna för utvecklingen. Allmän verksamhet har ett övergripande ansvar för att detta arbete görs i alla verksamheter.

Allmän verksamhet satsar på att förbättra profileringen av varumärket Grästorp. För en framgångsrik marknadsföring krävs samsyn kring en grund som visar vad Grästorp ska stå för. Varumärkesplattformen är basen för detta. Politikernas nya vision som antas 2018 blir en ledstjärna i arbetet. Ett annat prioriterat område är nya detaljplaner. I kommunstyrelsens analys av medborgarundersökningen identifierades nyproduktion av bostäder som den viktigaste frågan för att skapa en positiv befolkningsutveckling. Målet är att bygga minst 20 nya boenden per år under den kommande mandatperioden.

En omfattande centrumutveckling av hela stadskärnan planeras. Det görs bland annat genom att koppla ihop Resecentrum och Kulturhuset på ett bättre sätt och samtidigt skapa förutsättningar för en populär samlingsplats. Södergatan kommer att bli en stadsgata genom att den tunga trafiken leds bort.

Till en attraktiv kommun hör ett blomstrande näringsliv. Vi ska fortsätta att vara en aktiv och drivande part i Näringslivssamverkan Grästorp (NSG) med fokus på företagsutveckling, etableringsservice

och besöksnäringen. Vi är stolta över Grästorpsmässan som företag, föreningar och kommun har skapat tillsammans. Mässan bygger samhörighet, varumärke och synlighet. Den genomfördes 2017 och kommer förmodligen att arrangeras igen 2019.

Kartläggningen av kommunens tomma fastigheter på landsbygden kan vara en väg för att öka möjligheten till boende och byggbara tomter. På så sätt ökar landsbygdens attraktionskraft.

Alla intressenter på Hunneberg och Grästorps kommun kommer gemensamt att verka för att göra Hunneberg till en exportmogen destination. Kommunen är delaktig genom Geoparksprojektet och avsiktsförklaringen för Halle- och Hunneberg. Grästorp leder dessa båda projekt.

Kommunfullmäktiges övergripande mål är att Grästorps kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare som kan rekrytera och behålla den kompetens som verksamheterna kräver. En huvuduppgift för allmän verksamhet är att utifrån detta mål utveckla personalpolitiken i hela kommunen. De viktigaste delarna handlar om kompetensförsörjning, lönebildning, kompetensutveckling samt karriärmöjligheter, jämställdhet och mångfald. Ett nytt personalpolitiskt program arbetas fram under 2018.

Samverkan med kommunerna i Västra Skaraborg är en mycket positiv utveckling. Nya områden att samverka kring kommer att diskuteras.

Vi står inför de största demografiska och ekonomiska utmaningarna i modern tid. Förvaltningen kommer därför att jobba med utvecklingsprojektet *Grästorp 5.0* under åren 2018–2020. *Grästorp 5.0* handlar om att kunna bibehålla och utveckla välfärden genom att skapa en vinnande, modern och digital välfärdskommun. Grästorp ska vara en kommun som tar tillvara på möjligheterna som den nya världen ger med digitalisering, globalisering, mångfald, hög förändringstakt och underifrånperspektiv.

Ledorden kommer att vara *värdskap i en lärande och innovativ kommun*.

Grästorp 5.0 handlar om:

- MEDBORGARDIALOG – Våra medborgare och företagare känner sig som vinnare.
- HELHETSPERSPEKTIV – Helheten vinner alltid.
- DIGITALISERING – Vi är alla vinnare i digitaliseringen.
- ATTRAKTIVT MEDLEDARSKAP – Vi är det vinnande laget.

## 5 Nyckeltal och verksamhetsmätt

	År 2017	År 2016	År 2015
Kommunledning och revision (tkr)	2 610	2 214	2 390
– kostnad per invånare (kr)	454	378	423
Allmän kommunadministration, inklusive IT	14 537	15 995	14 644
– andel av kommunens bruttokostnad (%)	3,46	3,87	4,04
Färdtjänst (tkr)	1 113	1 059	1 183
– kostnad per invånare (kr)	194	186	210
Räddningstjänst (tkr)	5 205	5 180	4 977
– kostnad per invånare (kr)	905	905	882
– antal uttryckningar	146	153	112

## Allmän verksamhet

Verksamhet (tkr)	Anslagsnivå	Budget 2017		Redovisat 2017	
		Kostnad	Intäkt	Kostnad	Intäkt
00.	Kommunledning och revision	3 483	174	3 705	182
03	Allmän kommunadministration	11 762	1 224	11 332	1 930
04	Ekonomiadministration	3 858		3 926	
06	Personaladministration	1 074		1 132	155
07	Fysisk planering	250		135	
08	Särskilda servicefunktioner	3 173	452	3 390	464
09	Övrig gemensam verksamhet	3 189	105	3 894	1 237
11	Arbetsområden och lokaler	2 046		2 046	
13	Arbetsmarknadsåtgärder	13 463	10 652	13 816	11 383
17	Konsumentpolitisk verksamhet	35		18	
28	Bostadspolitiska åtgärder	1 250		1 082	
36	Kollektivtrafik	120		69	
78	Färdtjänst	1 512	70	1 235	73
88	Räddningstjänst	5 320		5 205	
89	Totalförsvaret, övriga samhällsskyddande åtgärder	362	362	453	453
<b>SUMMA</b>	<b>Allmän verksamhet</b>	<b>50 897</b>	<b>13 039</b>	<b>51 437</b>	<b>15 877</b>

## Sammanställning

	Kostnad	Intäkt	Netto
Budget	50 897	13 039	37 858
Redovisning	51 437	15 877	35 560
<b>Resultat</b>	<b>– 540</b>	<b>2 838</b>	<b>2 298</b>



# Teknisk verksamhet



## 1 Sammanfattning

### Teknisk verksamhet –

#### Linda Esseholt Hermansson, tf teknisk chef

Under 2016 övertogs verksamhetsdriften av Lunnevi-badet, vilket gick långt över förväntan. Utvecklingen var lika positiv under 2017.

Brännebacka etapp två med tolv tomter exploaterades, vilket var ett mycket viktigt jobb utifrån kommunens mål.

Kostenhetens måltidsverksamheter utvecklades i fortsatt positiv riktning. Grästorps äldreomsorg hade Sveriges nöjdaste matgäster enligt Socialstyrelsens stora undersökning Öppna jämförelser.

Projektet *Förskolan Äventyret* prioriterades under 2017. Förslag på organisationsförändringar slutförs under 2018.

De fem sista villatomterna på Brännebacka planeras.

Nya detaljplaner kommer att kräva en del arbete under 2018.

### 1.1 Grunduppdrag och vision

Tekniska verksamhetens uppdrag är att åstadkomma högsta möjliga kvalitet utifrån ekonomiska och personella resurser. Verksamheten behöll sin nivå inom alla verksamheter. Uppdraget utfördes enligt de indikationer verksamheten fick.

Kostenheten har under åren arbetat aktivt med att försöka öka andelen av matlagning som görs från grunden. Idag lagas alla måltider inom grundskola och förskola från grunden av högkvalitativa råvaror. I princip är det bara äldreomsorgens kvällsmål på helger som inte lagas från grunden, vilket är mer ekonomiskt. Äldreomsorgen menar även att det är trevligt med viss matlagning och uppvärmning på avdelningarna, även om rätterna blir enklare. Måltiderna inom kostenheten höll mycket hög klass. Det berodde på att kostenheten lagade mat från grunden, erbjöd alternativa rätter till barn och unga samt prioriterade ekologiska inköp av livsmedel.

Skogsområden och grönytor underhölls väl av enheten Gata, park, vatten och avlopp (VA). Drift av vägnätet, där även gatubelysning och snöröjning ingår, utfördes enligt plan. Enheten arbetade förebyggande med underhåll på ledningsnätet och genomförde fortsatt VA-sanering. Återvinningscentralen (ÅVC) tog emot och hanterade stora mängder avfall.

Fastighetsenheten förvaltade objekten enligt planlagt underhåll. Därmed behölls befintligt fastighets-skick med de investeringsmedel som tilldelades via investeringsplanen. Under 2017 låg fokus på byggnationen av förskolan Äventyret. Även en rad andra investeringsobjekt påbörjades och slutfördes. Lokalvärden gjorde effektiviseringar med goda resultat.




Enheten Lunnevi bad och camping har varit i drift i drygt ett år med lyckade resultat inom ekonomi och kvalitet. Målen förverkligades i allra högsta grad. Badet hade 25 524 gäster och campingen cirka 2 400 besökare.

### 1.2 Ekonomiskt resultat

(tkr)	Bokslut 2017	Bokslut 2016	Bokslut 2015
Intäkter	60 842	61 953	57 292
Kostnader	90 988	88 848	86 725
Nettokostnader	30 146	26 895	29 433
Budget	30 423	28 303	29 539
Budgetavvikelse	277	1 408	106

## 2 Prioriterade mål

Förklaring till de färgmarkeringar och symboler som används i rapporten framgår av tabellen nedan.

	Målvärdet är uppnått
	Målvärdet är delvis uppnått
	Målvärdet är inte uppnått



## 2.1 Kund och medborgare

### 2.1.1 Invånare och kunder ska vara nöjda

	Mått	Utfall	Målvärde
→ ●	Medborgarnas betyg på renhållning relativt rikssnittet (skala 1–100)	71	67
→ ●	Medborgarnas betyg på vatten och avlopp relativt rikssnittet (skala 1–100)	79	79
→ ●	Webbinformation till medborgare relativt rikssnittet	89 %	85 %

#### Analys

En ny medborgarundersökning genomfördes under våren 2016. Verksamheten fortsatte att prioritera arbetet med värdskapet eftersom effekterna blev goda.

Verksamhetens arbete med ökad tillgänglighet för de interna kunderna blev bättre utifrån egen bedömning. Fler anmälde fel via det mailbaserade systemet istället för per telefon. Därmed kunde verksamheten rätta till felen mer strukturerat och på kortare tid.

Vid övertagandet av badet sänktes inträdesavgifterna och öppettiderna fördubblades för att öka besöken och förbättra kommuninvånarnas hälsa. Antalet badgäster blev 25 524. Satsningen leder sannolikt till bättre hälsa och ett rikare liv.

Tekniska verksamheten undersökte möjligheterna för ökade öppettider på återvinningscentralen och om det eventuellt påverkar andra delar av verksamheten. Återvinningscentralen kommer att ha utökade öppettider från och med våren 2018, vilket höjer servicenivån för kommuninvånarna.

#### Slutsats

Motions slingan *Skubbet* och *Forshallspromenaden* rustades upp för fler möjligheter till bättre hälsa och ökad trygghet. Åtgärderna följde dokumentet för motions slingorna i Grästorps. Verksamheten behöver bli bättre på att sprida information, trots det goda resultatet i medborgarundersökningen. Informationen på hemsida och intranät måste vara uppdaterad och inaktuell information ska tas bort. Kundnöjdheten var hög hos kostnheten, bland annat inom äldreomsorgen. Många matgäster gav positiv respons till köken. Verksamheten fick positiva mail och goda

diskussioner fördes i hela kommunen. Verksamheten har ett politiskt uppdrag för att skapa en hemmaplanslösning när det gäller avfallshantering. Planering sker under 2018 och målet är att vara igång våren 2019.

## 2.2 Verksamhet

### 2.2.1 Det förebyggande hälsoarbetet prioriteras och genomsyrar all verksamhet

	Mått	Utfall	Målvärde
↗ ●	Antalet besökare på badet under året	25 524	20 000

#### Analys

Övertagandet av Lunnevidbadet innebar ett utökad utbud av friskvårdsaktiviteter för kommunens medborgare och medarbetare.

Verksamheten arbetade med familjecentralen, som kommunstyrelsen beslutade att starta under 2018.

Matlagning från grunden medför att mängder av tillsatser och ohälsosam mat byts ut mot råvaror av hög kvalitet.

Från och med första januari 2018 ansvarar teknisk verksamhet även för samhällsbyggnad. Hälsooperspektivet i samhällsbyggnation kommer därefter att bli en viktig pusselbit i det kommunala arbetet med folkhälsa.

#### Slutsats

En målsättning är att varje friskvårdsaktivitet fylls med engagerade deltagare, som i sin tur drar till sig fler personer till de aktiviteter som erbjuds. Det sker genom bra marknadsföring samt ordning och reda.

Arbetet med familjecentralen resulterade i en samsyn på innehållet och hur den ska se ut. Kommunstyrelsen fattade beslut om start under senhösten 2017. Teknisk verksamhet planerar för igångsättning av familjecentralen under 2018.

En stor andel barn och unga äter idag mycket hel- och halvfabrikat. Matlagning från grunden i kombination med varierad salladsbuffé är positivt på både kort och lång sikt. Det gäller såväl individens hälsa som folkhälsan. När barn och elever äter en hälsosam lunch till vardags påverkas deras levnadsvillkor och prestationer under hela livet. Även matvanorna i hemmet kan påverkas positivt genom detta.

## 2.2.2 Förbättra barns och ungas uppväxtvillkor i kommunen

### 2.2.2.1 Förbättra barns och ungas fysiska uppväxtmiljö

	Mått	Utfall	Målvärde
→ ●	Matlagning från grunden	95 %	85 %

#### Analys

Genom investeringar förbättrades utemiljön för barn och ungdomar.

Kost- och skolpersonal utvecklade sitt interna arbete tillsammans. Utvecklingsarbetets innehåll bestod av *måltidens mervärde* för kunder och elever. Det gäller hela måltidssituationen; bland annat miljö, mat och klimat. Måltiden ska vara en prioriterad stund på dagen. Positiva och framgångsrika resultat kring satsningen visades från båda verksamheterna.

En om- och tillbyggnad av skola F–3 och förskola pågick. Produktion var i full gång enligt plan, både vad gällde planeringens fortskridande och ekonomi. Invigning är planerad till sommaren 2018.

Med hjälp av tilldelade investeringsmedel kunde kommunens lekplatser behålla sitt befintliga skick och utbud.

Strövområdena gallrades och gjordes mer tillgängliga. Ny gatubelysning installerades och arbetet fortsätter, vilket innebär en tryggare vistelse utomhus.

#### Slutsats

Verksamheten jobbade mot de beslutade målen med stöd av aktiviteter och åtgärder enligt analysen. Resultatet är av stor vikt för att öka Grästorps attraktionskraft och för att förbättra de ungas uppväxtmiljö.

## 2.2.3 En attraktiv kommun och ökat bostadsbyggande

	Mått	Utfall	Målvärde
↗ ●	Utförandegrad av tilldelade uppdrag	100 %	100 %

#### Analys

Under första halvåret 2017 initierade verksamheten nya detalplaner eftersom de två senast exploaterade områdena, Brännebacka och Skogsgläntan, slutsåldes.

#### Slutsats

De sista fem tomterna på Brännebacka, etapp 3, ska exploateras och projektering pågår. Arbetet startas i början av 2018, när kommunen köpt in den privata fastigheten på planerad mark. Förhoppningen är ett lika bra resultat som tidigare vad gäller tidsplanering, ekonomi och nöjda husbyggare. Framgångsfaktorerna består av en hög servicenivå med flexibla och kompetenta medarbetare samt korta beslutsvägar.

### 2.2.3.1 Förbättra utemiljön i kommunen

	Mått	Utfall	Målvärde
→ ●	Medborgarnas betyg på gator och vägar relativt riksnittet (skala 1–100)	56	55
→ ●	Medborgarnas betyg på gång- och cykelvägar relativt riksnittet (skala 1–100)	59	55
→ ●	Medborgarnas betyg på kommunens miljöarbete relativt riksnittet (skala 1–100)	65	56

#### Analys

Måtten är från medborgarundersökningen 2016 och visade högre resultat än den förra som gjordes 2013. Medborgarna tyckte att kommunens utemiljö blev bättre. Mycket arbete gjordes för att skogspartier och offentliga miljöer ska upplevas som inbjudande och trygga. Gator och vägar asfalterades om enligt planering och tilldelade medel. I samband med prioriterade åtgärder skapades säkrare och bättre gång- och cykelvägar med bidrag från Trafikverket.

Ny asfalt lades på Industrigatan och Lunnevivägen. Ett stort jobb på Jon Jespersgatan blev färdigt under hösten.

#### Slutsats

Verksamheten fortsätter att arbeta med de offentliga miljöerna och att behålla skogspartier i fint skick. Gator och vägar ska asfalteras med stöd av tilldelade investeringsmedel. För att ytterligare förbättra resultatet av ovanstående mått, så skulle utökade investeringsmedel till VA-gata vara ett bra verktyg.



### 2.2.3.2 Skapa bättre förutsättningar för kommunalt vatten och avlopp på landsbygden

	Mått	Utfall	Målvärde
↘ ●	Antal nya VA-abonnenter utanför verksamhetsområdet (innevarande år)	71	50

#### Analys

Arbetet med kommunalt vatten och avlopp (VA) på landsbygden inleddes 2014 och pågår fortfarande. Resultatet är mycket lyckat eftersom fler får möjligheten att ansluta. Intresset från landsbygden är väldigt stort för kommunalt vatten och avlopp via förening.

Verksamheten arbetade med att minska ovidkommande vatten till reningsverket. Två stora underhåll gjordes på reningsverket för modernisering och ökad kapacitet för att möjliggöra fortsatta anslutningar.

En ansökan om vattenskyddsområde på vattentäkten i Ryda skickades in till länsstyrelsen 2016. Efter två kompletteringar gjordes ytterligare en ansökan under 2017. Den har ännu inte besvarats. Däremot granskades den sista kompletteringen av länsstyrelsen innan senaste versionen skickades in och den bedömdes positivt.

#### Slutsats

Verksamheten fortsätter att verka aktivt för att öka landsbygdens möjligheter att få kommunalt vatten och avlopp. VA-sanering behöver fortsätta, parallellt med att verksamheten erbjuder vatten och avlopp till landsbygden.

## 2.3 Personal

### 2.3.1 Grästorps kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare

	Mått	Utfall	Målvärde
➔ ●	Nöjd medarbetar-index (NMI)	80	80

#### Analys

*Grästorps kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare*

Tekniska verksamheten upplevdes som en attraktiv arbetsgivare. Medarbetarundersökningen visade ett gott resultat och verksamhetens analyser i samband med genomförda medarbetarsamtal var positiva. Framgången är ett resultat av stort engagemang, tydlighet, lyssnande och tillgänglighet. Verksamheten tog till vara på medarbetarnas kompetens och engagemang. Tekniska verksamheten är en innovativ och lärande organisation där kollegialt lärande är en viktig framgångsfaktor. Detta arbete genomsyrar hela organisationen.

Verksamheten gjorde en uppföljning på tidigare hälsoprofiler för all personal. Cirka 75 procent av personalen valde att delta. Resultatet ska analyseras och jämföras med tidigare resultat. Därefter görs en plan för att förbättra de delar som är mindre bra.

*Minskad sårbarhet inom verksamheten*

Sårbarheten och framtagande av rutiner inom verksamheten minskade på grund av rekryteringar till viktiga funktioner. Pensionsavgångar inom de närmsta åren är dock en fortsatt utmaning.

#### Slutsats

Personalförsörjningen är alltid ett fokusområde. Det innebär möjligheter till ny personal med nya idéer, vilket är positivt och vidareutvecklande. Att vara en fortsatt attraktiv arbetsgivare är viktigt inför framtiden och för att behålla de goda resultaten. Resultatet för verksamhetens mål visar däremot att det finns en förbättringspotential.

Hälsoprofilernas resultat ska öka till uppföljningen, vilken ska genomföras en gång per år. Det är viktigt att skapa förutsättningar till förbättringar för utveckling i rätt riktning.

## 2.4 Ekonomi

### 2.4.1 Alla verksamheter ska öka sin effektivitet och skapa högsta möjliga kvalitet med insatta resurser

	Mått	Utfall	Målvärde
➔ ●	Andel inköpta ekologiska livsmedel	29 %	26 %
➡ ■	Kommunens byggnaders normalårskorrigerade energiförbrukning (kWh/kvm, år)	198	171
➡ ◆	Årets energisparåtgärder (kWh/år)	205 000	213 000
— —	Ökad andel vegetabilier i måltiderna (minskat kött)		

#### Analys

2020 års nationella mål anger en energibesparing på 20 procent från och med 2009. 2017 års utfall för energisparåtgärder i Grästorp gav ett bra resultat och uppfyllde målvärdena. Förhoppningen är att lyckas även framöver. Närmast i tid ligger projektet för om- och tillbyggnad av förskolan Backen, där energiförbrukningen kan minskas.

#### Slutsats

Det målinriktade arbetet med att öka effektiviteten ska vara ett högt prioriterat område eftersom det ger både ekonomiskt och tidsmässigt mervärde.

### 2.4.2 Hålla budget

	Mått	Utfall	Målvärde
➔ ●	Budgetavvikelse	Nej	

#### Analys

Budgetuppföljningen visade balans. Detta berodde på ett mycket noggrant ekonomiarbete på alla plan inom verksamheten, vilket medförde en god ekonomisk kontroll. Budgetramen klarar dock inte några större avvikelser.

Livsmedelspriserna höjdes kraftigt de senaste åren och ingenting indikerar att de kommer att avstanna eller sjunka. Prisökningen berodde på intern och extern påverkan. Den interna påverkan består av höjda kvalitets- samt etiska krav i upphandlingsförfarande enligt politiska beslut och policy. Den externa påverkan beror till exempel på klimatförändringar i världen, ökat anslag till bönder i Sverige och olika globala förändringar. Extern påverkan blir tydligt utifrån Storhushållsprisindex (SPI) som visar hur den nationella kostnadsbilden förändras över tid. SPI har under de senaste tio åren gått upp med 38,9 procent. Att varje år försöka göra lokala besparingar på enhetsnivå, samtidigt som livsmedelspriserna går upp i den här takten är inte realistiskt genomförbart. Istället krävs ökade anslag. Verksamheten har Grästorps största ramavtal som har stor påverkan på kostenhetens, verksamhetens och kommunens ekonomi.

### Slutsats

Ekonomi kommer att ligga högt på prioriteringslistan eftersom verksamheten ser att det ger utdelning. Förhoppningen är att kunna hålla nere kostnaderna ytterligare utan att minska kvaliteten. Genom att arbeta med mer planerat och förebyggande arbete påverkas ekonomi i positiv riktning.

Ekonomi kring kosten bör lyftas som ett prioriterat område i budgetarbetet 2018.

## 3 Kvalitetsgarantier

Färgmarkeringarna och symbolerna i grönt respektive rött visar om garantin är uppfylld eller inte (se illustration nedan).

- Kvalitetsgarantier uppfylls
- Kvalitetsgarantier uppfylls inte

## Verksamheten garanterar följande servicenivå:

Kvalitetsgarantier	
●	Snöröjningsarbete ska påbörjas vid snödjup som överstiger 6 centimeter där kommunalt ansvar gäller.
●	Gräsklippning ska ske när grässets längd överstiger 7 centimeter.
●	Efter larm och jour-/beredskapstid ska insats vara påbörjad inom 30 minuter.
●	Säkerhetsbesiktningar av lekplatser ska utföras i egen regi vid minst två tillfällen per år.
●	Obligatorisk ventilationskontroll (OVK) genomförs på alla kommunens fastigheter.
●	Vi lovar att frågor via e-post från medborgare besvaras inom två arbetsdagar.

## 4 Framtida strategier

En ekonomi i balans har alltid prioriterats högt. Detta gäller även i framtiden. Verksamheten uppfyllde de prioriterade målen på ett tillfredsställande sätt utifrån tilldelade resurser.

Det goda resultatet i medarbetarundersökningen är en stabil grund för fortsatt utvecklingsarbete. En bra och trygg arbetsmiljö där medarbetarna trivs är en förutsättning för verksamhetens framtida utveckling.

Matpriserna stiger för varje år, vilket påverkas särskilt av det politiska målet för ekologiska matvaror. Genom att introducera fler vegetariska alternativ mildras kostnadsutvecklingen, vilket är bra för både miljön och ekonomi. Detta är dock en dämpande åtgärd och kostnadsutvecklingen kommer förmodligen att fortsätta öka.

En projektledare anställdes 2017 för att kunna öka investeringstakten i verksamheten. Effekten kommer att märkas under 2018. De politiska ambitionerna kring projektering är höga inför framtiden.

Teknisk verksamhet fick även ansvaret för samhällsbyggnad, vilket kommer att ge synergieffekter under 2018. Ett prioriterat område är strategisk samhällsplanering.

## 5 Nyckeltal och verksamhetsmått

	År 2017	År 2016	År 2015
Antal anställda	55	50	48
Antal män	21	18	16
Antal kvinnor	34	32	32
Personalkostnad (tkr)	26 017	23 241	22 011
Personalkostnad i % av verksamhetens kostnader	29	28	25
Gator inklusive p-platser och GCM-vägar <sup>1)</sup> per kvm	285 000	271 000	271 000

<sup>1)</sup> Väg för gående, cyklister och mopeder.

### Teknisk verksamhet

Verksamhet (tkr)	Anslagsnivå	Budget 2017		Redovisat 2017	
		Kostnad	Intäkt	Kostnad	Intäkt
03	Allmän kommunadministration	303		285	50
05	Teknisk administration	4 711	3 264	4 747	3 309
08	Särskilda serviceverksamheter	5 149	5 221	5 141	5 141
11	Särskilda servicefunktioner	6 880	6 303	6 225	6 327
15	Personal fastighetsavdelning	3 753	3 018	3 627	3 571
21	Markförsörjning	133	55	88	67
27	Tillhandahållande av bostäder	143	500	141	614
31	Kommunala vägar	4 465	110	4 927	122
32	Arbetsmaskiner externa arbeten	2 606	1 240	3 152	2 192
33	Enskilda vägar exkl tätortsvägar	360		350	
34	Personal förråd	6 615	5 371	6 373	5 260
36	Resecentrum	209	68	246	62
41	Parkverksamhet	1 528		1 479	
42	Fritidsanläggningar	9 902	1 996	10 518	1 999
44	Övriga fastigheter	207	234	214	234
54	Vattenförsörjning och avloppshantering	6 449	6 816	7 118	7 730
56	Avfallshantering	4 560	4 118	4 604	4 379
63	Skolbarnomsorg (kost)	360		360	
64	Grundskola (fastigheter och kost)	17 885	13 599	19 281	13 805
72	Förskoleverksamhet (fastigheter och kost)	6 122	1 694	5 270	1 541
78	Jon Jespers restaurang	5 440	3 860	6 401	4 171
88	Räddningsstation	375	265	440	267
<b>SUMMA</b>	<b>Teknisk verksamhet</b>	<b>88 155</b>	<b>57 732</b>	<b>90 988</b>	<b>60 842</b>

### Sammanställning

	Kostnad	Intäkt	Netto
Budget	88 155	57 732	30 423
Redovisning	90 988	60 842	30 146
<b>Resultat</b>	<b>-2 833</b>	<b>3 110</b>	<b>277</b>

# Bildningsverksamhet



# 1 Sammanfattning

## Bildningsverksamhet –

Eva Dahl, skolchef

Grundskolan hade fortsatt hög måluppfyllelse som ökade under 2017. Ett undantag var behörigheten till gymnasiet som var lägre. Den förbättrade måluppfyllelsen berodde på ett medvetet långsiktigt utvecklingsarbete samt kompetensutveckling kring bemötande och undervisningens kvalitet i förskola och skola. Förbättringen var även ett resultat av en kulturförändring kring ett styrkebaserat och systematiskt förhållningssätt. Kompetent personal, drivna förskolechefer och rektorer samt en tydlig vision, verksamhetsidé och värderiktning bidrog till den positiva utvecklingen. Under 2018 vidareutvecklas arbetet med att alla elever når minst kunskapskraven, att motivera och stimulera eleverna att nå längre i sin kunskapsutveckling samt hela skolans ansvar för extra anpassningar. Den tidiga inläringen av baskunskaperna tala, läsa, skriva och räkna var fortsatt högt prioriterad. Det gällde även tidiga insatser för de yngsta barnen.

Nästa steg är att ställa om den fysiska lärmiljön till moderna lärmiljöer och flexibel organisation. Nybyggnationen av förskolan Äventyret blir klar för inflyttning i augusti 2018. Renoveringen av förskoleklassens lokaler genomförs under våren 2018 och Lunneviskolan byggs om under hösten samma år. I samarbete med näringslivet utvecklas det kooperativa och entreprenöriella lärandet.

Digitaliseringen innebär stora och snabba samhällsförändringar. Detta påverkar barn och elever i förskolan och skolan, samt deras framtida yrkesliv. Därför transformeras undervisningen och lärandet för att fokusera på de förmågor som är viktiga i digitaliseringen. Den digitala kompetensen utvecklas, medan digitaliseringens positiva effekter används för lärandet och i administrationen.

Eleverna i årskurs 5 och 9 var i hög grad nöjda med sin skola som helhet och kände sig trygga i skolan. Resultatet av trygghet för årskurs 9 låg näst högst i landet. Under hösten samarbetade rektorer, lärare och elever i årskurs 4–9 för att införa en ny, gemensam

lektionsstruktur. Uppföljningen i december 2017 visade att 40 procent av eleverna upplevde att studieron förbättrades efter att den gemensamma lektionsstrukturen infördes. Analysen visade bland annat att arbetet med studiero också inverkar positivt på elevernas nöjdhet och skapade förutsättningar för elevernas måluppfyllelse. Framgångsfaktorer för fortsatt höga resultat kring trygghet är kompetent personal och ett stort engagemang hos all personal för elevernas trivsel och mående. Andra positiva faktorer är aktivt, förebyggande arbete samt ett kontinuerligt och aktivt relationsbyggande.

Under året minskade nöjdheten generellt sett, samtidigt som den ökade i årskurs 4–9. Vårdnadshavarnas nöjdhet var högre ju yngre eleverna var. Nöjdheten var högst i förskola och förskoleklass. Nya former för samarbete mellan skola och hem prövades. Skolorna bjöd bland annat in till samråd kring olika frågor och provade att ha möten under både morgon- och kvällstid. Formerna för samarbete mellan skola och hem vidareutvecklas under 2018.

Kultur och fritid fokuserade under året på samverkan. Nytt bibliotekssystem i Grästorps, Götene, Lidköping, Skara, Vara samt Essunga (V6-kommunerna), *V6 besöksnäring*, *Geoparksprojektet*, *H2 avsiktsförklaring* samt *Vänersamarbetet* är några exempel. Arbetet vidareutvecklas under 2018. Kulturskolan hade ett fortsatt stabilt elevantal och fortsätter i samma omfattning när det gäller instrument, sång och framträdanden under 2018. Aktiviteterna inom Kulturrådets stöd kommer att utökas med dans. Ungdomsverksamheten på 0514 var fortsatt bra och trygg, och vidareutvecklas under 2018.

Det systematiska kvalitetsarbetet på huvudmannanivå vidareutvecklades under 2017. Under 2018 läggs särskilt fokus på uppföljning och analys.

Den ekonomiska prognosen var negativ under största delen av året och slutade med underskott för 2017. Detta berodde främst på ersättningar till andra kommuner och friskolor samt ökade kostnader för undervisning. Intäkter från riktade statsbidrag var svåra att uppskatta i budgetarbetet, vilket beror på Skolverkets ramverk för att bevilja bidrag.



## 1.1 Grunduppdrag och vision

Bildningsverksamheten ansvarar för de lagstadgade skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola och fritidshem samt frivilliga skolformer som kulturskola och Kvällskvisten för kvälls- och nattomsorg. Bildningsverksamheten ansvarar även för gymnasieutbildning och vuxenutbildning. Uppdraget omfattas av nationella mål i bland annat skollag och läroplaner samt kommunala mål och prioriteringar. Verksamheten strävar efter att ligga i topp när det gäller meritvärde och behörighet till gymnasiet. Flera mätningar visade att Grästorp är inne i en positiv trend med förbättrade resultat.

Bildningsverksamheten arbetar med de två visionerna *Vision 2020 – Grästorp har västra Götalands bästa boendemiljö* samt *Skola 2020 – en modern skola i framtiden*. Invånarna var nöjda med närheten, servicen och fritidsutbudet. Det gällde till exempel jobb-utbudet i regionen och golfbanan i centrum. Förskolan och skolan låg i topp i nationella undersökningar. Näringslivet sjöd av entreprenörsanda och de gröna näringarna blomstrade. En viktig aspekt av visionen om den moderna skolan är att förskola och skola lyckas anpassa sig till digitaliseringen och den snabba förändringstakten i samhället som Grästorps barn och elever kommer att möta. De olika nivåerna i styrkedjan är samsynta vad gäller digitaliseringen, vilket är en styrka.

Bildningsverksamheten arbetar också utifrån verksamhetsidén *Värdskap, i en lärande och innovation organisation*. Värdskap är levande i verksamheten, vilket bland annat märktes genom att eleverna upplevde en hög grad av trygghet i skolan. Värdskapet och välkommandet uppmärksammades av nyanställd personal och personalen uttrycker en känsla av att ”i Grästorp får man utrymme att växa som person och medarbetare”.

## 1.2 Ekonomiskt resultat

(tkr)	Bokslut 2017	Bokslut 2016	Bokslut 2015
Intäkter	20 398	21 492	10 852
Kostnader	149 296	140 800	128 119
Nettokostnader	128 898	119 308	117 267
Budget	125 037	119 980	118 742
Budgetavvikelse	-3 861	672	1 475

## 2 Prioriterade mål

Förklaring till de färgmarkeringar och symboler som används i rapporten framgår av tabellen nedan.

- Målvärdet är uppnått
- ◆ Målvärdet är delvis uppnått
- Målvärdet är inte uppnått



## 2.1 Kund och medborgare

### 2.1.1 Invånare och kunder ska vara nöjda

	Mått	Utfall	Målvärde
— ●	Nöjda vårdnadshavare skola/förskola (enkät)	89,5 %	85 %

Resultatet kommer från Skolinspektionens enkät till vårdnadshavare under hösten 2016.

#### Analys

Bildningsverksamheten genomförde en egen undersökning under hösten 2017. Resultatet i den egna undersökningen blev 73,4 procent nöjdhet i förskola och skola. Svarefrekvensen låg på 30 procent, vilket inte gav ett tillförlitligt resultat. Nöjdheten blev högre ju yngre eleverna var och resultatet var högst i förskola och förskoleklass. Nöjdheten ökade mest i årskurs 4–9.

Nya former för samarbete mellan skola och hem prövades. Skolorna bjöd bland annat in till samråd och provade att ha möten under både morgon- och kvällstid för att öka samarbetet.

#### Slutsats

Nöjdheten minskade generellt sett, men ökade inom vissa delar av verksamheten. Nya former för samarbete mellan skola och hem vidareutvecklas under 2018. Syftet är att öka nöjdheten.

### 2.1.1.1 Kunder, medborgare och besökare möts av kulturella, idrottsliga och kreativa aktiviteter samt en aktiv turismverksamhet

	Mått	Utfall	Målvärde
↘ ◆	Antal besökare på onsdagar i Kulturhuset per år	1 659	2 000
↘ ●	Andel föreningar som är nöjda med samarbetet med kommunen	70 %	70 %
↗ ●	Antal tillfällen för bibliotekets litterära stimulans för barn och unga under året	64	20
↗ ●	Antal gästnätter under året	3 804	3 500
— —	Antal besökare på hemsidan		
↘ ●	Antal besökare vid biblioteket, både virtuella och fysiska	33 192	23 500
— —	Antalet utlånade medier	41 622	
↗ ●	Antal elever i musikskolan	151	140
— —	Publik vid våra musikskoleaktiviteter	2 200	



## Analys

### Kultur

Kulturhuset firade fem år i september 2017. 33 onsdagar arrangerades evenemang under höst och vår. Det är ett invariant koncept med cirka 50 besökare varje onsdagskväll. År 2017 kom 1 659 besökare på onsdagskvällarna, vilket var färre än 2016 med samma antal tillfällen. Även om besöksantalet minskade något, var verksamheten ändå nöjd med besökarantalet. Kvällsevenemangen utvecklas ständigt, med ett varierat utbud som ska passa de flesta.

De nya allsångskvällarna vid Paviljongen blev populära. Fyra tillfällen med totalt 326 besökare gav ett snitt på 81 besökare per kväll, vilket var en bra start för arrangemanget.

### Besöksnäring

Antalet gästnätter var 3 804, vilket innebar en ökning med över 1 000 gästnätter jämfört med 2016. Det var framför allt campingen och Grästorps vandrarhem som ökade. Information om antalet besökare på hemsidan finns inte i skrivande stund, men blir intressant först år 2018, då det går att jämföra resultatet över tid.

Under sommarhalvåret var nio turistvärdar verksam under fyra till sex veckors tid. Med flygminnesmärket Viggen som utgångspunkt ansvarade värdarna för en ambulerande turistbyrå. Värdarna var tillgängliga på de platser som hade flest besökare. Besökarna var positiva till att möta en guide och inte bara en informationstavla.

### Fritid

Undersökningen genomfördes på ett ordföranderråd. Föreningarnas nöjdhet blev ungefär 70 procent. Sammanställningen i sin helhet finns att ta del av på digitala plattformen Stratsys.

### Bibliotek

Biblioteket låg i fas mot uppsatta mål. Första halvåret arrangerades 64 tillfällen ute i klassrummen med både boktips och högläsning för barn och unga. Över tid minskade antalet besökare på biblioteket. Analysen visade att allt fler använde digitala tjänster av olika slag och att efterfrågan på bibliotekets tjänster minskar gradvis. Ett sätt att möta invånarna på nya arenor är popup-bibliotek och annan uppsökande verksamhet.

### Kulturskola

Antalet elever i kulturskolan ökade jämfört med 2016. 147 elever spelade instrument. Kulturskolan genomförde åtta aktiviteter under våren 2017 med totalt 1 130 i publiken. Kulturrådet gav stöd till aktiviteter inom teater, bild och form samt dataspelsmusik för 28 elever.

### Slutsats

Kultur och fritid fokuserade på att arbeta i många olika samverkansgrupper. Exempel på bra och kommundemensamma satsningar var nytt bibliotekssystem i V6, *V6 besöksnäring*, *Geoparkprojektet* där Grästorps kommun är projektägare, *H2 avsiktsförklaring* samt *Vänersamarbetet*. Under 2018 fortsätter det samskapande arbetet med utgångspunkt från verktyget årshjulet. Kultur och fritid arbetar utifrån mål, kulturplan, biblioteksplan och besöksnäringstrategin.

Under 2018 fortsätter kulturskolan att verka i samma omfattning när det gäller instrument, sång och framträdanden. Aktiviteterna inom ramen för Kulturrådets stöd kommer att utökas med dans under 2018.

## 2.2 Verksamhet

### 2.2.1 Det förebyggande hälsoarbetet prioriteras och genomsyrar all verksamhet

#### Analys

Ungdomsverksamheten 0514 hade öppet tre kvällar i veckan med 450–470 besökare per månad. Lokaler och utbud ska ständigt förbättras, samtidigt som idéer och önskemål från ungdomarna fångas upp och bidrar till utvecklingen. Resultatet på brukarenkäten var genomgående positivt.

Förebyggande hälsoarbete för barn och elever inkluderades i hög grad i det ordinarie arbetet i förskola och skola. Några exempel är utevistelse på förskolorna, rastaktiviteter i grundskolan samt undervisningens arbetssätt och kulturella inslag, bland annat dans. Det har blivit vanligt med rörelseinslag i undervisningen och under hela dagen.

Kartläggningen i skolutvecklingsarbetet PRIO genomfördes på Lunneviskolan under våren 2017. Syftet var att kartlägga arbetsmiljön, se över den inre arbetsorganisationen samt att utveckla den lärande organisationen. Kartläggningen visade på hög trivsel och ett gott arbetsklimat mellan personalen samt ett högt förtroende för eleverna på enheten.

## Slutsats

Verksamheten på 0514 var bra och trygg för ungdomarna. Aktiviteterna kommer att utvecklas, både inne och ute under 2018. Målet på lång sikt för 0514 är en egen arena.

Det förebyggande hälsoarbetet med inslag av rörelse i undervisningen och under hela dagen vidareutvecklas under 2018.

Arbetet inom PRIO fortsätter på Lunneviskolan. Pedagogisk planering och dokumentation, vikarieprocessen samt tydligare inköpsprocess ingår. Syftet är att minska stress och arbetsbelastning samt öka frisknärvaron.

## 2.2.2 Förbättra barns och ungas uppväxtvillkor i kommunen

### 2.2.2.1 Barn och elever möts av en utmanande pedagogisk miljö med trygghet och lust att lära

	Mått	Utfall	Målvärde
→ ●	Elevens syn på skolan och undervisningen i åk 5 (KKiK)*	91 %	90 %
↘ ■	Elevens syn på skolan och undervisningen i åk 8 (KKiK)	76 %	85 %

Resultatet kommer från SKL:s elevenkät till elever under våren 2016.

\*Kommunens Kvalitet i Korshet.

## Analys

Under hösten 2016 genomfördes Skolinspektionens skolenkät i årskurs 5 och 9. Den visade att 81 procent av eleverna i årskurs 5 och 66 procent av eleverna i årskurs 9 var nöjda med sin skola som helhet. Av samma enkät framgick att 83,3 procent av eleverna i årskurs 5 och 95,3 procent av eleverna i årskurs 9 kände sig trygga i skolan. Resultatet för trygghet låg fortsatt högt och årskurs 9 låg näst högst i landet.

Under hösten 2017 samarbetade rektorer, lärare och elever i årskurs 4–9 och införde en ny, gemensam lektionsstruktur. Uppföljningen i december 2017 visade att eleverna var till 87,2 procent nöjda med att de fick reda på vad de ska göra på lektionerna. 40 procent av eleverna upplevde att studieron förbättrades helt efter att den gemensamma lektionsstrukturen infördes. Det förbättrade resultatet för studieron visade att en framgångsfaktor var hur den

gemensamma lektionsstrukturen togs fram genom delaktighet av elever, arbetslag och rektorer. En framgångsfaktor var också att det fanns en samsyn kring en gemensam struktur som följs av alla lärare och är inarbetad hos eleverna, samt att den kontinuerligt följs upp. Analysen visade också att arbetet med studiero inverkade positivt på elevernas nöjdhet och skapar förutsättningar för elevernas måluppfyllelse.

En anledning till de lägre resultaten när det gäller elevernas syn på skolan beror på täta rektorsbyten och hög läraromsättning. Det innebär att eleverna mötte många olika vuxna under långa perioder, vilket i sin tur betydde att det var svårt att skapa en bra studiesituation.

Framgångsfaktorer för fortsatt trygghet är kompetent personal samt fungerande arbetssätt kring trivsel och skolresultat. Det finns ett stort engagemang hos all personal för elevernas trivsel och mående. Ett aktivt, relationsbyggande arbete pågår ständigt.

## Slutsats

Den gemensamma lektionsstrukturen för studiero fortsätter att vidareutvecklas, genomföras, följas upp och utvärderas under 2018. Ett stöd är en av skolans förstelärare som har uppföljning som uppdrag.

Att motivera och stimulera eleverna genom höga förväntningar och en utmanande undervisning är ett pågående arbete. Det kooperativa lärandet i undervisningen samt lärande i meningsfulla sammanhang i samarbete med näringsliv och närsamhälle utvecklas ständigt. Lärmiljöerna fortsätter utvecklas till medvetna pedagogiska miljöer. Nästa steg är att vidareutveckla en variation i undervisningen utifrån ett helhetsperspektiv kopplat till lärmiljöer, elevinflytande och digitalisering.

Digitaliseringen innebär stora och snabba samhällsförändringar. Detta påverkar barn och elever i förskolan och skolan idag, samt deras framtida yrkesliv. Därför transformeras undervisningen och lärandet för att fokusera på de förmågor som är viktiga i digitaliseringen. Den digitala kompetensen utvecklades hos samtliga under 2017, medan digitaliseringens positiva effekter används för lärandet och i administrationen. Satsningen på att utveckla ledarskap i klassrummet i samarbete med Högskolan Väst fortsätter under 2018. Fokus ligger på digitalisering. En utbildning för att leda digitalisering ska genomföras för förskolechefer och rektorer under 2018.

Befintliga styrkor för trygghetsskapande arbete fortsätter att stärkas. Det är viktigt att bibehålla och vidareutveckla det förebyggande och relationskapande arbetet. Detta gäller även när ny personal introduceras i fungerande arbetssätt samt rutiner.

### 2.2.2.2 Alla elever når målen i samtliga ämnen och stimuleras till toppresultat

	Mått	Utfall	Målvärde
↘	■ Andel behöriga elever till något nationellt program på gymnasiet	87,2 %	100 %
↘	● Meritvärde åk 9	231,3	230
→	■ Resultat nationella prov åk 3, svenska	81 %	100 %
→	■ Resultat nationella prov åk 3, matematik	75 %	100 %
→	◆ Resultat nationella prov åk 6	90 %	100 %

### Analys

Måluppfyllelsen i svenska i årskurs 3 var hög. I matematik förbättrades måluppfyllelsen väsentligt under 2016–2017. Analysen visade att de förbättrade resultaten handlar om lärarnas ökade kompetens kring extra anpassningar samt hur de kan genomföras. Det gäller till exempel arbetssätt och stödinsatser på olika nivåer som grupp och individ. Enheten gick från ett exkluderande till ett inkluderande förhållningssätt för elever i behov av särskilt stöd. Detta gynnade elevernas måluppfyllelse. Den traditionella speciallärarinsatsen, där eleven lämnar klassen och arbetar enskilt, byttes ut mot arbetslagets gemensamma ansvar för alla elever. Enhetens personal skapade flexibla lösningar genom att dela in eleverna i större och mindre grupper utifrån elevernas behov och aktuellt arbetsområde. Analysen visade att en anledning till att måluppfyllelsen inte var tillräckligt hög berodde på att arbetssätten på skolan inte var gemensamma och därför behöver fortsätta att utvecklas. Arbetssätten gällde variation i undervisning och kvalitet i pedagogisk planering och dokumentation. Analysen stämmer överens med arbetslagets självskattning, att de till viss del lyckas ge eleverna ledning och stimulans för att lära och utvecklas så långt som möjligt.

Årskurs 6 hade fortsatt hög måluppfyllelse i matematik och svenska. Måluppfyllelsen på nationella prov i matematik och svenska var fortsatt hög och Grästorp låg bland de bästa kommunerna i landet. Analysen visade att en styrka i arbetslaget var att lyckas få eleverna att nå kunskapskraven. Samtidigt visade analysen att arbetslaget behövde ge fler elever möjlighet att nå högre resultat. Många elever behövde särskilt stöd och skolans speciallärare hade svårt att hinna med. Eleverna upplevde att skolarbetet stimulerar dem att lära mer och att lärarna hjälper dem i skolarbetet i hög grad. Detta stämde väl överens med arbetslagets självskattning.



Måluppfyllelsen i årskurs 9 var fortsatt hög, med undantag av behörigheten till gymnasiet som sjunkit sedan 2016. Grästorps fortsatte att ligga över riksnittet och var bland de bästa kommunerna i landet vad gäller meritvärde och andel elever som når kunskapskraven i alla ämnen. Analysen visade att arbetslagens arbete med att stimulera elever att nå längre i sin kunskapsutveckling gjorde att en hög andel elever fick höga betyg. Arbetslaget hade en hög andel legitimerade lärare som var bra på att motivera eleverna och stimulera de högpresterande eleverna att nå längre i sin kunskapsutveckling. Vidare visade analysen att skolan hade svårt att ge tillräckligt stöd till de elever som legat på gränsen till att nå kunskapskraven. Mycket stöd gavs till elever som helt saknat betyg i form av stöd- undervisning. Men en analys av betygen saknades på skolan och resurser sattes därför inte in.

Gymnasieelever med examen på gymnasiet efter tre år låg bland de bästa nationellt sett. Elever med examen efter fyra år låg bäst till i hela landet. Analysen visade att eleverna hade en bra grund för att klara nästa nivå i utbildningssystemet, vilket antogs bero på hög kvalitet i förskolans och skolans arbete.

### Slutsats

Under 2018 vidareutvecklas det som fungerar bra inom grundskolan. Det gäller hela skolans ansvar för extra anpassningar och särskilt stöd i årskurs 1–3, samt att alla elever når minst kunskapskraven i årskurs 4–6. Vidareutvecklingen handlar även om att motivera och stimulera eleverna att nå längre i sin kunskapsutveckling i årskurs 9. Detta ska omfatta alla elever i årskurs 1–9, så att de minst når kunskapskraven och kommer längre i sin kunskapsutveckling. Den tidiga inläringen av baskunskaperna tala, läsa, skriva och räkna är högt prioriterad eftersom de är grunden för allt lärande och utveckling.

Arbetet med kvalitet i pedagogiska planeringar och dokumentation fortsätter under 2018. En gemensam dokumentation som tydliggör undervisningen och synliggör elevernas lärande underlättar vid övergångar

mellan stadier och under elevens hela skolgång, från förskoleklass till årskurs 9. Dokumenteringen av extra anpassningar kommer att vidareutvecklas.

Det systematiska kvalitetsarbetet fortsätter att utvecklas på alla nivåer, särskilt med fokus på analys och uppföljning. Det är viktigt att analysen synliggör styrkor och det som fungerar bra. Vidare är det viktigt att analysen används för att effektivare fördela resurser, exempelvis utifrån behov av särskilt stöd. Arbetet vidareutvecklas, bland annat genom att arbetslagsledarna i förskola och skola får utbildning i medledarskap och systematiskt kvalitetsarbete under 2018.

### 2.2.3 En attraktiv kommun och ökat bostadsbyggande

## 2.3 Personal

### 2.3.1 Grästorps kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare

	Mått	Utfall	Målvärde
→ ●	Nöjd medarbetar-index (NMI)	75	70

### Analys

NMI för bildningsverksamheten låg över målvärdet och ökade från 2013 då det låg på 69. Kommunen och verksamhetens värdeskapande och styrkebaserade kultur påverkade resultatet positivt.

All personal på Nya Centralskolan utbildades inom ledarskap i klassrummet i samarbete med Högskolan Väst. Utbildningen genomfördes i form av kollegialt lärande och leddes av förstelärarna. Även förskolorna och F-3 samt fritidshemmen fick kontinuerlig kompetensutveckling och utvecklade former för kollegialt lärande.

Bildningsverksamheten hade relativt lätt att rekrytera personal. Det tror vi beror på verksamhetens värderiktning och att kommunen har ett gott rykte.

## Slutsats

Skicklig och kompetent personal är en förutsättning för att skapa kvalitet i verksamhetens samtliga skolformer och områden. Kommunens personalstrategi bidrog till att behålla, utveckla och rekrytera personal. Strategin går hand i hand med den lärande och innovativa organisationen där vi lär av och med varandra och alla ges utrymme att växa. Arbetet med värdskap stärker trivsel och arbetsmiljö och vi tillvaratar organisationens styrkor.

Ständig kompetensutveckling och kollegialt lärande i en lärande organisation är viktigt inom bildningsverksamheten. Digitalisering, ledarskap och medledarskap kommer fortsatt att vara ett prioriterat område för hela verksamheten. Satsningen på kollegialt lärande kring ledarskap i klassrummet med fokus på digitalisering i samarbete med Högskolan Väst fortsätter under våren 2018. I F-3 fortsätter arbetet med PRIO under våren 2018.

Inom bildningsverksamheten fortsätter kompetensförsörjningen genom att hitta andra och nya kompetenser som komplement till behöriga och legitimerade förskollärare samt lärare.

## 2.4 Ekonomi

### 2.4.1 Alla verksamheter ska öka sin effektivitet och skapa högsta möjliga kvalitet med insatta resurser

#### Analys

Kommunen står inför snabba samhällsförändringar och stora utmaningar när det gäller demografi och ekonomi. Med sikte på framtiden och fortsatt hög kvalitet ställs verksamheten om till *Grästorp 5.0* för att hitta nya, effektiva och värdeskapande sätt att verka på. *Grästorp 5.0* handlar om att bibehålla och utveckla kvalitet i välfärden genom att skapa en vinnande, modern och digital välfärdskommun. Inom digitaliseringen ryms möjligheter och positiva effekter som tillvaratas i arbetet med elevernas lärande och i administrationen. Den digitala kompetensen ökar och ger tillgång till relevanta, fungerande och kostnadseffektiva system och verktyg.

Organisationen blev mer effektiv under 2017 när tre nya enheter skapades utifrån ett helhetsperspektiv. Det administrativa stödet och avtal sågs över för att säkerställa att resurser användes effektivt.

## Slutsats

Inom ramen för *Grästorp 5.0* startade olika processer för *Elevhälsa 5.0* och *Administration 5.0*. En process planerades för *Kompetensförsörjning 5.0*. En del av arbetet handlade om att säkerställa att resurser används effektivt samt att använda digitaliseringens möjligheter och positiva effekter. Arbetet fortsätter under 2018.

Avtal fortsätter att ses över för att säkerställa att resurser används effektivt.

Under 2018 görs budgetuppföljning på enhets- och verksamhetsnivå tillsammans med bildningsverksamhetens ledningsgrupp, BLG, skolchef och ekonom. Syftet är att stärka arbetet med en gemensam budget i ett helhetsperspektiv för att gemensamt ta del av utfallet och vidta eventuella åtgärder.

Det systematiska kvalitetsarbetet är ett viktigt verktyg på alla nivåer. Uppföljning och analys är i fokus. Arbetet synliggör kvalitet i arbetet samt hur resurserna fördelas effektivt. Det systematiska kvalitetsarbetet vidareutvecklas under 2018.

### 2.4.2 Hålla budget

Mått		Utfall	Målvärde
—	■	Budgetavvikelse	Ja

#### Analys

Bildningsverksamhetens kostnader var högre än budgeterat under 2017. Den ekonomiska prognosen var negativ under största delen av året och året slutade med underskott. Främst två faktorer påverkade resultatet negativt; ersättningar till andra kommuner och friskolor samt ökade kostnader för undervisning. Bildningsverksamhetens kostnader för elever som väljer att gå i skola i en annan kommun eller i en friskola var höga. Det berodde bland annat på ökat antal elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Ytterligare en faktor var att Grästorp förlorade ett mål mot en friskola i förvaltningsrätten, där kommunen dömdes till att betala omfattande tilläggsbelopp till friskolan. Grästorps kommun hade en relativt hög lönenivå för lärare. Under året överskreds ramarna för personalbudgeten.

Många statsbidrag används för att finansiera satsningar inom skolan. Ofta täcker de personalkostnader för satsningar inom olika delar av verksamheten. Intäkter från statsbidrag är svåra att uppskatta i budgetarbetet, vilket beror på Skolverkets ramverk för att bevilja bidrag.

## Slutsats

Verksamhetens budgetuppföljning under 2017 visade tidigt på underskott för året. Det innebar att uppföljningsarbetet fungerade som det skulle. Under 2018 görs budgetuppföljning på både enhets- och verksamhetsnivå tillsammans med BLG, skolchef och ekonom. Syftet är att stärka arbetet med en gemensam budget för hela bildningsverksamheten, genom att gemensamt ta del av utfallet och vidta eventuella åtgärder.

Inför 2018 anpassades verksamhetens budget för intäkter och kostnader så att de kommer att ligga rätt i förhållande till faktiska kostnader. Dock finns viss osäkerhet i budgeten, kopplat till interkommunal ersättning för elevers skolgång i annan kommun och på gymnasiet. Det gäller även omfattningen på de riktade statsbidragen.

## 2.5 Nationella mål

### 2.5.1 Normer och värden

	Mått	Utfall	Målvärde
—	—	Trygghet	

### 2.5.2 Delaktighet, inflytande och samverkan

	Mått	Utfall	Målvärde
—	—	Nöjda vårdnadshavare	

### 2.5.3 Kunskaper, utveckling och lärande

### 2.5.4 Bedömning och systematiskt kvalitetsarbete

## 3 Kvalitetsgarantier

Färgmarkeringarna och symbolerna i grönt respektive rött visar om garantin är uppfylld eller inte (se illustration nedan).

- Kvalitetsgarantier uppfylls
- Kvalitetsgarantier uppfylls inte

## Verksamheten garanterar följande servicenivå:

Kvalitetsgarantier	
<span style="color: green;">●</span>	Minst två gånger per termin får vårdnadshavare information om sitt barns utveckling (föräldraenkät).
<span style="color: red;">■</span>	Garanterad förskoleplats inom fjorton dagar.
<span style="color: green;">●</span>	Skola, förskola och fritids präglas av trygga miljöer där kränkningar och mobbning aktivt motverkas.
<span style="color: green;">●</span>	Skola, förskola och fritids präglas av trygga miljöer där kränkningar och mobbning aktivt motverkas (andel likabehandlingsärenden där elever och föräldrar känner att de fått hjälp med situationen).
<span style="color: green;">●</span>	Kulturhuset skapar förutsättningar för kreativt lärande och kulturella möten (bedömning).
<span style="color: green;">●</span>	Näringsriktiga skolmältider.

Garantin för förskoleplats inom fjorton dagar var fortsatt svår att leva upp till. Det var en utmaning att göra en bra och fungerande planering inför att barnet börjar på förskolan. Kommunstyrelsen fattade beslut om att förlänga garanterad förskoleplats till fyra veckor. Det kommer att innebära förbättrad kvalitet för både brukarna, verksamheten och personalen.

## 4 Framtida strategier

Grunden läggs i tidiga insatser för de yngsta och i verksamhetens helhetsperspektiv på barnet och elevens lärande från förskola till årskurs 9. Bildningsverksamheten stödjer barnets och elevens lärande från förskola till årskurs 9 samt övergångar mellan skolformerna. Pedagogisk planering och dokumentation synliggör elevens lärande. Samverkan sker mellan förskolechefer och rektorer, arbetslag och elevhälsa samt med socialtjänsten. Undervisningen genomsyras av ett entreprenöriellt och kooperativt lärande i meningsfulla sammanhang i samarbete med näringslivet och närsamhället.

Förskolans och skolans lokaler är pedagogiska lärmiljöer som bidrar till att skapa och stödja trygghet och lust att lära. De fysiska och digitala lärmiljöerna fortsätter utvecklas till medvetna och nytänkande pedagogiska miljöer, med plats för en modern lärmiljö och flexibel organisation som stödjer lärandet och förmågorna.

Bildningsverksamheten främjar och förebygger hälsa för barn och elever. Förebyggande hälsoarbete för barn och elever inkluderas i hög grad i det ordinarie arbetet i förskolan och skolan. Rörelseglädje skapas



genom utevistelse på förskolorna, rastaktiviteter i grundskolan samt undervisningens arbetssätt och kulturella inslag som exempelvis dans. Det är vanligt med rörelse i undervisningen genom uteaktiviteter och vistelse i naturen.

Grästorps kommun är en attraktiv arbetsgivare. Genom det kollegiala lärandet och ständiga loopar av delat lärande lär medarbetarna av och med varandra. Därmed tillvaratas organisationens styrkor. Arbetet med värdskap stärker trivsel och arbetsmiljö och alla ges utrymme att växa. Medledare skapas genom delaktighet, tillit och mandat. Samtidigt som tillgången på behöriga förskollärare och lärare minskar, finns möjligheter att ställa om till kompletterande kompetenser och resurser.

Grästorps kommun samverkar med kommunerna i Skaraborg samt Kunskapsförbundet Väst när det gäller gymnasieutbildningar och med Campus Västra Skaraborg i Lidköping för vuxenutbildning. Kommunen samverkar med arbetsmarknadsenheten, AME, när det gäller kommunalt aktivitetsansvar, KAA. Samverkan är en framgångsfaktor som vidareutvecklas.

Grästorp står inför stora och snabba samhällsförändringar utifrån digitaliseringen. Detta påverkar

barn och elever i förskolan och skolan, samt deras framtida yrkesliv. Därför transformeras undervisningen och lärandet för att fokusera på de förmågor som är viktiga i digitaliseringen. Digitaliseringens styrkor och möjligheter tillvaratas i arbetet med elevernas lärande och i administrationen. Den digitala kompetensen ökar och det finns tillgång till relevanta, fungerande och kostnadseffektiva system och verktyg. Tillsammans med normbrytande och demokratiska processer skapar kommunen framtidens världsmedborgare.

Det systematiska kvalitetsarbetet är ett viktigt verktyg på alla nivåer, med särskilt fokus på uppföljning och analys. Det är viktigt att analysen synliggör styrkor och vad som fungerar bra. Det systematiska kvalitetsarbetet finns på alla nivåer, från varje enskild elev och pedagog till huvudman, och har särskilt fokus på analys och uppföljning. Analysen synliggör styrkor och fungerande arbete, vilket delas och görs mer av. Verksamheten skapas genom att *se det goda och låt det växa* samt en *lust att lära i en lärande kultur*. I denna kultur får varje barn, elev och personal möjlighet att lära, tillsammans med och av varandra. Verksamheten och lärandet tar utgångspunkt i vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.



## 5 Nyckeltal och verksamhetsmått

	År 2017	År 2016	År 2015
Antal elever per lärare	12,4	13,6	13,6
Antal barn per årsarbetare <sup>1)</sup>	5,1	5,2	5,4
Medeltal gymnasieelever <sup>2)</sup>	206	190	189
Medeltal gymnasieelever med språkintröduktion i Grästorp	32	33	0
Medeltal grundskoleelever	654	638	618
Medeltal förskolebarn	266	273	260
Snittkostnad per gymnasie- program/elev <sup>3)</sup> , kr	107,344	102,461	99 012
Antal elever musikskolan	88	87	86

Exklusive resursteam och fritidshemmens samverkan.

1) Antal barn per heltidstjänster inom förskola per den 15 oktober, exklusive kök, lokalvård, vaktmästeri och förskolechef.

2) Antalet gymnasieelever i friskolor och andra kommuner.

3) Snittkostnad på elevernas programkostnad för gymnasieskolan (exklusive skolskjuts och inackorderingstillägg).

## Bildningsverksamhet

Verksamhet (tkr)	Anslagsnivå	Budget 2017		Redovisning 2017	
		Kostnad	Intäkt	Kostnad	Intäkt
03	Allmän kommunadministration	918		1 085	
40	Kultur- o fritidskontor	1 593		1 637	74
43	Turistverksamhet	146		334	192
44	Fritidsverksamhet	3 067	549	3 268	586
45	Stöd till fritidsverksamhet	847		763	5
46	Biblioteksverksamhet	3 421	15	3 336	92
47	Hyra externa lokaler	246		209	
48	Stöd till kulturverksamhet	158		152	
49	Övrig kulturell verksamhet	494	50	472	14
60	Gemensam administration	1 532		1 482	
62	Skolformsövergripande aktiviteter	2 445	50	2 499	230
63	Skolbarnomsorg	185	1 659	331	1 587
64	Grundskolan	66 993	5 487	69 626	5 655
65	Ungdomsutbildning, gymnasieskola	24 696	4 233	25 738	4 441
66	Vuxenutbildning	1 702	501	1 962	645
67	Särskola	5 174		5 524	164
69	Kulturskola	1 314	574	1 437	626
72	Förskoleverksamhet	28 685	5 461	29 441	6 087
<b>SUMMA</b>	<b>Bildningsverksamhet</b>	<b>143 616</b>	<b>18 579</b>	<b>149 296</b>	<b>20 398</b>

## Sammanställning

	Kostnad	Intäkt	Netto
Budget	143 616	18 579	125 037
Redovisning	149 296	20 398	128 898
<b>Resultat</b>	<b>-5 680</b>	<b>1 819</b>	<b>-3 861</b>

Social verksamhet



## 1 Sammanfattning

### Social verksamhet –

#### Hans Ekensskär, verksamhetschef

Grästorps äldreboende är i världsklass vad gäller nöjda brukare. Hemtjänsten gjorde en fantastisk kvalitetsresa under 2016 och 2017 ökade kvalitetsresultaten med ännu nöjdare kunder. Goda medarbetare bidrog till de höga resultaten. Inom området funktionshinder och personlig assistans fick verksamheten mycket goda resultat vid kvalitetsmätning.

Social verksamhet införde ny teknik med digitalisering och fick positiva resultat. Det gällde både kunder, brukare och medarbetare.

Under 2018 är en av de stora utmaningarna att införa Individens behov i centrum, IBIC, inom både äldreomsorgen, ÄO, och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. IBIC är ett behovs-inriktat och systematiskt arbetssätt. Det utgår från individens behov, resurser, mål och resultat inom olika livsområden i det dagliga livet. Kvalitetsarbete för ännu mer nöjda kunder är en annan utmaning, där medarbetarna är den viktigaste resursen.

Hösten 2017 påbörjades arbetet med hemmaplanslösningar. Det innebär att verksamhetens egna resurser erbjuder kvalitativa insatser för kommunens medborgare, men utan externa och kostsamma placeringar. För bra hemmaplanslösningar är det viktigt med rekrytering, kompetensutveckling och arbetskultur. Det handlar mycket om hur verksamheten tänker, ”mindset”, och arbetar med kulturförändring.

En ny LSS-lag träder i kraft under senare delen av 2018 eller början av 2019. Vad det innebär för kommunen är svårt att säga. Sannolikt förtydligas vad som ingår inom LSS, särskilt vad gäller personlig assistans. Detta kan innebära en kostnadsökning för kommunen. Grästorp har idag höga kostnader för LSS personlig assistans. Därför är det viktigt med en åtgärdsplan och att följa utvecklingen noggrant.

Generellt är det viktigt att i framtiden ha kontroll på kostnader, kvalitetsmått och att prioritera rätt. Kommunen behöver vara innovativ för att se nya möjligheter.

### 1.1 Grunduppdrag och vision

Social verksamhet arbetar bland annat med att stödja barn och föräldrar med olika svårigheter. Verksamheten ger dessutom omsorg till funktionsnedsatta och äldre. En viktig del i arbetet kring barn är samverkan med skolan och andra berörda verksamheter. Stöd och hjälp i ett tidigt skede är en viktig faktor. För att kunna möta framtidens nya krav och behov satsar verksamheten på förebyggande hälsoarbete, ny teknik och skapande av nya boendeformer. Det ger förutsättningar för jämlikhet i levnadsvillkor för äldre, samt för personer med funktionshinder.

### 1.2 Ekonomiskt resultat

(tkr)	Bokslut 2017	Bokslut 2016	Bokslut 2015
Intäkter	84 232	89 278	66 535
Kostnader	196 057	198 080	170 514
Nettokostnader	111 734	107 802	103 979
Budget	114 940	108 555	105 138
Budgetavvikelse	3 206	753	1 159



## 2 Prioriterade mål

Förklaring till de färgmarkeringar och symboler som används i rapporten framgår av tabellen nedan.

●	Målvärdet är uppnått
◆	Målvärdet är delvis uppnått
■	Målvärdet är inte uppnått

### 2.1 Kund och medborgare

#### 2.1.1 Invånare och kunder ska vara nöjda

	Mått	Utfall	Målvärde
↗ ●	Andel som sammantaget är mycket eller ganska nöjda med sitt särskilda boende, bland de 25 procent bästa i Sverige (Kolada) <sup>1)</sup>	97 %	90 %
↗ ●	Andel som sammantaget är mycket eller ganska nöjda med hemtjänsten, bland de 25 procent bästa i Sverige (Kolada)	92 %	90 %
↘ ■	Andelen nöjda brukare inom bostad med särskild service LSS (egen mätning Pict-O-Stat) <sup>2)</sup>	71,43 %	80 %
— ●	Andelen nöjda brukare inom daglig verksamhet LSS (egen mätning Pict-O-Stat)	80 %	80 %
— ●	Andelen nöjda brukare med personlig assistans LSS (egen mätning)	90 %	80 %
— ●	Andelen nöjda kunder (IFO) <sup>3)</sup> – ekonomiskt bistånd (egen mätning)	100 %	80 %
— ●	Andelen äldre som upplever att det är lätt att träffa en sjuksköterska vid behov på särskilt boende (HSL-mått) <sup>4)</sup>	96 %	90 %

<sup>1)</sup> Kommun- och landstingsdatabasen.

<sup>2)</sup> Pict-O-Stat är ett enkätverktyg.

<sup>3)</sup> Individ- och familjeomsorg.

<sup>4)</sup> Hälso- och sjukvårdslagen.

#### Analys

Måttet för *särskilt boende* kommer från undersökningen *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen 2017*. Värde saknas för det särskilda boendet Hallers väg 20 eftersom färre än sju respondenter svarade på enkäten. Vistegården ökade sitt värde från 95 procent till 97 procent. Därmed låg Grästorp på andra plats i Sverige vad gäller nöjdhet.

Även måtten för *hemtjänst* kommer från undersökningen *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen 2017*. Kundnöjdheten förbättrades jämfört med tidigare år. Utifrån nationell statistik låg kommunen något över snittet i Sverige vad gäller nöjdhet.

För måttet *Nöjda brukare inom bostad med särskild service LSS* deltog Grästorp år 2017 i den nationella brukarundersökningen via SKL:s enkät. Grästorp hade dessutom egna frågor från den tidigare brukarundersökningen. Resultatet på frågan *Hur känner du dig när du är hemma?* används fortfarande som grund för nöjdhet. Svartalternativen är *glad* eller *inget särskilt alternativt ledsen*. 71,43 procent svarade *glad*. Totalt 14 personer deltog i undersökningen (13 stycken 2015). En persons svar motsvarade 7,14 procent. Målvärdet bestämdes av sociala utskottet och det finns ingen koppling till nationella mätningar.

Måttet *Nöjda brukare inom daglig verksamhet* gällde 2016. Verksamhetens egen mätning görs vartannat år. Nästa mätning sker under senhösten 2018. År 2016 deltog totalt 10 brukare. Svaret på frågan *Hur känner du dig när du är på jobbet?* används som indikator på nöjdhet. Där svarade 8 av 10 att de känner sig *glada* och resterande 2 svarade *inget särskilt*.

För måttet *Nöjda brukare med personlig assistans*, där Grästorps kommun var assistansanordnare, gavs möjlighet till en muntlig intervju år 2016. Nästa tillfälle sker 2018. Frågorna gällde trygghet, inflytande, bemötande samt helhetsintryck och nöjdhet. Respondenterna fick även frågor om önskemål kring forum för brukare. Lägsta enskilda värdet kring helhetsintryck och nöjdhet var 7,5. Totalt sett fick personlig assistans nöjdhetsmättet 90 procent.

Måttet *Nöjda kunder (IFO) ekonomiskt bistånd* var helt nytt år 2017. Undersökningen genomfördes under oktober genom en enkät som delades ut i samtliga aktuella ärenden på myndighetsenheten. Totalt lämnades 30 svar. Verksamheten valde att redovisa resultatet trots ett begränsat urval för området ekonomiskt bistånd.

Måttet *Andelen äldre som upplever att det är lätt att träffa en sjuksköterska vid behov på särskilt boende* hämtades från undersökningen *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen 2017*. Måttet förbättrades avsevärt från 2016, då resultatet var 79 procent. Värdet avsåg enbart Vistegården då resultatet från Hallers väg 20 saknas på grund av för få svarande. I nationell jämförelse hamnade kommunen på en topplacering kring detta mått.

Orsaken till de goda resultaten är ett målmedvetet arbete med personal, kvalitet och ekonomi.

### Slutsats

Måttet för särskilt boende Vistegården låg i världsklass medan enkätsvaren var för få för ett mått gällande Hallers väg 20 (Åsevi). Självklart är ambitionen att kundnöjdheten ska vara likvärdig, oavsett var man bor. Verksamheten jobbar vidare för att behålla och förbättra positionen. Även svarsfrekvensen för Hallers väg 20 ska öka. Verksamheten kommer att implementera *den lärande organisationen* samt hitta bra förebilder inom äldreomsorgen.



Hemtjänsten ökade kvaliteten i hög grad år 2016. Ökningen var inte tillfällig utan bestod även 2017. Eftersom många andra utförare också arbetar med kvalitetsförbättringar, kan det bli svårare att uppnå ännu högre värden i framtiden. Kvalitets- och effektkvalitetsarbetet fortsätter dock under kommande år. Även i hemtjänsten jobbar verksamheten med implementation av den lärande organisationen.

Måtten inom LSS var från 2016 och uppdateras år 2018 enligt liggande plan. Resultaten var mycket bra och verksamheten arbetar med att behålla eller förbättra resultatet. Förbättringar inom området *nöjda brukare inom bostad med särskild service LSS* ska lyftas in i verksamhetsplanen för 2018 på respektive enhet. Eftersom det var få svarande och 1 person motsvarade en väldigt hög procentandel, kan detta påverka resultatet.

Myndighetsenheten, IFO, redovisade för första gången ett kvalitetsmått i verksamhetsstödet Stratsys. SKL:s koncept gör det möjligt att jämföra kommuner med varandra. Ambitionen är att få in ett ökat antal svar 2018 för att kunna göra en nationell jämförelse. Av samtliga 30 svar för alla områden som inkom 2017 var 93,3 procent *mycket nöjda* eller *ganska nöjda* med stödet från myndighetsenheten.

Måttet *andelen äldre som upplever att det är lätt att träffa en sjuksköterska vid behov på särskilt boende*, förbättrades avsevärt genom målmedvetet och strukturerat kvalitetsarbete.

### 2.1.1.1 Kvalitetssäkring utifrån insats och patientsäkerhet

	Mått	Utfall	Målvärde
 	Andel SoL-utredningar <sup>1)</sup> som genomförts med stöd av IBIC <sup>2)</sup>	60 %	60 %

<sup>1)</sup> Socialtjänstlagen.

<sup>2)</sup> Individens behov i centrum.

### Analys

Verksamhetens nya modul för Individens behov i centrum, IBIC, är i drift sedan hösten 2017. Implementeringsplanen uppdaterades och kontrolleras i samband med regelbundna avstämningsmöten. Planen innebär bland annat massiva utbildningsinsatser för berörd personal samt kodning för att styra alla processer i den nya modulen. Alla nya utredningar dokumenteras i IBIC-utredningar, vilket tar något längre tid initialt under inlärningsprocessen. Brukare som tidigare var aktuella inom ÄO och LSS kommer successivt att läggas in i IBIC.

Under våren arbetade delar av hälso- och sjukvård, HSL-enheten, med koder för klassifikationer av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa i journalsystemet MagnaCura. Klassifikationerna är internationellt vedertagna enligt *WHO:s International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)*. Extern och intern utbildning för all legitimerad personal i kommunen genomfördes och från och med maj fördes journaler enligt ICF. Uppföljningen av dokumentationen utvärderades och följdes upp månadsvis och visade ett lyckat resultat.

### Slutsats

Verksamheten prioriterade ÄO-utredningar under hösten 2017. Detta arbete fortsätter under 2018. Därefter prioriteras LSS-utredningar under hösten 2018. Utmaningen är att kontinuerligt hålla fast vid implementeringen av IBIC. Förutom problem med it-modulen var direktiven från Socialstyrelsen inte tydliga kring IBIC. Därför finns fortfarande flera frågeställningar kring kopplingen mellan IBIC och KSI (Klassificering av Sociala Insatser) som också är utvecklat av Socialstyrelsen.

Implementeringsprocessen kräver ett annat förhållningssätt samt ett nytt sätt att dokumentera för berörda medarbetare. Även om IBIC genomförs under 2018 så behöver verksamheten kontinuerligt prioritera dialog kring arbetssätt. Förankringen behöver bli långsiktigt hållbar.

## 2.2 Verksamhet

### 2.2.1 Det förebyggande hälsoarbetet prioriteras och genomsyrar all verksamhet

#### Analys

En god hälsa prioriterar de flesta högst när de får frågan om vad som är viktigast i livet. Det krävs riktade hälsoinsatser för en jämlik hälsa. Forskningen visar att ju tidigare individen får stöd, desto bättre förutsättningar finns att klara uppväxten. Därför planeras en **familjecentral** i samverkan med flera aktörer.

Den demografiska utvecklingen visar att antalet äldre ökar och lever längre, vilket påverkar framtida vårdbehov. Det förebyggande hälsoarbetet riktat till äldre är ett prioriterat område. Det höjer äldres livskvalitet, samtidigt som behovet av vård minskar. Många insatser pågår utifrån hälsoperspektivet. Bland annat planeras ett *seniorcenter* där olika professioner involveras.

Kommunstyrelsen fattade i december 2017 beslut för uppstart och renovering av aktuella lokaler för familjecentral och seniorcenter. Även renovering av hemtjänstens lokal och en ny gym-lokal ingick i beslutet.

#### Slutsats

Syftet med familjecentralen är att nå föräldrar och barn med stöd i ett tidigt skede. Familjecentralen ska samverka med skolan och övriga aktörer. Visionen är en gemensam plattform för flera åldersgrupper, till exempel där unga kan lära äldre ny teknik och vice versa inom något annat område. En grundtanke är att bidra till god hälsa genom relationer samt en känsla av att vara behövd och kunna verka i ett viktigt sammanhang. Ytterligare ett syfte är att samnyttja lokaler där det är möjligt.

### 2.2.1.1 Utveckla hälsoperspektivet för äldre

	Mått	Utfall	Målvärde
↘	■ Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg – gott hälsotillstånd, andel (%)	26 %	30 %
→	● Invånare 16–84 år med bra självskattat hälsotillstånd kommun, andel %	70 %	70 %
—	● Antal nya och implementerade digitala lösningar under året som främjar äldres hälsa	2	2

#### Analys

Måttet *Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg – gott hälsotillstånd* sjönk år 2017. Sett över tid svänger värdena väldigt kraftigt, vilket inte sker i andra kommuner. Tyvärr finns ingen enkel förklaring. Underlaget av respondenter var dock begränsat, vilket påverkade resultatet kring hälsoupplevelsen.

Resultatet för måttet *Invånare 16–84 år med bra självskattat hälsotillstånd kommun, andel %* är från 2016.

Nästa redovisning görs vecka 49 år 2018. Det är ändå intressant att göra kopplingar. I Grästorp finns många aktiva seniorer i flera föreningar. Detta påverkar hälsan positivt och skulle kunna påverka mätningen även om måttets övre gräns är 84 år. Ett sämre hälsotillstånd och upplevelse kräver andra former av vårdinsatser på sikt. Gruppen ”äldre äldre” upplever inte sitt hälsotillstånd som gott. Därför är det extra viktigt att kartlägga denna grupp för förebyggande insatser.

I måttet med digitala lösningar redovisades två nya implementerade digitala lösningar som är kopplade till äldres hälsa. Det ena är *Tena Identifi* som med ny teknik underlättar utredningar för god individuell inkontinensvård. Det andra måttet är *GPS larm* som är ett mobilt trygghetslarm för personer med demenssjukdom.

## Slutsats

Grästorps kommun kommer inom kort att starta ett seniorcenter med fler möjligheter att erbjuda förebyggande stöd för en utökad målgrupp av äldre. Detta kan vara ett av flera proaktiva sätt att jobba för att öka upplevelsen av meningsfullhet och gott hälsotillstånd.

Digital teknik är en av lösningarna för att klara framtidens utmaningar utifrån demografin. Strukturmässigt kan hela kommunen bli bättre på att fånga in alla goda förslag i samverkan med Göliska IT.

### 2.2.2 Förbättra barns och ungas uppväxtvillkor i kommunen

	Mått	Utfall	Målvärde
→ ●	Andel gemensamma fokusplaner mellan socialtjänst och förskola/skola	50 %	50 %
— ◆	Inwånare 0–20 år som var föremål för individuellt biståndsbedömda öppna insatser	1,6 %	1,5 %

## Analys

Inom måttet fokusplan där socialtjänst, förskola och skola samt vårdnadshavare är involverade ska en gemensam fokusplan alltid upprättas. Men om barn- och ungdomspsykiatri, BUP, eller habiliteringen är inkopplad gäller Samordnad individuell plan enligt Västbus, SIP. Enligt resultatet erbjöds och tillämpades gemensamma fokusplaner. Samordningen av insatser fyllde ett gott syfte. Även fokusplanernas mallar uppdaterades.

Resultatet för måttet *Inwånare mellan 0–20 år som varit föremål för individuellt behovsbedömda insatser* tyder på en lite högre andel personer som behövt insatser.

## Slutsats

Fokusplaner är en mindre omfattande version av SIP, där landstinget inte medverkar. Socialtjänst och skola måste utveckla denna modell utifrån samverkan kring Agera 5.0, som är en vidareutveckling av *Team Agera*. Enligt planeringen inleds arbetet under våren 2018.

Verksamheten reflekterar över resultatnivån i samarbete med ansvariga politiker. Är nivån tillräckligt bra eller inte?

### 2.2.3 En attraktiv kommun och ökat bostadsbyggande

## Analys

Social verksamhet uppmärksammade att det saknas bostäder både för ungdomar men även för individer med psykisk ohälsa och äldre som behöver seniorboende. Ytterligare en grupp som har svårt att hitta bostäder i kommunen är nyanlända som blivit anvisade Grästorp som bostadsort.

## Slutsats

Bostadsbristen är en utmaning som politiken har god kännedom om. Olika lösningar för bostadsbyggande diskuterades. Det behövs fler seniorboenden enligt prognoser som visar på ökat behov. Det finns flera olika byggintressenter och kommunen bevakar ständigt bostadsfrågan för att möta framtida behov. Behoven kan mötas genom egen byggnation, KHR Trygga Hem i Grästorp eller via privata alternativ.

## 2.3 Personal

### 2.3.1 Grästorps kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare

	Mått	Utfall	Målvärde
↗ ●	Nöjd medarbetar-index (NMI)	75	70
↘ ■	Andel personal som har önskad sysselsättningsgrad NMI	65,8 %	90 %
↗ ●	Antal personer som fått praktik i social verksamhet som en arbetsmarknadsåtgärd under året	17	7
→ ●	Andel nöjda praktikanter/studenter under året	100 %	95 %
— ◆	Frisknärvaron i social verksamhet	90 %	93 %



## Analys

Måttet kring önskad sysselsättningsgrad mättes av social verksamhet via en egen enkät för aktuell statistik. 193 svar lämnades. Enkäten visade att fler vill öka sin grad av sysselsättning, vilket är en stor utmaning för verksamheten. 65,8 procent var nöjda med nuvarande sysselsättningsgrad.

Verksamheten fick medel för att pröva att öka sysselsättningsgraden på någon enhet i mindre skala. Verksamheten provade konceptet i HSL-enheten och inom resursteamet. Verksamheten avvaktade med att utöka konceptet av ekonomiska skäl. Kommunstyrelsen gav direktiv om en balanserad ekonomi totalt i kommunen.

Verksamheten redovisade konkreta förslag på fortsatta åtgärder för sociala utskottet. Det gällde bland annat koncept inom hemtjänsten och personlig assistans. Ärendet fördes vidare till budgetberedningen.

Målet med praktik uppnåddes med stor marginal. Det berodde bland annat på extratjänster och språkträningsplatser. Utvecklingen under 2018 beror både på efterfrågan av praktikplatser i social verksamhet och förutsättningar i den egna verksamheten.

Praktikanter och studenter redovisade i en enkät att de var nöjda med genomförd praktik.

Projektet *Ökad Frisknärvaro* pågick under hela 2017 och fortsätter 2018. Det var svårt att hämta aktuell statistik ur it-systemen. Arbetet gjordes därför manuellt. Enligt ledningsgruppens handlingsplan är personalansvariga, human resources (HR), en mycket viktig part för att aktivt arbeta med sjuk- och frisktal. Samverkan med arbetsplatsombud gjordes för delaktighet i projektet. Handlingsplanens fokus är att stödja de medarbetare som står för majoriteten av sjuktalet. En viktig del är en tjänst via *Previa – sjuk- och friskanmälan* som garanterar att arbetsgivaren via företagshälsovården följer upp och ger bästa stöd till berörda personer.

Utifrån statistik var skillnaden stor mellan december 2016 som visade sjuktal på 7,9 procent – då det förebyggande arbetet påbörjades – och december 2017 med sjuktal på 4,6 procent. Verksamheten inväntar statistik som är kopplad till frisktal utifrån *Previas* modul. Statistiken kommer att kunna redovisas i början av 2018 då satsningen startades i november 2017.

## Slutsats

Önskad sysselsättningsgrad eller *Heltid som norm* är en viktig fråga. Verksamheten hoppas kunna genomföra fortsatta satsningar inom bland annat funktionshinderomsorgen. 2018 kommer HR-funktionen att presentera en handlingsplan för ökad sysselsättningsgrad.

Nöjda praktikanter är en viktig värdeområde för framtida arbetskraft och kollegor. Därför utvecklas mottagandet av praktikanter, studenter och nyanställda.

En förutsättning för ökad frisknärvaro är att ledarskapet och HR-funktionen samarbetar med rehabiliteringsplaner. Uppföljningen av de som står för majoriteten av sjuktalet ska vara tät. Under våren 2017 ägnade HR-funktionen mycket tid åt det nya HR-systemet. Därför kunde uppföljningen inte prioriteras. 2018 fortsätter projektet med frisknärvaron, bland annat med stöd från HR och *Previas Sjuk och frisk-verktyg*. Dessutom arbetade ledningen för social verksamhet intensivt med delaktighet, teamkänsla, feedback och uppföljning av statistik.

### 2.3.1.1 Alla medarbetare ska vara involverade i sin egen och verksamhetens utveckling

	Mått	Utfall	Målvärde
↘ ◆	Andel personal som upplever att deras arbetsplats prövar nya idéer och lösningar	71,3 %	75 %
↗ ●	Andel personal som anser att det på arbetsplatsen görs omvärldsbevakning (internt och externt) för att själva kunna utvecklas på bästa sätt	52,9 %	50 %

## Analys

Vad gäller måttet *Andel personal som upplever att deras arbetsplats prövar nya idéer och lösningar* som ingår i NMI gjorde verksamheten en egen enkät för uppföljning 2017. Resultatet var i nivå med föregående mätning 2016.

Vad gäller måttet *Andel personal som anser att det på arbetsplatsen görs omvärldsbevakning (internt och externt) för att själva kunna utvecklas på bästa sätt* var även detta i nivå med mätningen 2016.

## Slutsats

Det finns stor potential att utveckla nytänk och förbättringar utifrån kommunens innovationssluss. Här går det att hitta både små förbättringar i vardagen och innovationer som påverkar större områden.

Kommunen kommer även att jobba mer strategiskt med omvärldsbevakning.

## 2.4 Ekonomi

### 2.4.1 Alla verksamheter ska öka sin effektivitet och skapa högsta möjliga kvalitet med insatta resurser

	Mått	Utfall	Målvärde
↘	Kostnad särskilt boende äldreomsorg, kr/brukare (VKV) <sup>1)</sup> relativt rikssnittet	995 808	825 868
↘	Kostnad hemtjänsten äldreomsorg kr/brukare relativt rikssnittet (VKV)	309 506	249 525
↘	Kostnad individ- och familjeomsorg relativt rikssnittet, kr/invånare (VKV)	2 711	4 343
↘	Kostnad äldreomsorg relativt rikssnittet, kr/invånare 65+ år (VKV)	61 948	59 364
↘	Kostnad insatser för personer med funktionsnedsättning totalt (SOL LSS SFB HSL) <sup>2)</sup> minus ersättning från Försäkringskassan enligt SFB <sup>3)</sup> , kr/invånare (N25006) kontra rikssnittet	6 510	6 366

<sup>1)</sup> Rapporten "Vad kostar verksamheten i din kommun?".

<sup>2)</sup> Socialtjänstlagen, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, socialförsäkringsbalken, hälso- och sjuklag.

<sup>3)</sup> Socialförsäkringsbalken.

## Analys

Resultatet för 2016 års kostnad *särskilt boende per plats kr/brukare* har ökat konstant sedan år 2013. Förklaringen kunde inte hittas kring genom exempelvis högre bemanning, fler HSL-personal eller variation i antalet brukare. Det mesta tyder på att den konstanta ökningen berodde på att kostnaden för fastigheternas totalhyra går till extern part och inte internt som innan 2013. Förklaringen finns i hur kostnaden redovisas i räkenskapsammandraget, RS. Enligt nationell jämförelse blev värdet för kostnaden rött, vilket innebär att Grästorp fanns bland de 25 procent kommuner som hade högst kostnader i landet.

Resultatet för hemtjänstens kostnad år 2016 ökade jämfört med föregående år. Dubbelbemanningar ökade och ärendena var fler. Enligt nationell jämförelse visade kostnaden gult värde.

Kostnaderna för individ- och familjeomsorgen var låga i jämförelse med rikssnittet 2016. Men jämfört med måttet nettokostnadsavvikelse så borde kostnaderna vara ännu mindre.

Totala kostnader för äldreomsorg visade gult värde jämfört med nationell statistik.

Kostnader för personer med funktionsnedsättning totalt, minus ersättning från Försäkringskassan av ärenden för personlig assistans, visade gult värde jämfört med nationell statistik. Detta nyckeltal visade kostnaden efter justering för det delade ansvaret, det vill säga den kommunala kostnaden för omsorg om personer med funktionsnedsättning. Insatserna som finansieras av statliga medel minskade och den kommunala delen ökar. Kommunernas kostnader ökar i riket som helhet, men ökningen är högre i Grästorp.

## Slutsats

Både kostnaden för särskilt boende (SÄBO) och hemtjänst ökade år 2016 jämfört med föregående år. Det är alarmerande att kostnaden för SÄBO ökat så kraftigt. År 2018 gör verksamheten en djupare analys kring kostnadsökningen och möjliga åtgärder.

Verksamheten satsar mycket på hemmaplanslösningar istället för externa placeringar för att minska individ- och familjeomsorgens kostnader. Arbetet påbörjades under senhösten 2017 och fortgår hela 2018.

Verksamheten arbetar för att minska LSS-kostnaderna, som ökade i samband med att kostnader för personlig assistans läggs över på kommunerna från Försäkringskassan. Ernst & Youngs revisionsrapport visade att kommunen hade höga kostnader för personlig assistans. Verksamheten vill därför att extern part granskar komplexiteten kring LSS och personlig assistans. Konkreta åtgärdsförslag förväntas av den externa parten.

### 2.4.2 Hålla budget

	Mått	Utfall	Målvärde
➔ ●	Budgetavvikelse	Nej	

## Analys

Budgetavvikelsen visade ett totalt överskott jämfört med budget. Detta berodde på stora intäkter från Migrationsverket. Det finns även minusposter orsakade av Hem för vård eller boendepaceringar, HVB. Minusposterna gällde dock inte ensamkommande barn, EKB, samt nya LSS-kostnader för personlig assistans som inte är statligt finansierade. Även visst överskott på löner redovisades inom hälso- och sjukvårdsenheten, HSL, på grund av vakanta tjänster.

## Slutsats

Verksamhetens berörda medarbetare och chefer arbetar kontinuerligt för att noggrant utreda juridiska möjligheter för att undvika att kostnader överförs från stat till kommun vad gäller personlig assistans enligt LSS. Verksamheten ska ta fram alternativa handlingsplaner för aktuella och kommande ärenden. LSS-lagstiftningen utreds nationellt och ny lag väntas hösten 2018. Eftersom verksamheten redan idag

har höga kostnader för personlig assistans LSS, så är det positivt att en extern part granskar och ger tydliga åtgärdsförslag för att minska kostnadsökningen. Detta är en viktig fråga för framtiden.

Verksamheten satsar mycket på att bygga upp hemmaplanslösningar inom alla områden för att undvika kostsamma externa placeringar. Dessa kommer i framtiden endast att användas vid kortare interventioner.

Ytterligare åtgärder är att komma till rätta med kostnadsökningen inom ÄO, särskilt boende. I praktiken kostar boendena inte mer, utan det handlar om hur kostnaderna redovisas externt och internt. Kostnadsutredningen är påbörjad.

## 3 Kvalitetsgarantier

Färgmarkeringarna och symbolerna i grönt respektive rött visar om garantin är uppfylld eller inte (se illustration nedan).

- Kvalitetsgarantin uppfylls
- Kvalitetsgarantin uppfylls inte

### Verksamheten garanterar följande servicenivå:

Kvalitetsgarantier
■ Vi garanterar att när du tackat ja till erbjudande om genomförandeplan görs denna tillsammans med dig inom 30 dagar. Planen följs upp minst var sjätte månad.
● Vi garanterar att du vid kontakt med socialsekreterare erbjuds en besökstid inom tio arbetsdagar.
● Vi garanterar att när du skickat in en komplett ansökan om försörjningsstöd får du ett skriftligt beslut skickat till dig senast inom sju arbetsdagar.

Kvalitetsgarantin som erbjuds en *genomförandeplan inom 30 dagar* uppfylldes i tertiäl 3, men inte i tertiäl 1 och 2. Eftersom värdet ackumuleras kunde inte grönt värde uppnås. Alla nya brukare erhöLL genomförandeplan enligt IBIC-strukturen (modellen).

Övriga kvalitetsgarantier uppfylldes.

## 4 Framtida strategier

Social verksamhet arbetar bland annat med att stödja barn och föräldrar med olika svårigheter. En viktig del i arbetet är samverkan med skolan och andra berörda verksamheter. Utifrån ett förebyggande perspektiv har socialtjänst och skola sedan några år ett tvärprofessionellt team (*Team Agera*) som bidragit till goda resultat. Nu står verksamheten inför nästa utvecklingsfas och tillsammans med skolan skapades *Agera 5.0* som är en vidareutveckling av konceptet *Team Agera*. Syftet är att arbeta mer integrerat och nyttja resurserna på bästa sätt för framtiden. Konceptet är inspirerat från Skottland. Där förstärktes, med skolan som bas, verksamheten med socialtjänst och hälsovård för att arbeta proaktivt med barn och unga. Idag står socialtjänsten inför många utmaningar som kräver nytänkande och utveckling. Kan Skottlands arbetsmodell ge ledtrådar? Tankar finns att söka EU-medel och i samverkan med Högskolan Väst och Socialdepartementet samt Utbildningsdepartementet ta ytterligare steg i det proaktiva arbetet med barn och unga.

En av de främsta utmaningarna är att erbjuda god äldreomsorg samt hälso- och sjukvård. *Allt fler i befolkningen når en mycket hög ålder.* Äldres förmåga att klara vardagliga sysslor som att städa, handla och laga mat har förbättrats under senare år. Men samtidigt rapporterar allt fler äldre hälsoproblem och besvär av olika slag. Vården och omsorgen för de äldre omstrukturerades i hög utsträckning och behovet av platser i särskilt boende minskade kraftigt. Behovet kommer dock att öka efter år 2020. Antalet platser på sjukhus minskade och genomströmningen av äldre patienter på sjukhus ökade. Detta ställer höga och ökade krav på mer avancerad eftervård, vilket verksamheten idag erbjuder på korttidsboende eller i det egna boendet. Den grupp som ökar mest är *de mest sjuka äldre*. De har omfattande funktionsnedsättningar på grund av åldrande, skada eller sjukdom. Det gäller att kommunen arbetar på ett *strukturerat sätt* för att möta utmaningarna med en ökande äldre befolkning. En av de viktiga strategierna är hälsa.

*Ny teknik, eHälsa och digitalisering* möjliggör nytänkande inom sjuk- och äldreomsorg. Inom äldreomsorgen kan ny teknologi underlätta för många av de

tyngre arbetsuppgifterna. När tekniken används på rätt sätt gör kommunerna besparingar som kan finansiera en värdigare vård för de allt fler äldre. Det gäller att satsa på att öka kunskapen om den nya tekniken, både bland brukare och medarbetare. Självklart kräver den nya välfärdstekniken investeringar. Kommunerna måste också erbjuda flera former av boende – så kallade *trygghetsboenden* och *seniorboenden* – för de som inte har behov av full service. De satsningar kommunen redan gjort räcker inte, utan Grästorps måste fortsätta byggprocessen för att kunna erbjuda bra boende i framtiden. Denna strategi kan påverka inflödet till kommunens äldreboenden, men även minska transporter för *hemtjänstens personal*. Sammantaget kan strategin påverka trygghetsaspekten och kostnadsläget positivt. Under åren 2018–2022 kommer cirka 40 procent av social verksamhets personal att gå i pension. Det ställer höga krav på *nyrekrytering av personal med olika kompetens* och krav på kommunen som attraktiv och innovativ arbetsgivare. Flera olika åtgärder görs för att möta detta, bland annat genom kommunens engagemang i bland annat *Vård- och omsorgscollege, samverkan med olika parter* som till exempel *V6, värdskap, innovation, lärande organisation*. Grästorps behöver fortsätta på den inslagna vägen och marknadsföra sig som en bra arbetsgivare och kommun. Eventuellt bör kommunen undersöka intresset för att driva olika verksamheter i intraprenadform.

## 5 Nyckeltal och verksamhetsmått

	År 2017	År 2016	År 2015
Försörjningsstöd, nettokostnad, tkr	1 098	1 037	1 653
Socialpsykiatri, antal insatser			
daglig sysselsättning	27	17	22
Antal behandlade hemtjänstären under året	334	309	367
Antal personer som har hemtjänst under året	143	148	156
Särskilda boendeformer, antal lägenheter	60	60	60
Öppenvård, antal insatser			
barn och familj	50	59	59

## Social verksamhet

Verksamhet (tkr)	Anslagsnivå	Budget 2017		Redovisning 2017	
		Kostnad	Intäkt	Kostnad	Intäkt
03	Integrationsenheten	4 784	3 495	3 901	3 057
70	Gemensam verksamhet	11 081	837	13 186	2 256
75	Särskilda individuellt inriktade insatser	28 930	18 821	37 353	28 453
76	Insatser enligt LSS	53 887	24 988	54 795	25 020
77	Särskilda boendeformer	50 576	6 484	50 289	8 402
78	Stöd i ordinärt boende	37 302	16 995	36 533	17 135
<b>SUMMA</b>	<b>Social verksamhet</b>	<b>186 560</b>	<b>71 620</b>	<b>196 057</b>	<b>84 323</b>

## Sammanställning

	Kostnad	Intäkt	Netto
Budget	186 560	71 620	114 940
Redovisning	196 057	84 323	111 734
<b>Resultat</b>	<b>-9 497</b>	<b>12 703</b>	<b>3 206</b>

## 6 Världighetsgarantier

### Världighetsgarantier

- All personal inom äldreomsorgen bär tjänstekort som visar att de arbetar på uppdrag av social verksamhet i Grästorps kommun.
- Du erbjuds ett uppföljningsamtal med biståndshandläggare inom sex månader efter att insatsen startat.
- I samtalet följs beslutet upp, om du har en genomförandeplan, om du har inflytande och känner dig delaktig samt om du är nöjd.
- Vi lovar att du får god vård och omsorg utformad i nära dialog med dig och dina närstående i syfte att ge dig bästa möjliga kvalitet vid livets slut.

Samtliga världighetsgarantier uppfylls.



Miljö- och byggnämnd



## 1 Sammanfattning

### Miljö- och byggnämnd –

**Linda Esseholt Hermansson, tf teknisk chef**

Miljö- och byggverksamhetens fokusområden är service och information. Varje år följs verksamheten upp genom en kundenkät. Enkäten riktar sig till företag och enskilda som sökt bygglov eller som haft annan dokumenterad kontakt med miljö- och byggnämnden. Enkäten skickas ut på senhösten och resultat kan presenteras först i årsredovisningen. Miljö- och byggnämndens arbete är viktigt för företagsklimatet i kommunen. En effektiv och

rättssäker verksamhet bidrar till att Grästorp år efter år har avancerat i Svensk Näringslivs ranking av företagsklimat bland Sveriges 290 kommuner. 2017 låg Grästorp på 24:e plats i totalrankningen.

Årets ekonomiska resultat var positivt, mest på grund av utvecklingen av nybyggnation på Brännebacka och Skogsglantan. I skrivande stund är alla villatomter på Skogsglantan och Brännebacka slutsålda. Kommunen planerar att släppa ytterligare fem villatomter inom en snar framtid, samtidigt som arbetet med nya detaljplaner pågår.

### 1.1 Grunduppdrag och vision

Miljö- och byggnämnden är en myndighetsnämnd som ansvarar för tillsyn och ärendehandläggning utifrån miljöbalken, livsmedelslagen, strålskyddslagen och lag om foder och animaliska biprodukter. Miljö- och byggnämnden ansvarar även för byggnation samt är trafiknämnd.



### Miljö och hälsa

I samarbete med Miljö-Hälsa i Lidköpings kommun sker tillsyn enligt livsmedelslagstiftning, miljöbalk, strålskydd och animaliska biprodukter.

Gemensamt verksamhetsstöd upphandlades för Grästorp, Götene, Lidköping, Skara, Vara samt Essunga (V6-kommunerna) inom bygg- och miljöförvaltning. Verksamhetsstödet innebär effektiviseringar, införande av gemensamma rutiner, mallar och förberedelse för e-tjänster.

Miljö-Hälsa arbetar aktivt i Miljösamverkan Västra Götaland och Halland och deltar i både projektgrupp samt särskilda arbetsgrupper för bättre och effektivare tillsyn inom regionen.

Miljö-Hälsa har haft omsättning av personal under de senaste åren, men fullgjorde prioriterad tillsyn enligt verksamhetsplan.

I samarbete med Kemikalieinspektionen genomfördes ett tillsynsprojekt utifrån förordningen Classification, Labelling and Packaging of substances and mixtures, CLP, i butiker och på andra försäljningsställen. Projektet var inriktat på märkning och information om kemikalier.

Grästorp	2017	2016	2015
Miljötillsynsobjekt	43	43	43
Lantbruk U-verksamheter <sup>1)</sup>	132	132	132
Hälsoskyddsobjekt	35	35	35
Livsmedelsobjekt	52	50	50
Köldmedier	9	9	9
Totalt antal ärenden			
Miljö-Hälsa	189	145	160
Delegationsbeslut	70	81	115

<sup>1)</sup> U-verksamhet är jordbruksverksamhet där varken tillstånd eller anmälan krävs.



I samarbete med Miljö-Hälsa i Lidköpings kommun sker tillsyn enligt livsmedelslagstiftning, miljöbalk, strålskydd och animaliska biprodukter.

Gemensamt verksamhetsstöd upphandlades för V6-kommunerna inom bygg- och miljöförvaltning som kommer innebära effektiviseringar, införande av gemensamma rutiner, mallar och förberedelse för e-tjänster.

Miljö-Hälsa arbetar aktivt i Miljösamverkan Västra Götaland och Halland, deltagande i både projektgrupp och särskilda arbetsgrupper för en bättre och effektivare tillsyn inom regionen.

Miljö-Hälsa har haft en stor omsättning av personal under året men verksamheten har i stort fullgjort prioriterad tillsyn enligt verksamhetsplan.

I samarbete med Kemikalieinspektionen har det genomförts tillsynsprojekt CLP på butiker och andra försäljningsställen. Projektet var inriktat på märkning och information om kemikalier.

Grästorps började att registrera livsmedelstillsyn som ärenden under 2017, efter påpekande från länsstyrelsen vid revision av livsmedelstillsyn. Därmed ökade totala antalet ärenden under 2017. Ökningen berodde även på större andel av exploatering för bostäder inom tidigare industriområden och förorenade markärenden. Arbetet med kontroll över köldmedier kommer också att öka eftersom lagstiftningen förändrats.

Miljötillsyn ska styras mot Sveriges och Västra Götalands miljömål samt FN:s Agenda 2030 globala mål för hållbar utveckling. Enligt *Åtgärdsplaner för vattenarbete 2018–2021* och planen för 2022–2027 kommer kommunen att få ett ökat ansvar för att uppfylla miljökvalitetsnormerna.

Tillsynsbehoven ska identifieras och inkluderas i verksamhetsplanen. Det gäller tillsyn som kan bidra till att styra mot Sveriges miljömål och FN:s Agenda 2030.

## Byggnation och trafik

Miljö- och byggnämnden ansvarar för handläggning och tillsyn av byggverksamheten i kommunen. Bygglovsingenjör/byggnadsinspektör finns på plats en dag i veckan samt deltar på miljö- och byggnämndens sammanträden vid behov. En stor del av arbetet bestod av nybyggnation där ansökningsunderlagen var av hög kvalitet. Därmed klarade miljö- och byggnämnden sitt grunduppdrag.

## 1.2 Ekonomiskt resultat

(tkr)	Bokslut 2017	Bokslut 2016	Bokslut 2015
Intäkter	1 317	1 414	1 210
Kostnader	2 049	1 442	1 321
Nettokostnader	732	28	111
Budget	928	849	834
Budgetavvikelse	196	821	723

## 2 Prioriterade mål

Förklaring till de färgmarkeringar och symboler som används i rapporten framgår av tabellen nedan.

- Målvärdet är uppnått
- ◆ Målvärdet är delvis uppnått
- Målvärdet är inte uppnått

## 2.1 Kund och medborgare

### 2.1.1 Invånare och kunder ska vara nöjda

#### 2.1.1.1 Allmänheten ska få god service och information inom nämndens ansvarsområde

	Mått	Utfall	Målvärde
↘ ●	Fullgod hemsida-information	93 %	85 %

### Analys

I Sveriges Kommuner och Landstings, SKL, undersökning 2017 fick kommunens hemsida 85 av 91 möjliga poäng inom miljö- och byggnämndens ansvarsområden. Utfallet blev 93 procent. Informationen på hemsidan höll hög kvalitet. Enligt undersökningen saknades information om luft- och vattenkvalitet samt om avgifter och taxor rörande alkohol- och serveringstillstånd. Detta är ett möjligt utvecklingsområde under 2018.

### Slutsats

Grästorps kommun vill att allmänheten ska få god service och information även i fortsättningen. Förvaltningen arbetar kontinuerligt för att ge aktuell information till medborgarna. E-tjänsterna slog inte igenom. Digitaliseringen kan få ett genombrott år 2018 i samband med det kommande ärendehanteringssystemet.

### 2.1.1.2 Administrationen ska vara smidig angående miljö- och byggfrågor

	Mått	Utfall	Målvärde
↘ ●	Nöjd kund-index Bygg (skala 1–5)	4,5	4
↗ ●	Nöjd kund-index Miljö och hälsa (skala 1–5)	4,5	4

#### Analys

Miljö- och hälsoskyddsärenden kommunicerades digitalt mellan handläggare i Lidköping och Grästorps kommun. En checklista testades med framgång. Kommunens egen delegation för livsmedels- respektive miljöinspektörer innebar att flera steg i processen kunde hoppas över. Den digitala kontakten med Grästorp blev omedelbar.

Handläggningen av bygglovsärenden fungerade bra eftersom en erfaren bygglovsingenjör/byggnadsinspektör fanns på plats.

Kvalitetsgarantin på två veckors handläggnings-tid fungerade och överträffades med bibehållen rätts-säkerhet. Det statistiska underlaget för byggärenden i kundenkäten var litet. Men utfallet blev jämnt på en hög nivå.

#### Slutsats

Grästorp erbjöd bra och snabb service och hade god marginal till lagstadgade tidskrav. Det finns goda förutsättningar för en lika hög nivå under kommande år. Under sommarsemestern gjordes ett alltför långt uppehåll i miljö- och byggnämndens arbete. För att undvika att detta händer igen ska ett extramöte läggas in under sommaruppehållet.

## 2.2 Verksamhet

### 2.2.1 Förbättra barns och ungas uppväxtvillkor i kommunen

## 2.3 Ekonomi

### 2.3.1 Alla verksamheter ska öka sin effektivitet och skapa högsta möjliga kvalitet med insatta resurser

	Mått	Utfall	Målvärde
→ ●	Bedömning av ständiga förbättringar	Ja	

#### Analys

Förvaltningen anställde en ny bygglovsingenjör som blev tillgänglig för medborgarna åtta timmar i veckan istället för fyra. Detta ökar möjligheterna att få svar på bygglovsrelaterade frågor. Med stöd av miljö- och byggnämndens administratör effektiviserades arbetet ytterligare. Samarbetet mellan Grästorps kommun och miljö- och livsmedelsinspektörerna i Lidköping fortsatte att fungera bra. Det kommande ärendehanteringssystemet kan effektivisera arbetsprocessen ännu mer.

År 2017 fick Grästorp plats 24 i Svenskt Näringslivs rankinglista. Det var två platser högre än 2016. Detta tyder på ett gott näringslivsklimat i kommunen. Grästorps bedömning är att miljö- och byggnämndens tjänstemän på ett påtagligt sätt bidrog till det fina resultatet.

#### Slutsats

För att effektivt och med bibehållen kvalitet kunna administrera ärenden vid till exempel sjukdom är det viktigt att ständigt uppdatera rutinbeskrivningarna. Det ger hjälp vid tveksamheter och även idéer om andra arbetssätt kan skapas.

### 2.3.2 Hålla budget

	Mått	Utfall	Målvärde
→ ●	Budgetavvikelse	Nej	

#### Analys

Miljö- och byggnämnden visar återigen upp ett starkt positivt budgetresultat. Alla villatomter på Skogsglantan och Brännebacka blev slutsålda. Detta var den främsta anledningen till årets positiva resultat.

### Slutsats

Miljö- och byggnämndens budgeterade intäkter på bygglovsidan är helt beroende av antalet inkomna ansökningar. 2017 var ett gynnsamt år. Miljö och bygg kunde ta emot ett ökat antal ansökningar på ett effektivt och rättssäkert sätt. Ytterligare fem tomter kan finnas tillgängliga under tidig vår 2018, efter att kommunen köpt aktuell mark. Av sex nya detaljplaner är fyra avsedda för nya bostadsmöjligheter.

## 3 Kvalitetsgarantier

Färgmarkeringarna och symbolerna i grönt respektive rött visar om garantin är uppfylld eller inte (se illustration nedan).

- Kvalitetsgarantier uppfylls
- Kvalitetsgarantier uppfylls inte

### Verksamheten garanterar följande servicenivå:

#### Kvalitetsgarantier

- Vi lovar att kvittens på inkomna ansökningar ska skickas ut till sökande med vändande post.
- Vi lovar att handläggningstiden för komplett inlämnade ansökningar angående miljö- och byggärenden som beslutas i nämnd normalt inte ska överskrida sex veckor.
- Vi lovar att handläggningstiden för komplett inlämnade ansökningar angående byggärenden som beslutas med delegation normalt inte ska överskrida två veckor.
- Vi lovar att handläggningen för komplett inlämnade ansökningar angående miljöärenden som beslutas med delegation normalt inte ska överskrida tre veckor.
- Vi lovar att besvara inkommande e-post till miljoochbygg@grastorp.se inom två arbetsdagar.

Två av kvalitetsmåten visade rött. Anledningen till att handläggningstiden blev längre än två veckor för byggärenden som beslutas med delegation, var att förvaltningen under några veckor inte hade någon bygglovsingenjör anställd.

Sammanträdesplanens utformning gjorde att kvalitetsmättet för handläggningstiden för miljö- och byggärenden som beslutas i nämnd inte klarades. Miljö- och byggnämnden beslutade att ge möjlighet till ett extra sammanträde mellan juni och september ifall det finns ett beslutsärende. På så sätt kan nämnden uppfylla kvalitetsmättet i framtiden.

I övrigt når verksamheten alla uppsatta kvalitetsgarantier.

## 4 Framtida strategier

För medborgare och företagare är det viktigt att miljö- och byggverksamheten fungerar väl. I såväl medborgarundersökningar som Svenskt Näringslivs ranking av företagsklimatet är just bemötande och effektiv hantering av bygglov och andra sökta tillstånd av stor betydelse för hur allmänhet och företagare upplever sin kommun. Oavsett hur det går i ett tillstånds- eller kontrollärende ska kunder och invånare alltid kunna räkna med ett professionellt bemötande.

Inom miljö- och byggnämnden finns goda möjligheter att utveckla e-tjänsternas kvantitet och kvalitet. Detta får inte innebära att kommuninvånarna upplever att det bara är hemsidor och digitala blanketter som gäller. En telefonkontakt eller personligt möte är viktigt för att kunna nå målen för nöjda kunder och medborgare. God service och information kräver en uppdaterad hemsida som är nåbar hela dygnet. Men det behövs även ett bra och professionellt bemötande vid en personlig kontakt.

Grästorps kommun vill kunna erbjuda god service och kvalitet även i fortsättningen. Digitalisering kommer att effektivisera arbetsgången och kvaliteten ytterligare i tjänster som erbjuds. Förvaltningen kommer även att erbjuda kvalitativa villatomter till ett bra pris för att locka nya invånare.

## 5 Nyckeltal och verksamhetsmåt

	År 2017	År 2016	År 2015
Antal diarietörda ärenden	189	158	290
Tillsynsobjekt livsmedel	52	50	49
Tillsynsobjekt lantbruk	132	131	129
Antal tillsynsobjekt miljöfarlig verksamhet	43	41	60
Antal delegationsbesök totalt	70		311
Bygglov	72	54	57
Parkeringstillstånd	25	11	23

## Miljö- och byggnämnden

Verksamhet (tkr)	Anslagsnivå	Budget 2017		Redovisning 2017	
		Kostnad	Intäkt	Kostnad	Intäkt
07	Fysisk planering	1 070	532	1 115	821
38	Övriga trafiksäkerhetsåtgärder	40		44	
81	Hälsoskydd	870	520	890	496
<b>SUMMA</b>	<b>Miljö- och byggnämnd</b>	<b>1 980</b>	<b>1 052</b>	<b>2 049</b>	<b>1 317</b>

## Sammanställning

	Kostnad	Intäkt	Netto
Budget	1 980	1 052	928
Redovisning	2 049	1 317	732
<b>Resultat</b>	<b>-69</b>	<b>265</b>	<b>196</b>

# Revisionsberättelse



Revisorerna i Grästorps kommun

datum 2018-04-05

Till  
Fullmäktige i Grästorps kommun  
organisationsnummer: 212000-1595

## Revisionsberättelse för år 2017

Vi, av fullmäktige utsedda revisorer, har granskat den verksamhet som bedrivits i styrelse, nämnder och fullmäktigeberedningar och genom utsedda lekmannarevisorer/revisorer den verksamhet som bedrivits i kommunens företag.

Styrelse, nämnder och beredningar ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. De ansvarar också för att det finns en tillräcklig intern kontroll i verksamheten samt för återredovisning till fullmäktige.

Revisorerna ansvarar för att granska verksamhet, intern kontroll och räkenskaper samt att pröva om verksamheten bedrivits enligt fullmäktiges uppdrag och mål samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen, god revisionssed i kommunal verksamhet och kommunens revisionsreglemente. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning.

**Vi bedömer** sammantaget att styrelse, nämnder och beredningar i Grästorps kommun i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

**Vi bedömer** att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande.

**Vi bedömer** att styrelsens, nämndernas och beredningarnas interna kontroll har varit tillräcklig.

**Vi bedömer** sammantaget att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål som fullmäktige uppställt.

**Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för styrelse, nämnder och beredningar samt enskilda ledamöterna i dessa organ.**

**Vi tillstyrker att fullmäktige godkänner kommunens årsredovisning för 2017.**

Vi åberopar bifogade redogörelse och rapporter.

Carl-Johan Månsson har p.g.a. jäv inte deltagit i granskningen av miljö- och byggnämnden.

Grästorps kommun 2018-04-05

  
Jan-Olof Ödlund

  
Carl-Johan Månsson

  
Roger Andersson

  
Ann-Charlotte Carlsson

  
Stefan Söljemo

**Bilagor:**

Till revisionsberättelsen hör bilagan:

- Redogörelse för revisionen år 2017









Grästorps kommun

---